

SÁROSPATAKI FÜZETEK

A KIADVÁNY SZERZŐI/AUTHORS:

Rácsok András Szathmáry Sándor	Tiszáninneni Református Egyházkerület, Miskolc Tiszáninneni Református Egyházkerület, Miskolc
-----------------------------------	--

KIADJA: A Sárospataki Református Teológiai Akadémia

FELELŐS KIADÓ/PUBLISHER: Enghy Sándor

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG/EDITORIAL BOARD:

elnöke/ Editor-in-Chief: Dienes Dénes

A. Molnár Ferenc (Miskolc)

Buzogány Dezső (Cluj/Kolozsvár)

Petróczi Éva (Budapest)

Börzsönyi József (Sárospatak)

Enghy Sándor (Sárospatak)

Frank Sawyer (Sárospatak)

Kádár Ferenc (Sárospatak)

Győri István (Sárospatak)

Szerkesztők/Editors: Füstí-Molnár Szilveszter (Sárospatak)

Rácsok Gabriella (Sárospatak)

NYELVI LEKTOR: Kovács Józsefné

TÖRDELTE: Rácsok Gabriella

BORÍTÓTERV: Rácsok András

KÉSZÜLT: A Kapitális Nyomdában, Debrecen

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: Kapusi József

ISSN 1416-9878

Szerkesztőség címe: Sárospataki Református Teológiai Akadémia

3950 Sárospatak, Rákóczi út 1.; Tel/Fax: +36 47 312 947;

e-mail: fustis@t-online.hu

PÉLDÁNYONKÉNTI ÁRA: 500 Ft

ÉVES ELŐFIZETÉSI DÍJ: 2000Ft

TARTALOM

<i>Szathmáry Sándor</i>	Előszó	7
<i>Rácsok András</i>	Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza Egy vallásfelekezet fenomenológiai és szótériológiai bemutatása	
	Bevezetés – <i>Joseph Smith személye; A mormon egyház megalakulása; A kirtlandi tartózkodás; Missouri, Sion földje; Nauvoo felvirágoztatása; Brigham Young és az Exodus Utah-ba; A mormon állam szerveződése és szerepvállalása az amerikai polgárháborúban; Az 1890-es nyilatkozat; A nagy elődöktől napjainkig</i>	9
	A mormon egyház tanításai – <i>Istenről; Jézus Krisztusról; A Szentlélek Istenről; Az emberről; Jézus Krisztus engesztelő áldozata és a megváltás; A végidők; A mormonok etikája; Keresztyén-e a mormon egyház?</i>	10
	A mormonok egyházi élete – <i>Az egyház felépítése; A vezetőség hierarchikus felépítése; Misszió; Iratterjesztés</i>	56
	Mormonok a XX-XXI. századi társadalmunkban – <i>A mormonok és a szabadkőművesek kapcsolata; Mormon elnök az Egyesült Államokban? Szektaé varázsa; Újra divatban; „Többfeleséges családban nőttem fel”; Mormonok és a nők jogai az Európai Unióban; Egy modern próféta világméretűvé válása; Mormonok és protestánsok, akik marják egymást a filmek és a politika miatt; Egy személyes találkozás tanulságai</i>	58
	Befejezés	73
	Felhasznált irodalom	74
	Függelék	78

AZ UTOLSÓ NAPOK
SZENTJEINEK JÉZUS
KRISZTUS EGYHÁZA

EGY VALLÁSFELEKEZET
FENOMENOLÓGIAI ÉS
SZÓTÉRIOLÓGIAI BEMUTATÁSA

ELŐSZÓ

Rácsok András 2007-ben tette le a lelkészi vizsgáját Sárospatakon, ahol én a vizsgabizottságnak tagja voltam. Dolgozatát, melyet ebben a számban olvashatunk, értékeltem, bíráltam és minősítettem. Igen értékesnek tartottam, és a legmagasabb minősítést írtam rá. Már akkor jeleztem azt, hogy dolgozatát alkalmasnak tartom a publikálásra.

Miért tettem ezt a javaslatot? Egyrészt azért, mert a mormon vallási közösségről senki nem írt eddig protestáns oldalról értékelő munkát, vagyis akik szeretnének vallástörténeti és felekezettörténeti szinten tájékozódni, azok csak a nemzetközi irodalomban találnak megfelelő könyveket ehhez. Márpedig amilyen mértékben nőnek ezek a vallási mozgalmak, kis közösségek, szükséges, hogy legyen áttekintésünk mindenekelőtt fenomenológiailag arról, ami a tájékozódásunkat megkönnyíti. Szükséges, hogy lássuk az értékét a vallási közösségnek, és az értékskálánkon el tudjuk helyezni. Ez a dolgozat nagyon alapos áttekintést nyújt, és segít a vallásközösségek térképén helyük kijelölésében és megtalálásában.

Ez azonban csak az egyik oldala a kérdésnek. A másik oldal pedig maga az értékelés. Pál apostol azt írja: „...mindent vizsgáljatok meg: a jót tartsátok meg, a gonosz minden fajtájától tartózkodjatok.” (1Thessz 5,21). El vagyunk tehát kötelezve, hogy a vallásos jelenségeket vizsgálatnak vessük alá, és értékeljük. Ami belőle jó, azt használjuk fel, és ami benne rossz, azt utasítsuk el. Ezt a vizsgálatot végzi el helyettünk Rácsok András lelkész testvérünk nagy odaadással és akribiával. Hatalmas nemzetközi irodalmat kutat át ehhez, és személyesen elindul, hogy e közösség belső köreibé hatolva az Írás mérlegére tegye azt, amit lát és hall. Ehhez nemcsak nagy odaadás és szorgalom kellett, hanem valami ennél több. Pál apostol, amikor a lelki ajándékokról beszél, akkor a sok ajándék közül egy különös és figyelem reméltó ajándékra figyelhetünk fel. Ezt olvassuk: „...van, aki a lelkek megkülönböztetését kapta” (1Kor 12,10). Sokat írtak azóta erről a különös lelki ajándékról, és nagyon fontos, hogy világosan lássuk ennek a lényegét. Az emberi lélek különösen érzékeny és hatalmas felfogóképességgel rendelkezik. De Pál ennek veszélyeit is látja. Az emberi lélek maga kevés arra, hogy az Isten Lelkének a dolgait megvizsgálja. Ezért Isten a maga Lelkéből adott nekünk, hogy képesek legyünk szellemi világának a körében értékes vizsgálatokat végezni, és a szükséges ítéletekre eljutni. Ezt írja: „Mi pedig nem e világ lelkét kaptuk, hanem az Istenből való Lelket, hogy megismerjük mindazt, amit Isten ajándékozott nekünk” (1Kor 2,12). Majd így folytatja: „az Isten Lelkének a dolgait csak lelki módon lehet megítélni” (1Kor 2,14). Lelki és lelki jelenségek között tehát különbséget kell tenni. Ezek a jelenségek lehetnek az emberi lélek körébe tartozó megnyilvánulások, vagy lehetnek magának a Szentléleknek a közlései. Ezeket néha igen nehéz szétválasztani. A Sátán a dolgokat összekuszálja, hogy az ember a káoszban eltévedjen. Schubert Pisztráng című dalának nagyszerű gondolata az, hogy a horgász a tisztán

látó halat úgy csapja be, hogy a vizet felkavarja, és a hal a csalás áldozatává lesz. Ez a dolgozat azért íródott, hogy a keresztyén ember ne legyen a csalás áldozata.

Ezt írja Pál: „*Vigyázzatok, hogy rabul ne ejtsen valaki titeket olyan bölcselkedéssel és üres megítévéstéssel, amely az emberek hagyományához, a világ elemeihez és nem Krisztushoz alkalmazkodik*” (Kol 2,8). Ebben a szent félelemben, az igazság keresésének a Lélektől adott szenvedélyességében született ez a dolgozat, hogy lássuk a Krisztus világosságát, és megkülönböztessük a felülről jövő világosságot az alulról jövő bölcsességtől (Jak 3,13-16). A dolgozat szerzője sokszor önmagával is küzd, hogy meglátásai félre ne vezessék. Tanulmánya becsületes küzdelme a hitnek a tiszta látásért. Mindent az Ige mérlegére tesz, és ebben benne van a református egyháznak adatott bölcsesség is. Másrészt írásában benne van a hallatlan nyitottság és készség minden jónak a felfedezésére, amely a mormon vallási közösség tagjaiban és egészében található.

Dolgozatának igen nagy értéke, hogy a végső igazságot nem akarja kimondani. Mindenkinek legyen hitbeli és lelkiismereti feladata, hogy amit olvas, azt maga is mérlegre tegye, és a döntést maga hozza meg. Az igazság tehát nem lezárt, hanem nyitott. Ez a helyes ökumenikus szemlélet, mely e sorokból árad. A szerző a neki adott bölcsességgel döntött, és a felülről jövő bölcsességgel nekünk is válaszolnunk kell a tanulmányban feltáruló kérdésekre. Aki ezt teszi, az már az igazság útján jár. Ebben a lélekben adjon segítséget ez a munka minden igazságot kereső embernek.

Miskolc, 2010 tavasza

BEVEZETÉS

Nagyváros utcáit járva gyakran találkozhatunk öltönyös, elegáns, kis névtáblával ellátott úriemberekkel, amint párosával kószálnak az utcákon. Az ember első ránézésre azt gondolhatja, hogy valamilyen magas rangú személy tartózkodik a közelben, s ezek az úriemberek az ő biztonságát hivatottak garantálni. Közelebb érve azonban lehet, hogy meg is szólítanak bennünket, de ha nem is tennék, névtáblájukat elolvasva különös dolgot fedezhetünk fel. Nem egy őrző-védő kft. hirdeti magát rajta, hanem egy egyház nevét olvashatjuk. Ők a mormonok, vagy Jézus Krisztus egyházának utolsó napi szentjei, vagy egyszerűen csak Jézus egyháza. Sokféleképpen nevezhetjük őket, és nevezték már ők is magukat. Azért is választottam dolgozatom témájaként, mert történetükkel, tanításaikkal igen felkeltették érdeklődésemet. De nemcsak én találtam különösnek ennek az egyháznak a történetét, egyediségét, hanem – többek között – Nyisztor Zoltán is, aki így ír róluk a „Szekták Magyarországon” című gyűjteményében:

Olvasóim már hozzászokhattak a meglepetésekhez, a különös gondolatokhoz, a furcsa élettörténetekhez, de amit itt kapnak, ami itt következik, az mindent felülmúl. Úgy hat, mint valami bizarr keleti történet, mint valami csapongó fantáziájú író lehetetlen regénye. Pedig nem mese, valóság ez, a ki- és beszámíthatatlan amerikai életnek egy darabja. A mormonok élnek; nemcsak Pier Benoit furcsa fantasztikus regényében, „A Sóstó”-ban, hanem a valóságban is.¹

Dolgozatom célkitűzése ennek a különös és egyedi egyháznak a bemutatása. Először foglalkozni kívánok a Mormon egyház kialakulásával, történetével, majd tanaitkat fogom ismertetni. Az addig leírtak alapján állást kívánok foglalni abban a mánapság sokfelé zavaros kérdésben, hogy keresztyénnek tekinthetjük-e a mormon egyházat, rövid áttekintést kívánok adni a közösség tevékenységeiről és szokásairól, majd a XXI. században kifejtett politikai, gazdasági és közéleti hatásaival zárom dolgozatomat.

¹ NYISZTOR: Szekták Magyarországon, 79-80.

A MORMON EGYHÁZ TÖRTÉNETE

Joseph Smith személye

Amikor egy kulturális szerveződést, szektát, egyházat vagy vallási jelenséget vizsgálunk, akkor mindig fontos megvizsgálunk azt is, hogy milyen környezetben született az, ki vagy kik voltak az alapítói, és milyen környezetben, milyen korban fogant meg.

Így van ez a mi esetünkben is. Lehetetlen lenne teljesen megérteni anélkül ezt az egyházat, hogy ne látnánk tisztán az alapító személyét és személyiségét. Ahhoz pedig, hogy őt megértsük, meg kell ismerkednünk a vallásalapító családjával, környezetével, méghozzá a XIX. század első évtizedeinek tükrében.¹

Jr. Joseph (Joe) Smith² (1805-1844), az alapító 1805. december 23-án született egy tízgyermekes, presbiteriánus farmercsaládban, Sr. Joseph Smith és Lucy Mack Smith negyedik gyermekeként az Egyesült Államok Vermont államának Sharon falujában.³

Gyermekéveit már a New York állambeli Palmyrában töltötte, ahol 1816-ban telepedtek le, miután Vermontból elköltöztek. A családjáról annyit kell tudnunk, hogy bár maguk is szegény környéken éltek, és még ebben a környezetben is a szegényebbek közé tartoztak, olyannyira, hogy az egyik közelben élő így nyilatkozott róluk: Ismertem a Smith családot... de túl lecsúszottak voltak ahhoz, hogy barátkozzunk velük.⁴

Donna Hill, biográfus ezt írja róluk: Lucy családjának ez különösen is problémát jelentett, hiszen alapjában véve sértette a büszkeségüket, és erre ők nagyon érzékenyek voltak. De Jr. Joseph Smith is megalázónak tartotta családja helyzetét, és élete egyik legnagyobb gondja az volt, hogyan növelhetné családja pozícióját a társadalomban.⁵

Érdekes azt is megvizsgálni, hogy milyen vallási háttere volt a Smith családnak. New York állam nyugati részén nagyon erős hatása volt a vallásnak, különösen abban az időben, amikor ébredések követték egymást. Mint ahogy a legtöbb környező család és telepes, a Smith család is vallásos volt. Ennek ellenére sokáig nem kötelezték el magukat egyik egyháznak sem, ami a fiatal Smith nagyapjának, Asael-nek a hatása. A „szervezett vallásosság” iránti gyanú aztán apáról fiúra, fiúról unokára öröklődött.⁶ Azt hiszem általános törvény az, hogy ahol a közös, szervezett vallásgyakorlat a háttérbe szorul, vagy értéktelenné bizonyul, ott az egyéni, személyes vallásgyakorlat lesz hangsúlyos. Ez történt a Smith családban is, ahol az egyéni vallásosság, vallásgyakorlat egyik nagyon érdekes és egyedi formája bontakozott ki. Donna Hill személyrajza számol be arról, hogy már az idősebb (Sr.) Joseph Smith-nek is voltak látomásai:

¹ TUCKER: Another Gospel, 50.

² Ld. 1. ábra.

³ BELLINGER: Nagy valláskalauz, 308.

⁴ TUCKER: i.m. 50.

⁵ HILL: Joseph Smith: The First Mormon, 45-46.

⁶ TUCKER: i.m. 50.

Lucy szerint Smithnek hét látomása is volt, ezek közül az első a következő volt: Férje egy élettelen fákkal teli mezőn utazott keresztül egy szellemmel, aki elmagyarázta, hogy a hely a vallások nélküli világot jelképezte. Azt is elmondta, hogy Smith találni fog egy élelemmel teli dobozt, ami bölcsességet ad. Joseph megörült ennek, ám amikor megtalálta a dobozt, akkor szarvas szörnyek állták el az útját, nehogy megegye a doboz tartalmát. Lucy azt is elmondta, hogy a látomás abban erősítette meg férjét, hogy a korabeli prédikátorok nem tudnak többet az Isten országáról, mint bárki más. Ezzel csak visszhangozta apja, Asael megállapítását is.⁷

Még egy dolgot figyelembe kell vennünk a fiatal Smith életében, ami alapjában véve befolyásolta a hitét, és úgy gondolom ezzel együtt a mormon egyház kialakulását is. Ez általános tényező volt a XIX. század Amerikájában, melyet átítatott a természetfeletti dolgokban való hit. Hatalmas letűnt indián civilizációkban való hit, melyek elásott kincsek tömegét hagyhatták maguk után. Temetkezési halmok százait rejtette ez a táj, melyek csontvázakat, kőből, rézből és néha vert ezüstből készült használati tárgyakat tartalmaztak. A társadalom széles körét izgalomba hozta ez, és azt hiszem a fiatal Smith sem volt közömbös az ilyen irányú dolgok iránt.⁸ Ebben a környezetben, szellemben nevelkedett fel a fiatal Joseph Smith. Családjának súlyos szegénysége, nagyapja megrögzött egyéni kegyessége és a misztikus kincsvadászattal átítatott táj nagy hatással lehetett Smith-re. De nemcsak a környezetben, hanem a lelkében játszódó folyamatok is nagy szerepet játszottak abban, hogy Smith évekkal később vallásalapító legyen. Vizsgáljuk most meg azt, milyen visszhangra találtak Smith lelkületében az őt körülvevő dolgok.

Útkeresés

A vallási kérdések kora ifjúságától kezdve igen érdekelték Joseph Smith-t. Válogatás nélkül látogatta a legkülönbözőbb felekezetek összejöveteleit. Különösen szerette az ébresztő, vagy missziós beszédeket, amik abban az ébredésekkel teli korszakban igen gyakoriak voltak. S míg mások a prédikációk hatására térdre borultak, bűneik felett sírtak, jajveszékelték, ordítottak, őrjöngtek amerikai módra, addig az ő lelkében különös visszhangra találtak. Látomásai voltak a múltból s a jelenből egyaránt, s felfedezte önmagában a prófétai adományt.⁹ 1820-at írunk, melynek tavaszán a presbiteriánus, a baptista és a methodista egyházakban is ébredés ment végbe.¹⁰ Erről az időszakról így számol be Smith: 15 éves voltam ebben az időben, és a családból többen bekapcsolódtak a presbiteriánus egyházba. Név szerint: édesanyám Lucy, két fiútestvérem, Hyrum és Samuel Harrison és nővérem Sophronia. Érdekes volt ez az időszak és komolyan elgondolkoztatta a fiatal Smith-t, bár többször azt gondolta, hogy elkötelezi magát valamelyik egyház iránt, mégsem tette meg, pedig amikor csak ideje engedte, látogatta alkalmait. Egy időben nagyon szimpatizált a methodista egyházzal, és szeretett volna csatlakozni hozzájuk, de túlságosan zavarta a sok felekezet különböző tanítása, amiben fiatalnak érezte még magát ahhoz, hogy el tudjon igazodni. Ebben a számára zavaros helyzetben többször mondta magának: Mit tegyek, melyik igaz ezek közül a vallások közül? Vagy

⁷ HILL: i.m. 44.

⁸ TUCKER: i.m. 50-51.

⁹ NYISZTOR: i.m. 80.

¹⁰ GORDEN, VAN: Mormonism, 8.

mindegyik hamis lenne? Ha pedig van közöttük igazi, akkor melyik az, és hogy ismerem azt meg?¹¹ Ekkor olvasta Joseph a Jakab apostol levele 1,5 versét: *Ha pedig valakinek nincsen bölcsessége, kérjen bölcsességet Istentől, aki készségesen és szemrehányás nélkül ad mindenkinek, és meg is kapja (Jakab 1,5)*

Az első látomás

Így történt 1820 kora tavaszán, hogy egy szép napsütéses napon Joseph, szívében az Isten bölcsességével és az igaz egyház után vágyakozva elindult az erdőbe, hogy Istentől tudja meg, melyik egyház az igazi. Letérdelt, és valamilyen erő ragadta el, majd uralkodott rajta.¹² Smith maga így ír erről a helyzetről: Ez volt életem első ilyen próbálkozása. Nyugtalanságaim közepette azelőtt még sosem próbáltam hangosan imádkozni ... alighogy megtettem ezt, valamilyen erő lett úrrá rajtam, és olyan bámulatos hatással volt rám, hogy megkötözte a nyelvemet úgy, hogy szólni sem tudtam. Majd hatalmas sötétség gyűlt körém, és egy ideig azt hittem, hogy azonnali pusztulásra vagyok kárhozthatva. Ezután Smith összeszedte minden erejét, és Istent kérte, hogy könyörüljön rajta. Ebben a pillanatban egy, a napnál is fényesebb fényoszlop ereszkedett fokozatosan a fejére. Smith érezte, hogy megmenekült az ellenségeitől, ami fogva tartotta őt, és amikor a fény megnyugodott rajta, két alakot látott meg, akiknek fényessége és dicsősége leírhatatlan volt. Egyikük a névén szólította Josephet, majd azt mondta a másik alaknak: Ez az én szeretett fiam, őt hallgasd (2. ábra)!¹³ Ugye kísértetiesen hasonlít ez a mondat az evangéliumokban Atya Istentől Jézus felé elhangzó mondathoz, ami Jézus megkeresztelkedésekor hangzott el: *Amikor pedig Jézus megkeresztelkedett, azonnal kijött a vízből, és íme, megnyílt a menny, és látta, hogy Isten Lelke galamb formájában aláereszkedik, és őrá száll. És hang halatszott a mennyből: „Ez az én szeretett Fiam, akiben gyönyörködöm” (Mt 3,16-17)*

Tehát maga Isten és Jézus látogatta volna meg az ifjú Josephet?

Tucker ennek fényében érdekességként jegyzi meg könyvében azt, hogy Joseph bizonyágtételében egyáltalán nincs szó arról, hogy arcra borult volna és imádni, dicsérni kezdte volna az előtte megjelenteket, mint ahogy az elvárható lett volna attól, aki szemtől szembe kerül az Atya Istennel és Fiával, Jézussal. Sőt, a vele történetek közepette volt lélekjelenléte megkérdezni a szívében kérdéses dolgot, hogy melyik egyház az igaz, és melyikhez csatlakozzon? A válasz egyszerű volt, egyikhez se, mert mindegyik borzalmas az Úr szemében! Érdekes ezzel kapcsolatban is Tucker megjegyzése, hogy nem voltak ismeretlenek ezek a szavak az ifjú Joseph füleinek, hiszen apja és nagyapja ugyanezen a véleményen voltak, ebben nevelték őt, így akár az ő szájukból is hangozhattak volna ezek a szavak.¹⁴

Joseph Smith saját bevallása szerint még több intelmet is kapott a két alaktól, egyrészt olyanokat, amiket nem említhet meg, másrészt megerősítéseket arra, hogy ne csatlakozzon egyik egyházhoz sem. Ezután Smith élete megváltozott. Beszélt látomásáról. Először egy metodista prédikátornak mondta el, aki meghallva a történetet és a látomást, azt mondta, hogy az ördögtől van az, manapság már nincsenek látomások vagy kijelentések, az apostoli korról lezárultak ezek, és nem is lesznek

¹¹ Joseph Smith's Testimony, 2-3.

¹² TUCKER: i.m. 51.

¹³ Joseph Smith Testimony, 4-5.

¹⁴ TUCKER: i.m. 51.

többé. Hasonló visszhangra talált Joseph története más egyházi körökben is. Mindenki ellenségesen, komolytalanul vagy kételkedve fogadta Smith látomását, s hamarosan már-már üldözve érezte magát. Nem értette, hogy mi kivetnivaló van abban, ha az ember igazat mond, márpedig ő valóban látta a látomást.¹⁵

A második látomás

A következő nevezetes esemény 1823. szeptember 21-e éjszakáján történt. Saját bevallása szerint az első látomása és ezen dátum között különösebb dolog nem történt az életében, kivéve talán annyit, hogy volt barátait is elvesztette és egyházi és világi környezetben is egyaránt megvetett volt a hihetetlennek tűnő látomása miatt.¹⁶ A megnevezett estén Smith aludni tért, és előtte bűnei bocsánatáért fohászkozott Istenhez. Smith így számol be erről az estéről:¹⁷

Amikor ekképpen Istent hívtam, felfedeztem, hogy fény jelenik meg a szobámban, ami egyre csak erősödött, mígnem a szoba világosabb lett, mint délidőben. Ekkor egy alak jelent meg az ágyam mellett a levegőben állva, ugyanis a lábai nem érték a földet. Bő palástot viselt, melynek fényessége felülmúlhatatlan volt, semmi ahhoz fogható földi fényességgel nem találkoztam még, és nem is hiszem, hogy bármiféle földi dolog lehet olyan fehér és ragyogó.¹⁸

Az alak nevéen szólította Smith-t, és elmondta neki, hogy ő Moroni, aki azért jött, hogy elmondja, Istennek megbízatása van Smith számára. Beszélt egy elrejtett könyvről, ami aranylemezekre van írva, és a kontinens korábbi lakóinak történetét és származását tartalmazza. Ez az örökérvényű evangéliumnak a teljessége, amit a lemezek mellett található Urim és Tumim kövekkel fordíthat majd le.¹⁹ Moroni is Amerika lakója volt korábban, halála előtt ő ásta el az említett kincseket (3. ábra).²⁰ Érdekességképpen említem meg, hogy Smith leírja, látomása közben Moroni angyal idézett a Bibliából is. Malakiás 3. és 4. részből verseket, ami már inkább változata volt az eredeti szövegnek. Továbbá idézte még Ézsaiás 11. részét azzal a megjegyzéssel, hogy nemsokára beteljesednek ezek az ígék, majd idézte az Apcsel 3,22-23. verseket, és végül Jóel könyvének 2. részéből a 28. verstől a rész végéig.²¹

Smith több okból sem áshatta ki az aranylemezeket azonnal. Először is túl fiatal lett volna még a megbízatáshoz, hiszen ekkor volt 17 éves.²² Más vélemények szerint a küldött azt a kijelentést adta, hogy addig nem láthatja az elásott aranylemezeket, amíg nem a megfelelő személlyel jön el érte. Állítólag így kapott kijelentést jövődöbelije felől is, mely szerint a pennsylvaniai Emma Hale lesz Smith élete társa.²³ 1825. október 25-én találkozott a lány apjával, Mr. Isaac Hale-lel, akik

¹⁵ Joseph Smith Testimony, 8.

¹⁶ Joseph Smith Testimony, 8-9.

¹⁷ TUCKER: i.m. 52.

¹⁸ Joseph Smith Testimony, 10.

¹⁹ Joseph Smith Testimony, 10-11.

²⁰ GORDEN, VAN: i.m. 8.

²¹ Joseph Smith Testimony, 10-11.

²² GORDEN, VAN: i.m. 8-9.

²³ TUCKER: i.m. 52.

Pennsylvania államban, Susquehanna vidékén, Harmonyban éltek, és azon a napon látta meg először a fiatal Emmát is. 1827. január 18-án meg is esküdtek.²⁴

Természetesen az ifjú Smith-ék élete a kijelentésben megígért aranytáblák körül forgott. 1827. szeptember 22-én érkezett az idő, hogy elmenjenek a látomásban már ismert és látott helyre, a Cumorah hegyhez, hogy azon az éjszakán kiássák a földbe rejtett kincset.²⁵

A kincs állítólag három részből állt. Az aranytáblákból, az Urim és Tumim kövekből és egy mellvértből. Az eseményt természetesen újabb látomás kísérte, melyben a mennyei követ felhívta Smith figyelmét arra, hogy mostantól ő felelős az aranylemezekért, ha pedig elveszti azokat, az életével fizet értük.²⁶ Eddigi kutatásaim és olvasmányaim alapján nem derült ki számomra, hogy az aranylemezek és az Urim és Tumum melletti mellvért milyen célt szolgált, illetve milyen szerepet töltött be Smith további küldetésében.

Az aranytáblák fordítása

Ezt követően Smith elkezdte lefordítani az aranylemezeket. A fordításnak azonban nem állhatott neki egyedül, segítőtársakra volt szükség, és ehhez a feladathoz nem volt egyszerű partnereket találni.

Fawn Brodie írja erről az időszakról, hogy eleinte Smith nem várta azt, hogy az emberek higgyenek neki, de egy idő múlva, mikor a családja már hitt neki (kivéve a cinikus öccsét, Williamet), arra gondolt, hogy akkor miért ne hinne neki az egész világ?²⁷ A fordítás nem ment könnyen és megszakítások nélkül. Állítólag, mivel maga Smith szegényes íráskészséggel rendelkezett, írnokokat alkalmazott. Ezt a felelősségteljes tisztet először felesége, Emma és az ő fiútestvére töltötték be, majd később mások is csatlakoztak.²⁸ Bellinger szerint a fordítás a két kristályüveg, Urim és Tumum segítségével történt, mellyel még a majdnem teljesen analfabéta Smith is ki tudta betűzni és le tudta fordítani a reform-egyiptomi írás szövegét. Későbbi írnokainak, Martin Harris farmernek, Oliver Cowdrey tanítónak és David Whitmer parasztnak is így diktálta le a teljes mű fordítását, angol nyelven.²⁹ Az igazság azonban az, hogy Smith eleinte használta csak az aranylemezek mellé rendelt Urimot és Tumimot, nem sokkal utána - felesége szerint - egy kis „látnokkő” vagy „látókő” segítségével fordított. Órákat ült arcát a kalapjába temetve benne a kővel és így fordított.³⁰ Egyébként érdekes Nyisztor Zoltán véleménye erről a fordításról: „Hogy ő mikor és hol tanult volna meg egyiptomiul, vagy vajon azt is kinyilatkoztatásból tudja-e, azt homály fedi.” A táblát ugyan nem, de az egyes lemásolt betűit Smith megmutatta egyszer egy szakembernek, aki nevetve jelentette ki, hogy benne egyiptomi nyelvről szó sincs, csak egy rossz viccről vagy szemtelen ámításról. Egy New York-i prédikátor özvegye pedig kijelentette, hogy a „Book of Mormon” című könyv tartalma nem más, mint az ő férje egyik regényének majdnem szó szerin-

²⁴ Joseph Smith Testimony, 16.

²⁵ TUCKER: i.m. 52.

²⁶ Joseph Smith Testimony, 17.

²⁷ BRODIE: No Man Knows My History: The Life of Joseph Smith, the Mormon Prophet, 40.

²⁸ HILL: i.m. 73.

²⁹ BELLINGER: i.m. 308.

³⁰ HILL: i.m. 73.

ti másolata. De még érdekesebb és misztikusabb az a körülmény, hogy a táblák a „hitetlenek számára láthatatlanok”.³¹ Smith az ilyen és ehhez hasonló vádakát csak személye üldözésének tudta be. Sőt hogy igazát bizonyítsa, a fordítási procedúra közben meglátogatta a New York-i Charles Anthon professzort, aki a lefordított részt ellenőrizve helyesnek találta a fordítást. Smith megmutatta a még le nem fordított részeket is, amiről a professzor megállapította, hogy azok valódi betűk és valóban egyiptomi, káldeus, asszír és arab eredetűek. Anthon professzor igazolást állított ki Smith-nek mindarról, amit mondott, majd mikor az írás eredete felől érdeklődött, és Smith elmondta, hogy Isten mutatta meg neki azokat, a professzor visszakérte az igazolásokat, és eltépte.³² Smith ezt is üldöztetésnek vette, és barátai között keresett menedéket. Egyik nagy pártfogója, segítője lett Oliver Cowdery, aki először csak írnok volt, de később kiváló segítőtársa lett Smith-nek mind a fordításban, mind pedig az egyházalapításban. 1829. május 15-én történt, hogy Smith és Cowdrey együtt mentek az erdőbe, ahol ismét látomásuk volt. Keresztelő Jánossal találkoztak, akitől megkapták az Áronita papság tisztét, és János megparancsolta nekik, hogy kereszteljék meg egymást. Habár maga a mormon egyház csak az ezt követő évben alakult meg, mégis ez az esemény adta meg az első szervezeti jellegét Smith mozgalmának. Mivel pedig a mozgalom egész alapja az aranytáblák hitelességén nyugodott, Smith legközelebbi munkatársainak abban a kiváltságban kellett részesülniük, hogy meglássák az aranytáblákat. Így Oliver Cowdery, David Whitmer és Martin Harris természetesen egy előzetes kijelentés engedélyével megláthatták az aranydokumentumot. A tanúk azonban nem emberi szemek által látták meg azt, hanem az előzőekhez hasonló, erdei találkozás alkalmával szállt alá Isten egy angyala, és ő mutatta meg látomásban a táblákat. A „szemtanúk” természetesen írásban igazolták azt, amit „saját” szemükkel láttak.³³

Végül 1830-ban elérkezett a nagy nap, amikor az aranytáblák fordítása megérhette első kiadását. Az egyik legnagyobb megoldásra váró probléma természetesen a kiadás finanszírozása volt. Martin Harris felajánlotta, hogy eladja egyik birtokát azzal a nemes céllal, hogy annak árán kiadhatják a Mormon könyvét, azonban felesége tiltakozására visszavonni kényszerült ajánlatát. Erre Smith-nek is lépni kellett, így „kijelentést kapott” Harrisre vonatkozólag, miszerint meg kell térnie, különben Isten kitölti rá haragját, továbbá adja el birtokát, hogy a Mormon könyve kiadathassék. Így lett Harris a Mormon könyve kiadója, reklámozója és árusítója is egyben. A legelső példányok 1,25 dollárért keltek el. Nem lett azonnal a legkeresettebb könyv, hiszen több mint 500 oldal terjedelmű volt és nagyon nehezen olvasható.³⁴

A mormon egyház megalakulása

A Mormon könyve kiadását követően két héttel, 1830. április 6-án megalakult hivatalosan is a Krisztus Egyháza. A New York állambeli Fayette-ben találkoztak Peter Whitmer birtokának épületében. Hat hivatalos tag volt, akik elfogadták Smith-t és Cowdrey-t vezetőjüknek. A szükséges hivatalos teendőkön túl imádság és úrvacsoraosztás is történt az összejövetelen. A találkozás fénypontja természetesen Smith

³¹ NYISZTOR: i.m. 81.

³² Joseph Smith Testimony, 19-20.

³³ TUCKER: i.m. 54.

³⁴ Uo.

újabb kijelentése volt, amit az új egyház vezetője felől kapott. A kijelentés szerint a vezető lesz az egyház látnokja, fordítója, prófétája, Jézus Krisztus apostola, és az egyház presbitere Isten akaratóból. Ez természetesen nem lehetett más, mint Jr. Joseph Smith. Az összejövetel végén Isten megfeddte az összegyűlteket, hogy úgy engedelmesséjének Smith szavának, mintha Isten saját maga beszélne általa.³⁵

Az egyház megalakulása után nem volt más teendő, mint a misszió által új egyháztagokat verbuválni. Így indultak útnak kezükben a Mormon könyvével a környező falvakba. Hamarosan megmutatkozott ennek a misszióknak az eredménye, egyre többen tértek be és érdeklődtek az új egyház iránt, sokan látogatták meg személyesen is Smith-t. Nyugat felé is történtek próbálkozások, hogy az ott élő indiánok között is terjesszék a mormonok tanait. Ezen missziói utak egyik alkalmával sikerült Sidney Ridgont is a nyájba terelni, aki a Krisztus Tanítványai (Disciples of Christ) egyház egy kis gyülekezetének lelkipásztora volt. Azért fontos ezt a nevet megemlítenünk, mert egyrészt hasznos tagja lett az új közösségnek, másrészt nagy hatással volt Smith-re. Valójában „az ő sürgetésére kapta Smith azt a kijelentést”, hogy a szentek az Ohio állambeli Kirtland-be vándoroljanak.³⁶ Ridgon lelkipásztornak egyébként egész gyülekezetet felvette a mormon vallást. A kb. százharminc főt számláló gyülekezet pár hónap alatt döntött teljesen a mormon egyház mellett.³⁷

A kirtlandi tartózkodás

Tehát ahogy eddig is, kijelentés vezérelte Smith és társai életét, így 1831-ben, alig egy évvel az egyház alapítása után kijelentés kényszerítette az ifjú egyház tagjait arra, hogy a kb. 300 mérföldnyire lévő Kirtland-be vándoroljanak. Ez sok mormon családnak nehézséget okozott, mert jóval áron alul kellett eladniuk birtokaikat. Em-máról nem is beszélve, aki állapotos volt, s a tél közepén tett utazás szinte elviselhetetlen volt számára. De menni kellett, mert a kijelentés szerint a cél az ígért földje, a tejjel-mézzel folyó föld.³⁸

Smith már a mozgalom korai időszakában sok helyen foltozgatta tanait különféle kijelentésekkel, melyeket eleinte csak szegényes nyelvtannal és stílussal tett köz-zé. Emiatt többször támadás is érte ezeket a kijelentéseket, azután javított formában kiadta 1831-ben „Parancsolatok könyve” (Book of Commandments) címmel.³⁹ Ez utóbbi kiadványt bővítették ki és nevezték el később a „Tanok és Szövetségek” (Doctrine and Covenants) néven, amely mintegy százharmincöt kijelentést és rendelkezést foglal magába.

Több említést érdemlő és érdekes esemény történt az Ohio állambeli tartózkodás alatt. Ezek egyike az az eset, amikor Smith-t saját követői megtámadják, és meghurcolják. A támadás vélt oka, hogy egy bizonyos Johnson fivérek helytelen kapcsolatot gyanítottak húguk és Smith között, amikor otthonukba értek. Egyesek szerint ennek a helyzetnek a tisztázása céljából kezdett kinőni a többnejűség tana a mormon egyházban.⁴⁰

³⁵ Ua. 57.

³⁶ HILL: i.m. 108.

³⁷ GORDEN, VAN: i.m. 14.

³⁸ TUCKER: i.m. 59.

³⁹ HILL: i.m. 140-141.

⁴⁰ NEWELL – AVERY: Mormon Enigma, 65.

Egy másik eset is jól jellemzi Joseph Smith különös alakját, és személyi kultusza kudarcainak sorozatát, miszerint egy alkalommal kiállítási tárgyakat vittek Kirtland-en keresztül. Az egyiptomi műkincseket hordozó, mivel hallott Smith egyedülálló fordítási képességeiről e nyelv területén, megkereste őt, hogy hátha segítséget kérhet egy-két papirusz értelmezésében. Smith felbuzdulva azon, hogy saját képességeit bizonyíthatja, több mint kétezer dollárért megvásárolta a papiruszt. A megvásárolt iratból aztán egyiptomi ábécét és nyelvtani szabályokat alkotott, amit mennyei kijelentés is megerősített. A lefordított irat később, vélt tartalma miatt, az „Ábrahám könyve” (The Book of Abraham) címet kapta és a Mormon könyvének is része lett. Ezt az iratot állítólag a nagy chicago-i tűzvész elpusztította, de 1967-ben mégis nyomára bukkantak és a Metropolitan Múzeumban helyezték el. Gyors fordítás után megállapították, hogy inkább egyszerű, szokásos temetési formulákat tartalmazott a szöveg, semmiféle tartalmi egyezést nem mutatva valamiféle Ábrahám könyvével.⁴¹ Ezek után joggal tehetjük fel a kérdést, hogy Smith-nek miért volt „olyan fontos” a reform-egyiptomi nyelven írt aranyábrákat „visszajuttatni” Moroni kezébe.

Talán a legjelentősebb esemény a kirtland-i tartózkodás alatt a templomépítés volt. 1836-ban mintegy háromévi tervezgetés és kemény munka után márciusban felavatták az első mormon templomot. Gibbons, mormon történész szerint az egyháztörténelemben még soha nem tapasztalt mértékű lélek kiáradás történt ezen a templomszentelő alkalmon. Természetesen ez azt is jelentette, hogy a templomszentelésen mennyei fények jelentek meg, isteni hang hallatszott és Smith maga, egyedül látta, hogy angyalok látogatják meg a templomot. Emellett sokan prófétáltak és nyelveken szóltak.⁴²

Valószínűleg a kirtlandi tartózkodás utolsó mozzanata az 1836-os bank alapítás volt. Nem kívánok ennek részleteibe belemenni, csupán annyi tartozik a tárgyunkhoz, hogy Smith önálló bankot alapított, amely saját nyomtatott bankjegyekkel rendelkezett. Ezt bár tiltották, mégis használatba került. A problémát inkább az okozta, hogy a bankot vezető Smith és társasága egy idő múlva felmondtak mint banki tisztviselők, és az egész üzlet csődbe ment. Emiatt sokan azt mondták és gondolták, beleértve sok mormon hívőt is, hogy az egész ötlet Smith személyes vagyónának gyarapításáért volt kigondolva. Smith-nek emiatt bujdokolnia is kellett.⁴³

Missouri, Sion földje

A botrányok és a zavaros gazdasági ügyek miatt eközben már nyugatra kellett húzódnuk. Az új célt Missouri jelentette. Az aranyábrák népe azonban mindig összeférhetlenséget mutatott a környezetével. Így volt ez Missouriban is, ahol azok a telepések, akik különösen is hajlottak a túlzott értelemben vett függetlenségre és individualizációra eleve gyanúsak voltak. Gibbons szerint a probléma gyökere sokszor abban volt, hogy a mormonok gyorsan és nagy tömegben érkeztek, furcsa és megalkuvást nem tűrő hitükkel, erőszakos térítéseikkel megzavarták a lakosságot.

⁴¹ HANSEN: Mormonism and the American Experience, 31.

⁴² SMITH (JR.): History of the Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints, 428.

⁴³ NEWELL – AVERY: i.m. 62-63.

De ami talán legjobban felkavarta a missouriakat, hogy az ő féltett földjük a mormonok ígért földje.⁴⁴

Ezek az indulatok testet is öltöttek. Egy missouri-i telepes elmondása szerint naponta megfenyegették őket a mormonok, hogy ki lesznek irtva erről a földről, mert ők fogják örökölni a földjüket. Akár a pusztító angyal keze, akár Isten ítélete, akár a hatalom keze által végeztetik ez be.⁴⁵ E fenyegetések miatt törtek rá a mormonok gyűlésére 1833-ban Jacksonban. Erre Smith kijelentést kapott, hogy Sion megszabadítása hatalommal kell, hogy eljőjön. Ezért egy ember támasztatik, aki úgy fogja vezetni őket, mint ahogy Mózes is vezette Izrael gyermekeit. Így fogják bírni a jó földet. Ezt a célt szolgálta volna az ún. Sion-tábor. 1834 májusában kevesebb, mint 200 gyengén felszerelt és képzett emberrel elindult a nagy útra Missouri felé, amit 40 naposra terveztek. Jöttük híre megelőzte őket. A Missouri telepesek már felfegyverkezve várták őket. A várt csodás „támogatás” nem érkezett meg, így mintegy három héttel a megérkezés után nem volt mit tenni, mint hazaküldeni az embereket. William McLellin azt írta, hogy óriási veszteség volt ez az akció. Mind anyagiakban, mert több ezer dollárt emésztett fel, mind emberileg, hiszen sok ember életébe és szenvedésébe került. Egyetlen haszna volt talán, hogy a mormonok belátták, egy kevésbé betelepült helyet kell lakóhelyül választani.⁴⁶

1838 januárjára az események annyira elfajultak, hogy Smith-nek és Sidney Ridgonnak a „legsebesebb lovakon” kellett menekülniük Ohio-ból. Ráadásul ezt megelőzően egy hónappal Smith-nek szembe kellett néznie azzal a ténnyel, hogy már nem követi őt mindenki vak hűséggel. A kinevezett 12 apostol közül, akik az egyház vezetését voltak hivatottak ellátni, Smith már csak hatnak élvezhette támogatását. Az elpártolókat Oliver Cowdery és a Whitmer testvérek vezették. Így Smith-ék nem maradhattak, mert nem tudták tovább kormányozni a kirtland-i egyházat, ezért a missouri erőszakosság és a véröntés ellenére mégis nyugat felé kellett mozdulnia.⁴⁷

A Smith-szel tartók még mindig hatalmas tábora tehát megint Missouri felé vette útját. Ez, mondanom sem kell, még csak növelte a konfliktusokat. Ebben az időszakban alakult a mormonok katonai szervezete: a Dániták (Danites). Vezetőjük szerint a szervezet célja, hogy elpusztítsa a pogányokat rablások, fosztogatások által, hogy így épüljön fel Isten országa.⁴⁸

Ez a szembenállás 1838 őszén érte el csúcspontját, amikor Missouri állam kormányzója kijelentette, hogy a mormonokat ellenségként kell kezelni. Ez a gyakorlatban úgy valósult meg, hogy az állami katonaság kivonult és lefegyverezte a mormon erőket. Smith-t más mormon vezetőkkel együtt bebörtönözték a Missouri állambeli Liberty börtönbe. A hányattatott sorsú egyház azonban nem maradhatott vezető nélkül, így Brigham Young (5. ábra) vette át Smith szerepét, és vezette el az aranytáblák népét Mississipin keresztül egy Illinois állambeli kis faluhoz a Mississipi partján, ami Nauvoo néven vált ismertté. Smith a következő év áprilisában csatlakozott követőikhez.⁴⁹

⁴⁴ GIBBONS: Joseph Smith: Martyr, Prophet of God, 140.

⁴⁵ BRODIE: i.m. 131.

⁴⁶ TUCKER: i.m. 62-63.

⁴⁷ NEWELL – AVERY: i.m. 67-69.

⁴⁸ HILL: i.m. 223-225.

⁴⁹ NEWELL – AVERY: i.m. 73-77.

Nauvoo felvirágoztatása

Ezen a Mississipi partján lévő településen élte Smith hátralevő életét. A hely robbanásszerű fejlődésnek indult a mormonok megjelenésétől, egyrészt a Missouri-ból folyamatosan menekülő szaporították az itt lakók számát, másrészt pedig igen aktív missziós tevékenységet folytattak England területén. 1843-ig ily módon közel háromezer megtért költözött be Nauvooba. Ez a robbanásszerű fejlődés főleg Brigham Young fáradhatatlan erőfeszítéseinek volt köszönhető, aki ekkorra már jó néhány hűség követőt tudhatott oldalán. Ezek alatt az évek alatt volt Smithnek is ideje arra, hogy az egyház teológiáját részletesebben is kidolgozza. Így bocsátotta ki a hit 13 paragrafusát, ami alaphitvallása lett egyházának. A paragrafusok szinte mindenben egyeztek a keresztyén tanokkal, kivéve a Mormon könyvét, a folyamatos kijelentés hangsúlyozását és azt, hogy az Új Jeruzsálem az amerikai kontinensen lesz felépítve. A paragrafusok sorában nincs említés a többnejűségről, ami egy idő után gyakorlatban volt a mormonok között, továbbá nem olvasunk semmiféle olyan templomi szertartásról, mint például a halottakért való keresztség.⁵⁰

Ezek a hittételek, amiket Joseph Smith próféta állított össze 1842-ben. Ez a 13 pont tartalmazza az alapvető hitelveket, melyekben a mormon egyház hisz:

1. Hiszünk Istenben, az Örökkévaló Atyában és az Ő Fiában, Jézus Krisztusban és a Szentlélekben.
2. Hisszük, hogy az emberek saját bűneik, nem pedig Ádám vétke miatt bűnhődnek.
3. Hisszük, hogy Krisztus engesztelő áldozata által minden ember üdvözülhet, ha az evangélium törvényeinek engedelmeskedik.
4. Hisszük, hogy az evangélium alapvető tételei és szertartásai a következők: 1. hit az Úr Jézus Krisztusban; 2. bűnbánat; 3. keresztség alámerítéssel a bűnbánatért 4. kézrátétel a Szentlélek adományozásáért.
5. Hisszük, hogy Isten hatalmazza fel az embereket az evangélium hirdetésére és szertartásainak elvégzésére kinyilatkoztatás és olyan személyek kézrátétele által, akiknek erre felhatalmazása van.
6. Hiszünk ugyanabban az egyházi rendben, amely az őskeresztyén egyházban is megvolt: apostolokból, prófétákból, lelkipásztorokból, tanítókból, evangélistákból és egyéb tisztségekből álló rendben.
7. Hiszünk a nyelveken szólásban, a prófétálásban, a kinyilatkoztatásban, a látomásokban, a gyógyításban, a tolmácsolásban és más adományokban.
8. Hisszük, hogy a Biblia Isten szava, amennyiben fordítása helyes; és hisszük, hogy a Mormon könyve is Isten szava.
9. Hisszük mindazt, amit Isten a múltban kinyilatkoztatott, amit most nyilatkoztat ki, és hisszük, hogy ezután is sok nagyszerű és fontos dolgot fog kinyilatkoztatni Isten országáról.
10. Hiszünk Izráel népének valóságos összegyűjtésében és a Tíz Törzs helyreállításában; hisszük, hogy Sion (az Új-Jeruzsálem) az amerikai földrészen fog felépülni,

⁵⁰ BRODIE: i.m. 265,277-278.

hogy Krisztus személyesen, fog a földön uralkodni, és hogy a föld megújul, és viszszakapja paradicsomi dicsőségét.

11. Igényt tartunk arra a kiváltságra, hogy a Mindenható Istent saját lelkiismeretünk parancsai szerint imádjuk, és minden embernek megadjuk ugyanezt a kiváltságot, hogy bármit, bárhol és bárhogyan tiszteljen és imádjon.

12. Hisszük, hogy királyoknak, elnököknek, uralkodóknak és előjáróknak alá kell rendelnünk magunkat, és a törvénynek engedelmeskednünk kell, azt tisztelnünk kell és fent kell tartanunk.

13. Hisszük, hogy becsületesnek, igaznak, erkölcsösnek, jóakarátúnak és erényesnek kell lennünk, és minden emberrel szemben jót kell cselekednünk; mondhatnánk, hogy Pál intelmeit követve - mindenben hiszünk, mindent remélünk, sok mindent eltűrtünk már és reméljük, hogy még ezután is mindent képesek leszünk elviselni. Mindarra törekszünk, ami erényes, szép, jónak mondott, vagy dicsőre méltó.⁵¹

A Nauvoo-ban történt főbb események egyike a mormonok közötti poligámia kialakulása volt. Valójában azonban a többnejűség ideája már jóval a Nauvooba érkezés előtt elkezdett kialakulni. 1831-ben, nem sokkal azután, miután Smith és családja Kirtlandbe érkezett, a próféta közeli munkatársai szerint Smith azzal a kérdéssel, kéréssel fordult az Úrhoz, hogy a többnejűség princípiuma helyes-e (vagy sem), a válasz pozitív volt, de az idő még nem jött el ennek gyakorlatára. Azok után, hogy milyen tényekre derült fény ezután Smith életéből, könnyen következtethető, hogy egyedül arra volt jó ez a „tudakozódás”, hogy a vallási vezető a házasságtörését igazolja. 1831-ben történt az a konkrét eset is, amikor Smith először mondta egy tizenkét éves lánynak, Mary Rollins-nak, hogy ő az első lány, aki felől Isten azt parancsolja, hogy vegye feleségül, mint másodfeleséget. Ez így is történt, de kiderült, hogy mégsem ő volt az első. Ez a kiváltság Fanny Alger-t illette meg, aki tizenkilenc évesen azért jött a Smith család házába, hogy Emma segítségére legyen a házimunkában.⁵²

A Smith által bevezetett gyakorlat ellen többen is különböző formában felléptek. Elsősorban barátja és munkatársa fedtte meg Fannyval való kapcsolata miatt. Miután pedig a hír egyre jobban elterjedt, Smith néhány munkatársa úgy gondolta, hogy saját kezébe veszi ezt a dolgot. Így Smith, amikor éppen úton volt 1835-ben egy általános gyűlés megszavazta, hogy egy paragrafussal ki kell egészíteni a Tanok és Szövetségek könyvét (Doctrine and Covenants). Ez egyszerű és jól érthető volt: „Mivelhogy a Krisztus egyházát paráználkodás és többnejűség szégyenével vádolják; kijelentjük, hogy hisszük, hogy egy férfinak egy felesége kell, hogy legyen; és egy asszonynak is egy férje, kivéve a halál esetét, amikor mindkettőnek megvan a szabadsága az újraházasodásra.” Érdekes, hogy a paragrafus egészen 1876-ig nem lett eltávolítva, jóval azután, hogy a poligámia hivatalosan is engedélyezett lett a mormon egyházban.⁵³ Nem kevésbé váltotta ki Smith új egyházi „dogmája” Emma tiltakozását. Joseph-nek talán miatta volt legjobban szüksége kijelentésre ahhoz, hogy a többnejűség igazán gyakorlatba léphessen. Smith-nek nem is kellett sokáig

⁵¹ <http://www.extra.hu/mormon/hittetelek.html>

⁵² NEWELL – AVERY: i.m. 65-66.

⁵³ Ua. 66-67.

„várnia”. A házasságtörő próféta tehát kijelentésben kapta, hogy Isten előtt személye teljesen erkölcsös és tiszta. Azok pedig, akik nem tiszták, és azt mondják magukról, hogy azok, elpusztíttatnak. A kijelentés nemcsak azt biztosította Smith-nek, hogy új feleségeket vehet magának, hanem Emmát is megfenyítette, ha nem fogadja engedelmesen az új kijelentést, el kell pusztulnia.⁵⁴

Emma azonban nem tudta mindig a kijelentés kiötlője által elvárt alázattal és engedelmességgel tűrni a mellékfeleségeket. Ezt bizonyítja az az eset is, amikor Eliza Snow, aki szintén másodfelesége volt Smith-nek, áldott állapotba került a prófétától. A beszámolók nem egyeznek, de akár seprűnyéllel verte el Emma, akár a lépcsőn lökte le áldozatát, áldott terhét elveszítette Eliza Snow. Egy másik esetben magát Smith-t próbálta megmérgezni főfelesége a házasságukba tolokodó nők miatt, máskor pedig öngyilkossággal fenyegetőzve kérte férjét a prófétát, hogy vonja vissza a többnejűséget.⁵⁵

Nem utoljára vívta ki Smith a közvélemény felháborodását. Egyrészt nagyon gyakoriak lettek azok a híresztelések, melyek a tiltott, vad szexuális életéről számoltak be a mormonok között Nauvoo-ban. A hírek terjesztéséért egyrészt John C. Bennett volt felelős, aki egy ideig polgármesterként munkálkodott, majd heves összetűzésbe került Smith-szel. Bennett vad történeteket tett közzé a mormon vezetőkről. Ez tovább korbácsolta a mormon-ellenes hangulatokat, ráadásul Smith nem tett semmit ezen vádak és gyanúk enyhítéséért. Más foglalkoztatta ekkor, jelöltként indult az Amerikai Egyesült Államok elnöki posztjára. (*4. ábra*)⁵⁶ A mormonokat egyre több oldalról vádolták, újságcikkek sorozatosan számoltak be vad, házasságtörő életükről. Bár Smith és követői a nyilvánosság előtt váltig tagadták ennek hitelességét, a próféta és közvetlen környezetében gyakorlatban volt a többnejűség.⁵⁷ Hiába nem okozott ez az állapot gondot a többnejűség gyakorlóinak, akadtak olyan mormonok is, akiknek nem tetszett ez. Ezek csoportja vásárolt egy nyomdát, és kiadták a Nauvoo Expositor-t, amiben leközölték a durva erkölcstelenséget, ami az egyházon belül végbement. Smith ennek hatására sem volt hajlandó változni és változtatni, inkább elrendelte a nyomda, a nyomdagép és a nyomtatványok elpusztítását.⁵⁸

Ezután felpörögtek az események. A következő napon 1944. június 11-én nagy tömeg gyűlt össze, hogy elpusztítsák a romlott mormon vezetőket. Június 12-én Smith-t és további 17 társát, akik részt vettek a nyomda elpusztításában letartóztatták, és a közeli Carthage börtönbe zárták, ahol két hétig tartották foglyul őket. Azután minden különösebb fenyegetés nélkül a helyi katonaság és a város polgárai felbőszült tömeggé változtak, betörték a börtönbe, és Josephet bátyjával, Hyrummal együtt lelőtték.⁵⁹ Egyes híresztelések szerint Smith-ék fel voltak fegyverkezve becsempészett hatlövetű pisztolyokkal, amikkel védekezni is próbáltak, de hasztalanul, mert hamar lefegyverezték őket. Haláluk időpontja 1844. június 27.⁶⁰

⁵⁴ TUCKER: i.m. 65-66.

⁵⁵ Ua. 66.

⁵⁶ BRODIE: i.m. 354.

⁵⁷ HANSEN: i.m. 53-54.

⁵⁸ NEWELL – AVERY: i.m. 180-181.

⁵⁹ Ua. 181-183.

⁶⁰ GORDEN, VAN: i.m. 11.

Brigham Young és az Exodus Utah-ba

Smith halála után nem volt egyértelmű, hogy ki lesz az új vezető. Sokan pl. Sidney Ridgonra gondoltak, aki egy jó ideig nagyon közel állt a prófétához, de a többnejűség kérdésében szembeszállt vele, és tisztos kis csapatot gyűjtött már akkor is maga mellé. Mások azonban azt szorgalmazták, hogy a hatalom nem szállhat rá csak úgy egyvalakire, inkább az egyházat vezető testületre, a tizenkettek tanácsára. Leginkább hangoztatta ezt Brigham Young, a tanács elnöke. Isten akarataként jelentette ezt be, és 1844 augusztusa után így ő lett a prófétai trón örököse.⁶¹

Az egyik legnagyobb ellenzője annak, hogy Young vegye át a vallásalapító helyét, az özvegyen maradt Emma Smith volt. Azért érdekes ezt megemlíteni, mert nemcsak, hogy megélhetési problémái miatt akadékoskodott – mivel Joseph halála után sok mindenét lefoglalták –, hanem a többnejűség kérdése váltotta ki az igazi ellenszenvet. Ezért Emma Smith és követői nem fogadták el Young vezetését és később a Missouri állambeli Independence-ben telepedtek le, ami később Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Újraszervezett Egyháza (Reorganized Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints) lett a székhelye.⁶² Ennek az egyháznak mai hivatalos neve a Resztoránus Egyház.

Smith halála azonban nem változtatta meg a nem-mormonok nézetét és hozzáállását Illinoisban és a közeli Missouriban sem, legfeljebb az indulatokat csillapította. A feszültség azonban megmaradt. Hogy elkerüljék a további erőszakos összeütközéseket, Young-ék terveket szőttek, hogy még nyugatabbra kellene húzódnia az aranytáblák népének. Így 1846 februárjában, kevesebb, mint két évvel Smith halála után elindultak az első kivándorlók nyugat felé. A konkrét cél egyelőre ismeretlen volt, kivéve azt az elképzelést, hogy olyan területet keresnek, ahol kevesen telepedtek még le, és sok a szabad föld.⁶³ Így vándorolt tizenötezer ember az 1700 km-es szakaszon, egészen a Nagy Sóstó vidékéig (Great Salt Lake), ahová 1847. július 24-én érkeztek. Itt teremteték meg fáradságos munkával és nagy áldozatkészséggel saját államukat, melynek később Salt Lake City lett a fővárosa. Lázás munkával a sivatagos területet és a barátságtalan tájat virágzó vidékké varázsolták.⁶⁴

A lelkesedést az adta, hogy ez most már tényleg az ígéret földje volt, amit Young ünnepélyesen ki is hirdetett azokról a hegyekről, ahonnan megérkezésükkor belátták az egész területet. Elmondása szerint ezt a területet látta látomásban is, és az Úr ezen a helyen fogja elhelyezni nevét az emberek között.⁶⁵

A kezdet azonban itt sem volt könnyű és problémamentes. A legnagyobb horderejű probléma Utah-ban is az volt, mint akárhol máshol eddig, Ohio-ban, Missouriban és Illinois-ban, erőszakos szembenállás a szomszédos telepésekkel, népekkel és rendészeti szervezetekkel. Utah állambeli tartózkodásuk alatt az Amerikai Hadsereg (U.S. Army) is felvonult a térségben 1857-ben Young nagy felháborodására, aki azonnali hadi intézkedéseket rendelt el, hogy visszaverje a katonai inváziót. Ennek a találkozásnak a következménye lett az ún. 1857-58-as mormon háború.⁶⁶

⁶¹ NEWELL – AVERY: i.m. 203.

⁶² TUCKER: i.m. 69.

⁶³ NEWELL – AVERY: i.m. 204-206.

⁶⁴ BELLINGER: i.m. 308.

⁶⁵ NEWELL – AVERY: i.m. 204-206.

⁶⁶ HIRSHON: *The Lion of the Lord: A Biography of Brigham Young*, 177-181.

A kiváltó ok az volt, hogy James Buchanan elnök „pogány (ami jelen esetben a nem mormont jelenti) bírakat” küldött Utah államba, hogy így terjessze ki politikai hatalmát erre a térségre is. Az állami hivatalnokokat azonban elűzték, és ezért érkezett az amerikai hadsereg a mormonok nyakára.⁶⁷ Hirshon szerint csak az újságok szenzáció-hajhászása volt ok arra, hogy háborúnak nevezzük ezt az eseményt. Valódi értelemben vett háború nem volt, hacsak a szóbeli fenyegetőzéseket és kisebb összecsapásokat, illetve a mormon telepések megfutamorodását nem nevezzük ez esetben háborúnak.⁶⁸

Volt azonban egy igazán véres esemény, amit feltétlen meg kell említenünk, 1857-ben a mérszárlás. Ebben állítólag Young maga nem vett részt, és nem is ő rendelte el a vérfürdőt, azonban lázító beszédeivel igencsak elősegítette annak létrejöttét. Több mint száz arkansas-i bevándorlót mérszárltak le. John D. Lee, aki a legmagasabb rangú mormon volt a helyszínen, az indiánokat hibáztatja mindenért, de valójában vérengző bosszúállás volt ez a nem-mormonok ellen, ami magában foglalta minden férfi és nő lemészárlását, kivéve 17 gyermeket. Amikor Lee hírül adta a mérszárlást Brigham Youngnak, a mormon próféta állítólag sírva fakadt a szörnyűségtől. Azonban másnap, miután Isten vezetését kérte, azt mondta Lee-nek, meggyőződése, hogy egyetlen csepp ártatlan vér sem hullott azon a napon. „Bizonyítékom van Istentől, hogy a tettetek igaz és helyes volt” – mondta. Young azt mondta Lee-nek, hogy ne beszéljen erről senkinek, hanem írjon neki egy levelet, amiben minden felelősséget és hibát az indiánokra hárít. A csel hosszú éveken át elfedezte a szörnyű tettet, míg végül 1877-ben halálra ítélték John D. Lee-t, a szörnyű vérfürdőért.⁶⁹

Brigham Young jelentősége és munkássága óriási értékű a mormon vallás felvirágzásában. Nemcsak mormon körökben volt elismert ember, hanem a külvilág is jó politikai és vallási vezetőt becsült benne.⁷⁰ 1877-ben bekövetkezett halála után egy jól felépített szociális rendet hagyott maga után. Fáradhatatlan szervezői és gazdasági tevékenysége révén több mint háromszáz mormon közösség megtelepedését regisztrálhatta. Ügyes társadalmi szervezésével és külső anyagi erőforrásokkal létbiztonságot teremtett a szentek számára, olyat, ahol a szegényebbek és a tehetősebbek is békével megéltek egymás mellett. Mindezt úgy tudta tenni, hogy közben a környék egyik leggazdagabb üzletembere lett belőle. Halálával elmúlt az az időszak a mormon egyház életében, amire azt mondhatjuk, hogy a közösség életét egy személyben határozta meg és irányította valaki. Az utána következő vezetők alatt már a különböző szintű hierarchikus rend kezdett el fejlődni és egyre erősebben dominálni.⁷¹

A mormon állam szerveződése és szerepvállalása az amerikai polgárháborúban

A lutheránus és kálvinista reformációt megújító, az abból kiváló új közösségek, mint a baptisták, metodisták, quakerek, shekerek, unitáriusok és más vallási csoportosulások, pl. a hagyományos zsidó hitközségek mellett – részben ezekkel összefonódva – a XVIII. századi felvilágosodás eszméi felől közelítve a társadalom prob-

⁶⁷ GORDEN, VAN: i.m. 14-15.

⁶⁸ HIRSHON: i.m. 177-181.

⁶⁹ Ua. 164-165,177-181.

⁷⁰ TUCKER: i.m. 71.

⁷¹ GOTTLIEB – WILEY: *America's Saints: The Rise of Mormon Power*, 48,53.

lémáihoz, világi utópista közösségek is alakultak. Mint pl. a George Ripley (1802-1880) unitárius lelkész által alapított Brook Farm vagy a nagy francia gondolkodó, Charles Fourier (1779-1837) tanításai nyomán létrejött, Horace Greeley által is támogatott falanxok. Ezeknek a szociális társulásoknak, felekezeteknek, egyháznak többsége azonban néhány év – vagy évtized – alatt elveszítette híveit, feladta identitását, és feloldódott egy nagyobb, életképesebb közösségben. Mások, mint pl. a baptisták, episzkopálisok, adventisták, unitáriusok, az eltelt közel 200 évben valószínűleg világegyházzá fejlődtek.

Am egyetlenegy új vallási és világi közösségnek sem adatott meg, hogy olyan megkerülhetetlen, figyelembe veendő társadalmi érték- és érdektényezővé váljon, mint amilyenek az 1847-ben Utahban megalapított mormonok voltak.⁷²

Közel 15 éve (1847 óta) élt már az Utolsó Napok Szentjeinek Egyháza Utahban, amikor Észak és Dél viszálta fegyveres összecsapássá, polgárháborúvá mérgesedett. Ekkorra a mormonok fővárosa, Salt Lake City már több ezer lakosú, jelentős személy- és áruforgalmat lebonyolító település volt.⁷³

Elképzeléseik szerint ezután nem sokkal szeretnék kivívni, hogy magukhoz csatolt területeik alapján állammá alakuljanak, ezért 1848 kora tavaszán Brigham Young az egyház akkori elnöke tanácskozára hívja a gyülekezetek, ward-ok püspökeit. Itt megszövegezik, majd jóváhagyják a mormon állam jövőre alkotmányát, melynek találoán a Deseret nevet találták. Brigham Youngot kormányzóvá választják, kiépítik a polgári közigazgatást, megválasztják a nyolctagú tanácsot, megszervezik a világi hivatalokat, felállítják a milíciát, rendőrbiztost, postamestert, főmeteorológust, létrehozzák a jogi intézményeket, bíróságokat állítanak fel. Eközben, hogy státusukat hivatalosan is rendezzék, Washingtontól kérik, hogy szövetségi államként nyerjenek felvételt az Egyesült Államokba. A kongresszus azonban ekkor még a népesség csekély számára hivatkozva elutasítja a kérelmet, és territórium státusban tartja Utah népét.⁷⁴

Ekkor azonban még nem lehetett tudni, csak sejteni, hogy Utah területileg milyen fontos szerepet fog játszani az amerikai polgárháborúban. Még maguk a mormonok sem hitték, noha nem kétséges, hogy őket sem hagyhatta érintetlenül a Nyugat meghódításának és benépesítésének doktrínája, a faji felsőbbrendűség, a diszkrimináció, melyek hitük miatt mind, mind távol álltak tőlük. Többek között ez volt az, mely egyre több ellenszenvet váltott ki a mormonok ellen. Young szerint az indiánoknak élelemre, ruházatra és megfelelő lelki gondozásra van szükségük, az amerikai közfelfogás szerint pedig a kontinens óslakói egyszerűen útjában állnak a terjeszkedésnek, a földszerzésnek, a vasútépítésnek, bányák megnyitásának, ezért inkább fegyveres „missziót” indítanak ellenük.⁷⁵

A nyomás az 1850-es években már akkora volt a mormonok ellen, hogy az elnök lépni kényszerült, és Brigham Young-ot elmozdítják kormányzói tisztségéből, majd a U.S. Army néhány alakulatával bevonul UTAH területére erődemonstráció céljából. A politikai csatározások, a demokraták és republikánusok, északiak és déliek közötti feszültség miatt elkerülhetetlen volt a katonai akció. A főleg többne-

⁷² MOLNÁR: A Civil Háború és a mormonok, 92.

⁷³ Ua. 95.

⁷⁴ Ua. 96-97.

⁷⁵ Ua. 101-103.

jűség miatt bajba keveredett mormonok háborút vívtak az államokkal 1857-ben, mely után állandó a katonai jelenlét Utah területén, és kívánatos lenne a többnejűség gyakorlatának eltörlése. Abraham Lincoln azonban az Észak és Dél közötti feszültségek ismeretében másra vállalkozik. Elve az lesz, hogy Deseret polgárait békén kell hagyni, inkább a területi és földrajzi jelentőségének tudatában azt kell elérni, hogy részt vállaljon a Konföderáció elleni küzdelemből. A déliek sem tétlenkednek, és ígéretekkel halmozzák el őket, mégpedig azzal, hogy amennyiben a Dél oldalára állnak, és elfogadják a rabszolgotartás intézményét, ha megengedik, hogy a Délről érkező újabb telepesek Utah területén, rabszolgáikkal együtt letelepedjenek, és anyagi eszközökkel is támogatják a Konföderáció kormányát, akkor szemet hunynak sajátos szokásuk, a többnejűség felett, és megvédik őket az üldöztetéstől. Az Északiak az ígéreték helyett inkább konkrét cselekvésre szánják el magukat. Abraham Lincoln utasítására azonnali hatállyal megszüntetik a katonai járőrözéseket és ellenőrzéseket a mormon településeken, 1861 nyarán kivonják a U.S.Army csapatait Salt Lake City közeléből, ezt a szentek közössége pedig azzal hálalta meg, hogy minden általa lehetséges módon kész volt segíteni az Unió háborús törekvéseit.⁷⁶

Már hat hónapja dúlnak a polgárháború véres harcai, amikor elkészül a modern hírközlés egyik legnagyobb vállalkozása, melynek fő vonala Utah-on megy keresztül. A Western Union Telegraph Co. 1861-ben helyezi üzembe első transzkontinentális távívóvonalát, mely óriási segítség a háborúban. A kivitelezésben, tervezésben is nagy számban vettek rész mormonok, sőt a Nyugat legtöbb távívóállomásán is ők látják el a szolgálatot.⁷⁷

Elindultak Nevada, Idaho, Arizona és Colorado vidékeiről az értékes szállítmányok, arany, ezüst, más fontos ércék, faanyagok, bőr és sok minden más, mellyel Utah a háborúban álló északiakat segítette. A szállítmányokat sokszor érték támadások, ezért Brigham Youngot felkérték arra, hogy népéből fegyverezzen fel egy lovas különítményt, és lássa el az épülő vasút vonalait, a távvezetéseket, távívóállomásokat és a szállítmányokat. Rövid tanácskozás után úgy döntöttek, eleget tesznek az akkori elnök kérésének. Nem minden mormon helyeselte azonban ezt a nagyfokú segítségnyújtást az Unió számára. Voltak, akik elzárkóztak, nem vállalták a felkéréseket, és azt állították, hogy a nem mormonokkal való ilyen fokú közösségvállalás behozza a külvilág bűneit a közösségeikbe.⁷⁸

Így alakult ki a nagy megegyezés a mormonok és az északiak között. S bár voltak politikai erők, melyek egyik vagy másik oldalról meg akarták hiúsítani vagy szegni a megállapodást, ez nem sikerült nekik. Az utolsó napok szentjei végig megtartották adott szavukat, s Utah a polgárháború éveiben korábban alig tapasztalt fejlődésnek indult. Sion szorgalmas népét elkerülte a babiloni háború. A nyugati végeken Utah biztos hátszárként állt Észak – az Unió egységéért folyó hősies küzdelem – oldalán.⁷⁹

⁷⁶ Ua. 105,116,121,124.

⁷⁷ Ua. 124.

⁷⁸ Ua. 128.

⁷⁹ Ua. 130.

Az 1890-es nyilatkozat

Az egyik legnagyobb fordulat az egyház életében a többnejűség megszüntetése volt. A mormonok ezen szokása és gyakorlata mindig is nagy vihart kavart. Az Amerikai Egyesült Államok már 1862-ben kibocsátotta a poligámia elleni törvényeket.⁸⁰ A Utah területén lévő engedetlenséget nem sokáig tűrték az államok, ezért 1887-ben az Edmund-Tucker paktum elfogadásra került a kongresszus által is. Ez gyakorlatban azt jelentette, hogy a mormonok egyházát feloszlatják. Aki pedig nem engedelmeskedik a törvénynek, azt eltiltják a szavazástól és bármilyen hivatal viselésétől. A döntés ellen fellebbeztek, de 1890-ben a legfelsőbb bíróság is elfogadta a törvény érvényességét és életbe léptetését. Az akkori mormon elnök, Wilford Woodruff nem látott más megoldást, mint kiadni az 1890-es nyilatkozatot, ami egy pár hónapon belül megtiltotta a többnejűség gyakorlatát. A nyilatkozatban Woodruff úgy állította be a poligámiát, mint egy teljesen ideiglenes dolgot, csak azért, hogy megpuhítsa a kormány szívét, de ennek ellenére a több feleség tartását még évekkel ezután is gyakorolták a mormonok.⁸¹

Ez egy oldalról érthető is, hiszen elméletben egyszerűen hangzik, hogy mostantól kijelentjük, nem gyakoroljuk tovább a többnejűséget, de gyakorlatban ez nehezen volt megvalósítható. Több másodfeleség esett kétségbe a nyilatkozat felolvasásának napján, hiszen ez számukra egyenlő volt azzal, hogy otthontalanná, vagyontalanná váltak. A másik dolog, ami nehezítette ennek a gyakorlatnak a kiirtását az egyházból, hogy Brigham Young meghagyta, a többnejűség tana kitörölhetetlen a mormonok tanai közül, aki pedig kitörli, az átkozott legyen. Egy biztos, hogy az 1890-es nyilatkozattal lezárult egy régi éra, és új kezdődött a mormonok számára. Vízválasztó év volt ez, de hat éven belül Utah végre elnyerte az államiságát. Néhány kutató azt mondja, hogy az eredeti mormon egyház története ezzel lezárul. Ha azt vizsgáljuk, hogy milyen elképzelései voltak Joseph Smith-nek és Brigham Youngnak a mormon egyházzal, akkor részben egyet tudunk érteni ezzel az állítással. Azonban a gyakorlatban valóban új éra kezdődött el azzal, hogy a mormonok ettől kezdve elindultak az egyházépítés útján, és ezen az úton mind jobban és jobban beilleszkedtek a formálódó Amerika arculatába.⁸²

A nagy elődöktől napjainkig

15 prófétája volt a mormon egyháznak napjainkig. Ezt a tisztelet rendszerint megelőzi a 12-es apostoli tanács vezetése, majd a vezető az itt leszolgált évek múlva választható meg prófétának. Álljon itt most egy rövid összefoglalás a legjelentősebb prófétákról, és arról, hogy miről voltak nevezetesek:⁸³

Wilford Woodruff (1807-1898)⁸⁴

Róla már esett szó, a mormon egyház negyedik prófétája, akinek jelentősége abban van, hogy betiltotta a többnejűséget, és ezzel utat nyitott a mormonok által alapított Utah-nak, hogy állammá alakuljon.

⁸⁰ BELLINGER: i.m. 309.

⁸¹ FOSTER: Religion and Sexuality: The Shakers, the Mormons, and the Oneida Community, 223.

⁸² GOTTLIEB – WILEY: i.m. 50-51.

⁸³ Az ismertetőket ld. GORDEN, VAN: i.m. 12-13.

⁸⁴ 6. ábra

Joseph F. Smith (1838-1918)⁸⁵

Az egyház hatodik prófétája, akit bár a többnejűség vádja ért, mégis úgy emlegetik, mint aki sokat alakított a mormon egyház arculatán Amerikában, és emellett ő volt az első, aki igazi mormon teológiát formált, amit később ki is adott Az Evangélium tana (Gospel Doctrine) címmel.

Joseph Fielding Smith (1876-1972)⁸⁶

Smith a tizedik próféta, aki nem összetévesztendő sem a vallásalapítóval, sem pedig az előzőleg tárgyalt Smith-szel. Az első mormon, akit az egyház hivatalosan is saját teológusának nevez ki, apostolként tömérdek írást hagyott maga után, amit az egyház elnökeként megerősített és mérvadónak jelentett ki.

Spencer W. Kimball (1895-1985)⁸⁷

Kimball a tizenkettedik prófétája a mormonok egyházának. Munkássága óriási jelentőségű, helyreállítja a mormon egyház vezetőségét, és mind a négy Mormon Szentírást revideálja. Tizenhat templomot építtetett, és további tizenegynek elkezdte építtetését. Kimball lehetőséget teremtett a korábban kiátkozott feketéknek arra, hogy papi tisztet hordozzanak. Emellett megduplázta az egyház missziói erőit, és kb. 2.250.000 új taggal gyarapodott ideje alatt az egyház.

Ezra Taft Benson (1899-1994)⁸⁸

A tizenharmadik próféta, aki a Mormon könyve terjesztésében tett óriási lépéseket, világszerte elérhetővé tette a Szentek könyvét.

Gordon B. Hinckley (1910-)⁸⁹

A mormon egyház jelenlegi prófétája és elnöke. 1995 áprilisában nevezték ki az egyház tizenötödik prófétájának.

Míg a 2000 körüli számadatok szerint a mormon egyháznak világszerte kb. 11,5 millió tagja volt, egy 2005-ös év végi számadat szerint ez a szám egészen pontosan 12.560.869-re nőtt.⁹⁰ Egyházi szervezetük óriási fejlődésen ment keresztül, misszióik során pedig messze kinőtték az amerikai kontinens egyébként is tág kereteit, már 150 országban megtalálhatóak. Mára már Magyarországon is megvetették lábukat, első misszionáriusuk 1885-ben érkezett hazánkba. Az első magyar, aki csatlakozott az egyházhoz, feltehetően az 1887-ben megkeresztelkedett Markó Mihály volt. Markó Mihály volt az első misszionárius, aki Temesváron és annak környékén számos magyar embert megkeresztelt, és megalakította az egyház első magyar gyülekezetét. Érdeklődésként véltem felfedezni, hogy míg 2003-ban, első dolgozatomban megírásakor olyan adatokat találtam, mely szerint Magyarország területén közel

⁸⁵ 7. ábra

⁸⁶ 8. ábra

⁸⁷ 9. ábra

⁸⁸ 10. ábra

⁸⁹ 11. ábra

⁹⁰ A wikipedia.org adatai szerint.

4000 tagjuk van,⁹¹ addig a mostani számok 3400 hívőről tesznek tanúságot.⁹² A majdnem százéves kirekesztettség és elszigeteltség után Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza 1988. június 1-je óta az állam által elismerten működik. Ezt a tényt az 1990. évi IV. (alkotmányerejű) törvény 9. §-ának (1) bekezdése szerint történt bejegyzés is megerősítette.⁹³

Jelenleg magyarországi viszonylatban ott tartunk, hogy 2006. június 4-én megszervezték az első magyarországi térséget, ami egy több gyülekezetből álló közösség. Jelenleg négy gyülekezet van Budapesten, ezeken kívül Sopronban, Győrben, Szombathelyen, Pápán, Veszprémben, Pécsen, Érden, Székesfehérváron, Dunaujvárosban, Kecskeméten, Szegeden, Egerben, Miskolcon, Nyíregyházán és Debrecenben is vannak gyülekezetek.⁹⁴

Tehát a mormon egyház eljutott oda, hogy már nemcsak vadregényes fantázia-ként olvashatunk róla, hanem nagyvárosokban az utcákon járva valóban találkozhatunk is tagjaival. Lehet, hogy minket is megszólítanak majd, és ezért különösen is fontos tudnunk azt, hogy honnan jöttek, kik ők igazán, milyen hitvallásaik vannak.

⁹¹ <http://www.extra.hu/mormon/hunchurch1.html>

⁹² A wikipedia.org adatai szerint.

⁹³ <http://www.extra.hu/mormon/hunchurch1.html>

⁹⁴ A wikipedia.org adatai szerint.

A MORMON EGYHÁZ TANÍTÁSAI

Amormon egyház tanításainak bemutatását hadd kezdjem egy idézettel, mely fontos útbaigazítást ad nekünk a következő oldalak tartalmához: „A mormonok dogmáit egészen nehéz megfogni, ha másért nem is, azért, mert tele van következetlenségekkel... ..sok esetben ellentmondanak egymásnak a tétel-ek.”¹ Dolgozatomban mégis megpróbáltam témákba csoportosítani a szerteágazó tanításokat, s viszonylag logikusan, érthetően tárni az olvasó elé. Négy témában vizsgálódunk, ezek: Istenről, amiben foglaltatik az Atya, a Fiú és a Szentlélek, alkotott nézetek; a mormon egyház antropológiája; a mormon egyház megváltástana, természetesen Jézus Krisztus váltságának tükrében; végül pedig a végidők tekintetében vizsgálódunk.

Vizsgálódásunk 3 fő részből áll minden témában. Az első rész a mormon tétel-ek ismertetése, magyarázata a mormon egyház szemszögéből. A második rész a tantételek cáfolata, kritikája keresztyén hitünk vagy egyáltalán a józan ész alapján. A harmadik rész pedig általános útbaigazítás a témában arra vonatkozólag, hogy mi a Biblia tanítása az adott témában, természetesen a teljesség igénye nélkül.

Istenről

A. A mormon egyház Istenről

A mormon egyház első alapvető tanítása Istenről az, hogy Isten, az Atya eredetileg egy megdicsőült ember, aki egy másik ugyanolyan bolygóról származik, mint a Föld. Istennek erről a teremtés előtti állapotáról Joseph Smith számol be nekünk: Isten maga az Atyja mindannyiunknak, valaha egy másik földön tartózkodott, ugyanúgy ahogyan Jézus Krisztus tette a miénken.² Az Atyának pedig hús és csont teste van, ugyanolyan kézzelfogható, mint az emberé.³ Joseph Fielding Smith ezt a tanítást szintén alátámasztja akkor, amikor kimondja, hogy az Atyának halandó teste volt, mely meghalt, s aztán feltámadott: „A mi mennyei Atyánk egyszer már átment egy életen és egy halálon, ezek után lett megdicsőült ember.”⁴

Az isteni eredet tovább bonyolódik a mormon tanításokkal, hiszen azt is tanítják, hogy az Atya egy bizonyos isteni fajnak az elsőszülöttje, előtte pedig végtelen számú istenek léteztek, akik viszont annak előtte mégis emberek voltak. Brigham Young mondja ki, hogy az Atya Isten testi természete más, ugyanabból az isteni fajból származó istenektől származik: „Onnantól, hogy az emberek felmagasztaltak és istenekké lettek – még az istenek fiai is királyok királyaivá és urak uraivá –, hatalmuk van, hogy fajtájukat tovább szaporítsák lélekben.”⁵

¹ TUCKER: i.m. 80.

² YOUNG: Journal of Discourses, 6:3.

³ SMITH (JR.): Doctrine and Covenants, 130:22.

⁴ SMITH, Joseph Fielding: Doctrines of Salvation, 1:10.

⁵ YOUNG: Journal of Discourses, 6:227.

Ha pedig már Isten emberként is létezett Istenné létele, megdicsőülése előtt, akkor miért ne lehetne családja? A mormonok azt is vallják, hogy az Atya házasságot kötött, meghalt és feltámadt, hogy a mennyország istene legyen. Házassága azonban nemcsak a földön érvényes, hanem a mennyben is, ezért Istennek és a feleségének, az istennőnek, az Anya istennek milliónyi spirituális gyermekük van a mennyországban. Ezt a spirituális-világ uralmat hívják preegzisztensnek.⁶

Egy mennyei Anya osztja meg a szülőséget a mennyei Atyával. Ez a tény vezette az Utolsó Napi Szenteket arra, hogy higgyék, ez a mennyei Anya is hasonló a mennyei Atyához dicsőségben, tökéletességben, könyörületességben, bölcsességben és szentségben. Joseph F. Smith továbbá tanítja, hogy az ember mint lélek a mennyei szülők elsőszülöttje. Így a Szentírás csak tapogatózik ebben a témában, míg a mormon próféták szavaiból az évek során egyértelmű jelzést kaptunk, hogy az emberi lényeknek van mennyei Anyjuk és mennyei Atyjuk is!⁷

Látjuk tehát, hogy Isten nincs egyedül, társ is adatott neki, ennél azonban a mormon teológia sokkal messzebbre megy:

Joseph Smith azért is tanította ezeket, mert az „isten” héberül többes számban van, ami azt bizonyítja, hogy sok isten létezik.⁸

Ennek legfőbb bizonyítékát vélte felfedezni Joseph Smith a bibliai héber nyelvben: „Minden cáfolat ellenére a Biblia legelején az mutatkozik meg, hogy több Isten van... az *‘LOhiIM* szó egyértelműen többes számban van.”⁹

Joseph Smith adott egy másik magyarázatot is a végtelen számú istenségre, melynek még annyi bibliai alapját sem találtam, mint az előző érvek. „Ha Jézus Krisztus az Isten Fia volt, és János apostol felfedezte, hogy Jézus Krisztus Atyjának, Istennek is volt egy Atyja, ebből már feltételezhetjük, hogy annak is volt egy Atyja. Hiszen volt-e valaha Fiú Atya nélkül? És volt-e valaha Atya Fiú nélkül?”¹⁰

Továbbá a mormonok szerint az ember istenképüségé is Isten ember voltára bizonyíték.

A Mózes első könyve azt írja, hogy az ember Isten „testének” képmására teremtett: „Azon a napon, amikor Isten megteremtette az embert, az Isten hasonlatosságára teremtette őt; a saját testének képére, férfivá és nővé teremtette őket.”¹¹

A fentieket átgondolva és rendszerezve már az következik, hogy míg a férfiak a mennyei Atya testének képmására teremtettek, addig a nők a mennyei Anya képmására.

Ezt a hetvenek tagja, Milton Hunter alá is támasztja: „Így a férfiak az örökkévaló Atya Isten képmására és hasonlatosságára teremtettek, míg a nők az ő örökkévaló Anyjuk képmására és hasonlatosságára formáltattak.”¹²

Spencer W. Kimball mormon próféta pedig a következő gondolatot szülte a témában: „Isten a férfit a saját képmására teremtette, és egészen biztos, hogy a nőt a társának, a feleségének a képmására.”¹³

⁶ GORDEN, VAN: i.m. 31.

⁷ CANNON: „Mother in Heaven” in: LUDLOW (szerk.): Encyclopedia of Mormonism, 4:961.

⁸ GORDEN, VAN: i.m. 31.

⁹ SMITH, Joseph Fielding: Teachings of the Prophet Joseph Smith, 372.

¹⁰ MCCONKIE: Mormon Doctrine, 576.

¹¹ GORDEN, VAN: i.m. 32.

¹² HUNTER: Pearl of Great Price Commentary, 114.

A mormon tanítások alátámasztására használt igék

A 1Móz 1,1 és következő versekben az *’eL’OhiM* többes számú főnév használata egyértelműen több Istenre mutat, és isteneknek kell fordítani.

1Móz 1,26-27 – „*Akkor ezt mondta Isten: Alkossunk embert a képmásunkra, hozzánk hasonlónak: uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, az állatokon, az egész földön és mindenben, ami a földön csúszik-mászik. Megteremtette Isten az embert a maga képmására, Isten képmására teremtette, férfivá és nővé teremtette őket.*”

Ez a vers ecseteli, hogy Isten és Ádám hasonlatosak egymáshoz, amiből a mormonok arra következtetnek, hogy mivel tudjuk, hogy néz ki Ádám, Istennek ezért ugyanúgy kell kinéznie.

1Móz 5,1-3 – „*Ez Ádám nemzetségének könyve. Amikor Isten embert teremtett, Istenhez hasonlónak alkotta. Férfivá és nővé teremtette, megáldotta, és embernek nevezte őket teremtésük napján. Ádám százharminc éves volt, amikor fiút nemzett, magához hasonlót, a maga képmására, és elnevezte Sétnek.*”

Ádám Isten képmására teremtett, így Isten úgy néz ki, mint Ádám. Sét az elsőszülötte volt Ádámnak, és szintén Ádám képmása volt, így Sét úgy nézett ki, mint Ádám, Ádám pedig úgy, mint Isten.

1Móz 32,31 – „*Jákób Penúélnak nevezte el azt a helyet és ezt mondta: Bár láttam Istent színről színré, mégis életben maradtam.*”

Jákób látta Istent színről színre (ld. még 2Móz 33,11), így Istennek kell, hogy legyen teste. Az a kifejezés pedig, hogy színről színre, szemtől szembe, mutatja, hogy Istennek volt arca, amiből az következik, hogy teste is volt.

2Móz 33,23 – „*Azután elveszem kezem, és megláthatsz hátulról, mert orcámat senki sem láthatja meg.*”

Ebben a versben Istennek kezéről, orcájáról és hátuljáról van szó, ami azt jelenti, hogy Isten ugyanolyan természetű, mint az ember. Mózes pedig, ha láthatta Istent, akkor Istennek fizikai természete volt.

5Móz 10,17 – „*Mert Istenetek, az ÚR, istenek Istene és urának Ura. Ó a nagy, erős és félelmes Isten, aki nem személyválogató, és akit nem lehet megvesztegetni.*”

Ahhoz, hogy Isten az istenek Istene lehessen, kell, hogy több isten létezzen (ld. még Zsolt 136,2).

János 8,17-18 – „*Márpedig a ti törvényetekben is meg van írva, hogy két embernek a tanúságtétele igaz. Én önmagamról teszek bizonyosságot, és bizonyosságot tesz rólam az Atya is, aki elküldött engem.*”

Azt mondja Jézus, hogy két ember kell, hogy valamit bizonyosnak tudjunk, azzal, hogy Jézus az Atyát második tanúnak mondja, Jézus azt állítja, hogy az Atya is ember.

¹³ KIMBALL, Edward L.: Teachings of the prophet Spencer W. Kimball, 25.

János 14,9 – „Jézus erre ezt mondta: „Annyi ideje veletek vagyok, és nem ismertél meg engem, Fülöp? Aki engem lát, látja az Atyát. Hogyan mondhatod te: Mutasd meg nekünk az Atyát?”

A mormonok ebből arra következtetnek, hogy az Atyának ugyanolyan fizikai teste volt, mint Jézusnak.

ApCsel 17,29 – „Mivel tehát az Isten nemzetsége vagyunk, nem szabad azt hinnünk, hogy aranyhoz vagy ezüstöz vagy kőböz, művészi alkotásból vagy emberi elképzelésből hasonló az istenség.”

Isten és az ő felesége szó szerint „nemzett” bennünket a mennyben, mint lelki utódokat, ezért hív bennünket nemzetségének.

1Kor 8,5 – „Mert ha vannak is úgynevezett istenek, akár az égben, akár a földön, mint abogyan sok isten és sok úr van,”

Több Isten van mennyen és földön.

Zsid 12,9 – „Azután: testi apáink fenyítették minket, és tiszteletben tartottuk őket, nem kell-e sokkal inkább engedelmessé válnunk a lelkek Atyjának, hogy éljünk?”

Ahogy vannak apáink a földön, úgy a mennyben is kell, hogy legyen egy lelki Atyánk. Ahogy földi apáink testben nemzettek bennünket, mennyei atyánk úgy nemzett bennünket lélekben. Ezért a lelkünk Atyjának kell, hogy legyen egy társa, ahogy a testünk apjának is van. Ez a társa a lelki Anyánk.¹⁴

B. A mormon tanok cáfolata, helyreigazítása

Az, ahogy Joseph Smith megpróbálta lefordítani és értelmezni az ‘eLOhiIM többes számú főnevet, figyelmen kívül hagyja a héber nyelvtan legegységesebb szabályait. Amikor az ‘eLOhiIM szót használja a Biblia az egy igaz Istenre, akkor általában véve egyes számú ige követi, ezért a többes számú főnevet egyesként fordítjuk. Amikor idegen istenekről van szó, akkor az ‘eLOhiIM mindig többes számú igét vonz maga után.¹⁵

Bruce R. McConike azt állítja, hogy az ‘eLOhiIM szó az Atya személyes neve is.¹⁶ Ez jelentős problémákat okoz mormon nézőpontból is.

Az első probléma ezzel az, hogy egyrészt Smith azt állítja, hogy az ‘eLOhiIM szót „istenek”-nek kell fordítani, a másik oldalról McConike azt állítja, hogy ez a szó az Atya neve. Bár a mormonok sohasem fordítják az Ő nevét „istenek”-nek, azonban ez teológiájukat ismervé inkább annak tudható be, hogy ez a következtelen és önkényes használata Isten nevének csak arra jó, hogy elkerüljék a kellemetlen szituációkat, melyek az egymásnak ellentmondó hittételeikből fakadnának. Arra a következtetésre kell tehát jutnunk, hogy a mormonoknak nincs következetes szabályuk arra nézve, hogy az ‘eLOhiIM szó mikor jelenti az Atyát, mikor jelöl isteneket, vagy pogány istenségeket.

Az ‘eLOhiIM szót nem használhatjuk szigorúan csak az Atyát jelölve. Habár a mormonok úgy hiszik, hogy az ‘eLOhiIM az Atya külön személyes megnevezése, JHVH pedig a Fiúé. Erre a könnyed teológiára könnyen rácafolhatunk.

¹⁴ Az Anya Isten tana a mormonok között is nagyon kényes tan, és nem széles körben emlegetett. Sok mormon azt mondja, hogy ez a dolog túl szent ahhoz, hogy mélyen lehetne beszélgetni róla.

¹⁵ VOS: Biblical Theology: Old and New Testaments, 65.

¹⁶ MCCONKIE: i.m. 224.

Amikor a Zsidókhöz írt levél 1,8., a Zsoltárok könyve 45,6., a Zsidókhöz írt levél 1,10-11., és a Zsoltárok könyve 102,24-26. verseit idézik, a versekben az *‘eLOhiIM* szót idézi az újszövetségi ige a Zsoltárok könyvéből, mégis a Fiúról van szó. Nem gondolom, hogy az újszövetségi szerző tévedett volna. A Jehova szót is, amit a mormonok kizárólag a Fiúra vonatkoztatnak, megtaláljuk az Atyára vonatkoztatva is az Ézsaiás könyve 63,16. versében.

Még egy indokot írnék le a sok közül. Azért is nem lehet az *‘eLOhiIM* kizárólag az Atya nevének jelölése, mert a bibliai héber több értelemben használja ezt az egy szót: Idegen istenekre kb. 240-szer (pl. 1Móz 31,30,32), idegen istennőkre (1Kir 11,5,33), bírákra (2Móz 21,6; 22,8,9.) és angyalokra is (Zsolt 8,5).¹⁷

Az a kifejezés, hogy „képére”, „hasonlatosságára” nem azt jelenti, hogy az embereknek isteni testük van. Nem test szerint lettünk hasonlóvá Istenhez, hanem lelki, szellemi tulajdonságokban. Az már más kérdés, hogy ez a hasonlatosság megsérült a bűneset után, és ahhoz, hogy ez az Isten-képűség helyreálljon, az embernek szüksége van a megváltásra és a megszentelődésre Jézus Krisztus által (Róm 8,29; 1Kor 15,49; Kol 3,10).

Isten a nőt és a férfit is a saját képmására teremtette, ami eleve kizárja azt, hogy fizikális hasonlóság lenne köztünk és Isten között (1Móz 1,27). Az az elképzelés pedig, hogy Isten az ő feleségét használta fel mintának, hogy Évát megmunkálja, inkább egy mitológiai elképzeléssel ér fel, mint bibliai igazsággal. Ez egyrészt kizárja azt az alapigazságot, hogy Isten a férfit és a nőt is a maga képmására teremtette, másrészt pedig erre semmilyen bibliai ígét, de még utalást sem találunk.

Az, hogy végtelen számú istenségek előzték meg az Atya létét, teljesen lehetetlen. Ez teljesen ellentmond a Biblia tanúságának, ezért számunkra elfogadhatatlan, és inkább elképzelésként kell kezelnünk, mint szilárd tantételnek.

C. A Biblia Istenről

A Biblia tanítása egyértelműen monoteista. A politeizmust újra és újra tagadja a Biblia: A 1Móz 1,1 és az abban szereplő *BáRá*’ egyes számú ige utal a teremtetlen, öröktől fogva létező, egyedül élő Istenre. Továbbá: 5Móz 32,39; Zsolt 86,10; Ézs 43,10; 44,6; 45,21

Pál a Gal 4,8-ban hangsúlyozza „*Amikor pedig még nem ismertétek az Istent, olyan isteneknek szolgáltatok, amelyek lényegüket tekintve nem azok.*” Minden más isten csak az emberi képzelet szüleménye.

Isten Lélek: A Biblia azt tanítja, hogy Isten természete Lélek (Jn 4,24; 2Kor 3,17).

Mivel Isten a teremtője mindennek (1Móz 1,1; Jn 1,3; Kol 1,16-17), ezért ő nem lehet anyagi természetű.

Isten nem ember: 4Móz 23,19 – „*Nem ember az Isten, hogy hazudnék, nem embernek fia, hogy bármit megbánná. Mond-e olyat, amit meg ne tenne, ígér-e olyat, amit nem teljesít?*” (ld. még: Hós 11,9)¹⁸

¹⁷ GORDEN, VAN: i.m. 34-35.

¹⁸ Ua. 39.

Jézus Krisztusról

A. A mormon egyház Jézus Krisztusról

Nézzük először Krisztus keletkezését, létrejöttét. Azt a mormonok is hiszik, hogy nem a földi életével kezdődött el Krisztus léte, Jézus az ő tanításuk szerint is preegzisztens. De valami egészen különös módon.

A mormon „filozófia” szerint négy dolog örök, abszolút és kezdet nélkül való: az anyag, a haladás elve, a papság és az értelem. Jézus ezeknek egyikéből, az értelemből szerveződött. Jézus léte úgy kezdődött, mint szerves értelem, ami egy olyan spirituális elem, ami örökké létezik az anyaggal. Aztán Jézus megszületett, mint spirituális gyermeke a mennyei szülőknek, név szerint az Atyának és a feleségének. Jézus volt az első ilyen spirituális gyermek az összes közül. Ezek közé a spirituális gyermekek közé tartozik Lucifer, Ádám és az egész emberiség is.¹⁹

Bruce R. McConike így fogalmazta meg Jézus keletkezését és az emberiséggel való kapcsolatát: Jézus preegzisztenciája nem egyedülálló. Jézus maga is az egyik örök dologból szerveződött, az értelemből. Az emberiség is ugyanúgy ebből van, az értelem megsokasodásaként, egymástutánjaként. Az ő spirituális születése folytán mint elsőszülött azt is magában hordozza, amit az összes többi spirituális gyermeke az Atyának. Ez pedig az, hogy van egy kezdete. Volt egy nap, amikor létrejött mint tudattal rendelkező személy, szellemi lény, szerves értelem.²⁰

Jézus így rokona még Lucifernek is. Milton Hunter szerint abban az időben, amikor Jézus a világ megváltója lett, egyik spirituális testvére harcolt ellene, és szintén arra törekedett, hogy ő is megváltsa a világot. Ő volt Lucifer, a „hajnal fia”. Ő is a világ megváltója akart lenni.²¹

Nézzük tovább, hogyan vélekednek Jézus születéséről, földi munkásságáról. Az első probléma Jézus fogantatásával kapcsolatban merül fel. A mormonok Mária és az Atya szexuális, természetes módon történt érintkezése útján hiszik a fogantatást.

A Szentlélek is munkálkodott, de nem ő volt a cselekvő Jézus Krisztus fogantatásában. Az Atya, aki tulajdonképpen egy megdicsőült ember, nemzette Jézust, mégpedig úgy, mint bármelyik ember nemzi gyermekét szexuális érintkezés útján.²²

Jézus nem a Szentlélek által fogantatott. Brigham Young így fejtette ki azt, hogy Jézus nem a Szentlélektől, hanem az Atyától fogantatott: „Amikor Szűz Mária teherbe esett Jézussal, akkor nem a Szentlélek nemzette, hanem Isten, az Atya, aki a saját képmására nemzette a Fiút.”²³

„Józsefnek, Mária férjének nem volt több felesége, akiről tudnánk, de Máriának József feleségének volt még egy férje... Így azt a gyermeket, aki a jászolban feküdt, nem József nemzette, hanem valaki más. Azt kérdezed ki? Isten nemzette őt, a mi mennyei Atyánk.”²⁴

Ezra Taft próféta szavai is a fentieket támasztják alá: A Jézus Krisztus Utolsó Napi Szentjeinek Egyháza vallja, hogy Jézus Krisztus az Atya Fia a lehető legszoro-

¹⁹ Ua. 44.

²⁰ MCCONKIE: *The Promised Messiah*, 165.

²¹ TALMAGE: *Articles of Faith*, 466.

²² GORDEN, VAN: i.m. 47.

²³ YOUNG: *Journal of Discourses*, 1:50. (Ez a Young-tanítás azt is hirdette, hogy Ádám is isten volt, és betű szerinti atyja Jézusnak.)

²⁴ YOUNG: *Journal of Discourses*, 11:268.

sabb értelemben. Azt a hús-vér testet, amiben véghezvitte küldetését, az a szent lény nemzette, akit mi Istenként, Örökkévaló Atyánkként tisztelünk. Nem József fia volt, és nem is a Szentlélek nemzette. Az örökkévaló Atyánknak a Fia.²⁵

A mormonok szerint Jézus nemcsak, hogy szexuális úton fogant meg, de ő maga is élt feleségekkel, és a többnejűség miatt üldözték és feszítették keresztre. Jedediah M. Grant jegyezte meg: „A fő alapja annak, hogy a tömegben Jézus és tanítványai iránt ellentétes és ellenséges érzések alakultak ki, a többnejűség volt. A kor filozófusai szerint egyértelműen a többnejűség juttatta őt a keresztre. Az indította el az üldözést, hogy Jézus és a tanítványai hittek a többnejűségben. Azt is gondolhatjuk, hogy mormonok voltak.”²⁶

Orson Hyde is beszélt Jézus házasságáról és gyermekeiről: „...ahogy az elmúlt házasságról tartott előadásomban is említettem a legutóbbi konferenciánkon, Jézusnak a galileai Kánában esküvője volt, és Mária, Márta és más asszonyok is a feleségei voltak, sőt Jézus gyermekeket is nemzett.”²⁷

Brigham Young azt állítja, hogy az Ábrahámnak adott ígéret Jézusra nézve is megadatott, miszerint úgy megsokasítja az utódait, mint égen a csillag, azaz a megszámlálhatatlanságig.²⁸

Földi élete végén pedig Jézus is megdicsőült ember lett, a feltámadásával elnyert új testben kapta meg istenségének legmagasabb fokát.

Joseph Fielding Smith próféta írt erről: Krisztus kiteljesedett a feltámadása után. A Megváltónak nem volt teljessége először, de miután testet öltött a feltámadás után, minden hatalom neki adatott mennyen és földön. Bár ő Isten volt, és Isten Fia is volt hatalommal és tudással, hogy megteremtse ezt a földet és más földeket, így is voltak olyan dolgok, amelyek nem adtak meg neki feltámadásáig. Más szavakkal, nem kapta meg a teljességet, amíg nem kapta meg a feltámadt testet. És mindez azokra is igaz, akik hűség által Isten fiai lesznek.²⁹

A mormon tanítások alátámasztására használt igék

Jób 1,6 – „Történt egy napon, hogy az istenfiak megjelentek, és megálltak az ÚR előtt. Velük együtt megjelent a Sátán is.”

Jób 38,7 – „amikor együtt vigadoztak a hajnali csillagok, és ujjongtak mind az istenfiak?”

Az istenfiak ezekben a versekben a mennyei szülők spirituális gyermekeit jelentik, akik közül az első Jézus volt.

Jn 1,14 (1,18 és 3,16) – „Az Ige testté lett, közöttünk lakott, és láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét, telve kegyelemmel és igazsággal.”

Egyszülöttje azt jelzi, hogy Jézus volt az Atya egyetlen gyermeke Máriától, aki valódi férj-feleség jellegű nemzésből született.

Jn 2,1-11 – A kánai menyegző az egyik példa arra, amikor Jézus egy zsidó lányt elvesz feleségül.

²⁵ BENSON: Teachings of the Prophet Ezra Taft Benson, 7.

²⁶ YOUNG: Journal of Discourses, 1:346.

²⁷ YOUNG: Journal of Discourses, 2:210.

²⁸ YOUNG: Journal of Discourses, 2:301.

²⁹ SMITH, Joseph Fielding: Doctrines of Salvation, 1:33.

Ézs 53,10 – „*Az ÚR akarata volt az, hogy betegség törje össze. De ha fel is áldozta magát jóvátételül, mégis meglátja utódait, sokáig él. Az ÚR akarata célhoz jut vele.*”

Az igeversben szereplő „meglátja utódait” arra utal, hogy a megváltónak gyermekei lesznek.³⁰

B. *A mormon tanok cáfolata, helyreigazítása*³¹

Jézus, Isten Fia nem úgy „keletkezett”, mint egy szerves értelem az örökkévalóságban. Az a felfogás, hogy a keletkezett értelmek láncolatába kapcsoljuk be Jézus Krisztust, majd Lucifert, majd az emberek sokaságát, ugyanazokat a problémákat veti fel, mint a fent említett Isten-sorozat tétel. Ugyanígy képtelen elképzelés, melynek semmilyen bibliai alapja nincsen, ezért ezeket a feltételezéseket vissza kell utasítanunk. Ezért az, hogy Jézus Krisztus és Lucifer szellemi testvérek, teljesen kizárható. A mormonok tanítása szerint az Atya és a felesége együtt hozták létre ezeket a spirituális gyermekeket, Jézust és Lucifert is.

A Szentírás egyértelműen tanítja, hogy Mária nem volt Istennek a felesége, és nem is természetes nemzés útján lett gyermeke. Máté egyértelműen írja le, hogy Mária szűz volt, és szűz is maradt mindaddig, amíg Jézus meg nem született (Mt 1,18.20.25). Lukács beszámolója is határozott bizonyosságát adja annak, hogy Mária azután is szűz maradt, miután a gyermek megfogant benne (Lk 1,26-45).

Az a tény pedig, hogy a Szentlélek volt a csodálatos fogantatásnak a cselekvője, a keresztyén teológia alapján nem zárja ki az Atya helyét. Ahogyan az Atya világokat teremtett a Fiú által (Zsid 1,2), és ebben semmilyen zavar nincs, úgy miért ne nyomhatta volna el az álom Máriát a Szentlélek által? Attól, hogy Jézus a Szentlélektől született, még – minden vitán felül – ugyanúgy az Atya egyetlen Fiának nevezetik.

A mormonok teljesen félremagyarázzák a Jézus küldetésére vonatkozó igehelyeket:

A Jn 1,14 (1,18; 3,16) az egyszülött szót használja. Az eredeti görög szöveg a *monogenes* szót, jelentése az egyedülálló, egyetlen, úgy is fordíthatnánk, hogy az egy és egyetlen Fia. A kifejezés tehát arra utal, hogy egyedülálló, egyetlen, és semmi köze sincs a természet szerinti fogantatáshoz.

A Jn 2,1-11 nem Jézus egyik esküvőjéről számol be. A második vers leírja, hogy Jézus és a tanítványai egy esküvőre voltak meghívottak, ebből következik, hogy nem lehetett a saját esküvője. Jézusnak ugyanaz volt a szerepe az esküvőn, mint a tanítványainak, egyszerűen részt kellett vennie.

Az Ézsaiás 53,10 messiási prófécia, Jézus nem test szerinti gyermekeit látja majd meg, hanem utódai lesznek azok, akik feltámadása után hisznek benne.

C. *A Biblia Jézus Krisztusról*

Jn 1,3 – „*Minden általa lett, és nélküle semmi sem lett, ami létrejött.*”

Kol 1,16-17 – „*Mert benne teremtett minden a mennyen és a földön, a láthatók és a láthatatlanok, akár trónusok, akár uralmak, akár fejedelemségek, akár hatalmasságok: minden általa és reá nézve teremtett. Ő előbb volt mindennél, és minden őbenne áll fenn.*”

³⁰ GORDEN, VAN: i.m. 49.

³¹ Ua. 46,49-50.

Zsid 1,3 – „*Ő Isten dicsőségének a kisugárzása és lényének képmása, aki hatalmas szavával bordozza a mindenséget, aki miután minket bűneinktől megtisztított, a mennyei Felség jobbára ült.*”

Jézus öröktől fogva való, az Atyával egy, és nem teremtett lény.

Jézus mint a teremtésben résztvevő nem lehet Lucifernek a testvére:

Ez 28,13-15 – „*Édenben, Isten kertjében voltál, mindenféle drágakő borított: rubin, topáz és jáspis, krizolit, ónix és nefrit, zafír, karbunkulus és smaragd. Aranyból készültek foglataid, és a rajtad levő vésetek teremtésed napján elkészültek. Fölkent kerubot adtam melléd, hogy oltalmazzon, Isten szent hegynél voltál, tüzes kövek között járkáltál. Feddhetetlen életű voltál teremtésed napjától fogva, míg álnokság nem lett található benned.*”

Lucifer teremtett lény. Jézus így Lucifer teremtője, nem pedig testvére.

Jézus pedig Istenként létezett öröktől fogva, kezdet nélkül (Jn 1,1; Mík 5,2; Kol 1,17-19; Zsid 1,8; 13,8; 1Jn 1,1).³²

A Szentírás egyértelműen Jézus szüztől való születéséről tesz tanúbizonyságot:

Máté 1,18 – „*Jézus Krisztus születése pedig így történt. Anyja, Mária jegyese volt Józsefnek, de mielőtt egybekeltek volna, kitűnt, hogy áldott állapotban van a Szentlélektől.*”

Mária az előtt lett áldott állapotban, mielőtt ő és József együtt lettek volna.

Máté 1,20 – „*Amikor azonban ezt végiggondolta magában, íme, az Úr angyala megjelent neki álmában, és ezt mondta: „József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami benne fogant, az a Szentlélektől van.*”

Egy angyal jelent meg Józsefnek, hogy elmondja, Mária a Szentlélek által fogant meg.

Máté 1,23 – „*„Íme, a szűz fogant méhében, fiút szül, akét Immánuelnek neveznek” - ami azt jelenti: Veliünk az Isten.*”

Máté a görög *partenos* szót használja a szűz kifejezésére, ami egy olyan fiatal nőt jelent, akinek még sohasem volt szexuális kapcsolata.

Máté 1,25 – „*de nem érintette addig, amíg meg nem szülte fiát, akét Jézusnak nevezett el.*”

József továbbra is távol tartotta magát Máriától, egészen Jézus születéséig.

Lukács 1,34 – „*Mária megkérdezte az angyalt: „Hogyan lehetséges ez, mikor én férfit nem ismerlek?”*

Amikor Gábiel angyal hírül vitte Máriának, hogy meg fogja szülni Jézust, akkor ő azt kérdezte, hogyan lehetséges ez, hiszen ő még szűz.³³

³² Ua. 46-47.

³³ Ua. 49-50.

A Szentlélek Istenről

A. A mormon egyház a Szentlélekről

A korai mormonok különbséget tettek a Szent Szellem és a Szentlélek között. Ez a megkülönböztetés ma már alig él. A különbségeket a következőkben lehetne összegezni:

A Szent Szellem

- spirituális gyermek, aki a mennyei szülőktől született, és emberi alakja van
- egyszerre csak egy helyen lehet jelen
- a három Isten közül az egyik az Istenségben

A Szentlélek

- egy isteni méltóság vagy hatalom
- a mormonok által egyetemesen érzékelhető
- a mormon igazság tanújelét viseli³⁴

Joseph Fielding Smith így nyilatkozott a szellem és a lélek különbségéről: A Szent Szellemet nem szabad összekeverni a Szentlélekkel, aki betölti a végtelen űrt is, és aki mindenütt jelen van. A Szentlélek személytelen, nincs mérete, sem dimenziója. Az Atya és a Fiú színe elől indul ki, és mindenben jelen van. A Szent Szellemről inkább mint személyiségről beszélhetünk.³⁵

A mormonok szerint a Szent Szellem egy hímnemű leszármazottja az Atyának, ahogy erről Joseph F. McConike írt: A Szent Szellem egy spirituális ember, Istennek, az Atyának spirituális gyermeke... egy spirituális személyiség, önálló és elkülönített az Atyától és a Fiútól... az örökkévaló Istenségnek a harmadik tagja.³⁶

A Szent Szellemnek vannak korlátai, LeGrand Richards apostol tanítása szerint a Szent Szellem egy spirituális személyiség emberi formában (ld. Nefi 11,11), ennél fogva személyiségével egy bizonyos helyre korlátozódik.³⁷

A Szent Szellem az isteni hatalom. Joseph F. Smith írta: „A Szentlélek az Istenség hatalma, Krisztus fénye, vagy az Igazságé, ami az Isten színe elől indul ki, hogy betöltse a tér végtelenségét, és meggyorsítsa az emberek megértését.”³⁸

Joseph Smith ennél egyszerűbben fogalmazott: Az Atyának és a Fiúnak egy elméje van? Mi ez? A Szentlélek.³⁹

A mormon tanítások alátámasztására használt igék

Lukács 3,22 – „leszállt rá a Szentlélek galambhoz hasonló testi alakban, és hang hallatszott a mennyből: „Te vagy az én szeretett Fiam, benned gyönyörködöm.””

A Szent Szellem leereszkedett galamb formájában, hogy kinyilvánítsa, a Szent Szellemnek formája van és nem mindenütt jelenlévő.⁴⁰

³⁴ Ua. 51-52.

³⁵ SMITH, Joseph Fielding: Doctrines of Salvation, 1:50.

³⁶ LUDLOW: i.m. 2:649.

³⁷ RICHARDS: A Marvelous Work and a Wonder, 117.

³⁸ SMITH, Joseph F.: Improvement Era, 389.

³⁹ SMITH, Joseph: Lectures of Faith, 25.

⁴⁰ GORDEN, VAN: i.m. 52.

János 15,26 – „Amikor eljön a Pártfogó, akit én küldök nektek az Atyától, az igazság Léleke, aki az Atyától származik, az Jézus majd bizonyosságot érőlam.”

A Szent Szellem az Atyától jön, mutatva ezzel azt, hogy az egy erő, hatalom.⁴¹

B. A mormon tanok cáfolata, helyreigazítása

Joseph Smith különbségtétele a Szent Szellem és a Szentlélek között csak egy dolgot mutat, bibliaismeretének alapvető hiányosságát, mivel mindkét kifejezés egy görög kifejezés fordítása: πνευμα ἄγιον. A két változat csak a fordító szóhasználatának a kérdése.

A Lukács 3,22 nem azt akarja hangsúlyozni, hogy a Szentléleknek teste van, ezért egyszerre csak egy helyre van korlátozva, hanem egyszerűen a Lélek láthatóvá tette magát, olyan ez, mint bármelyik teofánia, amiről máshol is olvasunk.

A János 15,26 nem személyteleníti meg a Szentlelket azzal, hogy az Atyától származik, hiszen ha így lenne, akkor Jézus sem lenne személy, mert ő is az Atyától jött (ld. még 8,42).

C. A Biblia a Szentlélekről

1. a Szentlélek egyéni megnyilvánulásai:

- a. Tudás (1Kor 2,10-11)
- b. Érzés (Ef 4,30)
- c. Szeretet (Róm 15,30)
- d. Akarat (1Kor 12,11)
- e. Értelem (Róm 8,27)

2. A Szentlélek Isten is (2Sám 23,2-3; ApCsel 5,1-4; 1Kor 6,19-20).

- a. A Szentlélek mindenütt jelenlévő (Zsolt 139,7-10).
- b. A Szentlélek mindenható (Lk 1,35-37).
- c. A Szentlélek mindentudó (Ézs 40,13).
- d. A Szentlélek végtelen (Zsid 9,14).
- e. Hasonlítsd össze: Zsolt 95,7-11 – Zsid 3,7-19
Ézs 6,8-10 – ApCsel 28,25-27
Jer 31,33-34 – Zsid 10,15-16

Az emberről

A. A mormon egyház az emberről

Az emberek mint szerves értelmek ugyanúgy preegzisztensek, mint Krisztus. Hozzá hasonlóan a mennyei szülőktől születtek, és maguk is istenek egyfajta embrió állapotban.⁴²

John Taylor elnökségi tag nyilatkozta az emberről: Egy másik nézőpontból úgy tekintünk az emberiségre, mint az istenektől származottakra. Az ember Isten egy embrióban egy örök lény, aki már akkor is létezett, mielőtt a földre jött.⁴³

⁴¹ Uo.

⁴² Ua. 54.

⁴³ YOUNG: Journal of Discourses, 8:1.

Brigham Young mondta a következőket: „Az értelem, aminek birtokában vagyunk, a mi Atyánktól, Istenünktől van. Az ő személyiségének minden tulajdonsága megvan az ő gyermekeiben is, csupán embrió formájában”.⁴⁴

Valaha volt egy hatalmas háború a mennyben, ami az Isten gyermekeit kettéválasztotta. Egyharmaduk Lucifert követte, kétharmaduk pedig Jézus mellett maradt a háborúban. Ennek a kétharmadnak az egyharmada kevésbé volt bátor a háborúban, ezért fekete bőrt kaptak, amikor a földre jöttek (a mormonok ezzel magyarázzák a néger emberek eredetét).⁴⁵

A háború azért kezdődött, mert Lucifer üdvösség-tervét visszautasították. Lucifer felkereste az Isten trónját, és merészen előadta világmegváltó tervét, melyben el akarta pusztítani az emberek szabad akaratát, mert így egyetlen egy lélek sem veszne el, s ezért ő Istentől dicsőséget és tisztességet kért. Amikor a tervét egy jobb terv miatt visszautasították, fellázadt a lelkek egyharmadát magával ragadva. Ezért aztán Lucifert a földre száműzték seregével együtt.⁴⁶

Jézus harcba szervezte az angyalok többi részét. „Abban a háborúban nem voltak semlegesek. Mindenkinek választania kellett, akár Jézus, akár Lucifer mellett döntött.”⁴⁷

A kevésbé bátor, vitéz harcosok arra átkoztattak, hogy négernek legyenek a földön. Természetesen következik, hogy voltak olyanok a kétharmad között, akik nem mutattak teljes hűséget az ő szabadítójuknak. Ezért van az, hogy a négernek bizonyos megszorításokat kaptak természetüktől fogva.⁴⁸

Brigham Young azt tanította, hogy Ádám is Isten volt, sőt Jézus Krisztus atyja. Egyik beszédében 1852-ben azt taglalja, hogy Ádám segített megteremteni ezt a földet, hogy ő az a Mihály angyal, akiről később olvasunk, és ő a mi Istenünk is, aki nemzette Máriának Jézus Krisztust is az ő hasonlatosságára. Éva pedig az ő feleségének egyike.⁴⁹ Habár ezt a képtelen Isten-Ádám azonosságot a mormon vallás azóta már visszavonta tanai közül, Young 21 évvel később még javában ostromozta azokat a „hitetleneket”, akik nem voltak hajlandók elhinni ezt a tanítást.⁵⁰

Amikor Ádám a bűnesetkor megszegte Isten törvényét, akkor nem követett el bűnt, inkább „fölfelé bukott”. Most megláthatjuk, hogy a mormonok szerint mi a különbség a bűn és aközött, ha Isten törvényét sértjük meg.

Joseph Fielding Smith: Sosem beszélek arról, amit Éva tett mint bűnről, és Ádámot sem vádolom bűnnel. Az bizony igaz, hogy az Úr figyelmeztette Ádámot és Évát, hogy ha szakítanak a gyümölcsből, akkor megszegik a parancsát, és ez meg is történt. De nem mindig bűn az ha megszegik a törvényt... ...és ebben az esetben a törvényszegés összhangban volt a törvénnyel.⁵¹

⁴⁴ Ua. 12:105.

⁴⁵ GORDEN, VAN: i.m. 54.

⁴⁶ SMITH, Joseph Fielding: Doctrines of Salvation, 1:64.

⁴⁷ Ua. 1:65

⁴⁸ SMITH, Joseph Fielding: The Way to Perfection, 43.

⁴⁹ YOUNG: Journal of Discourses, 1:50.

⁵⁰ GORDEN, VAN: i.m. 55.

⁵¹ SMITH, Joseph Fielding: Doctrines of Salvation, 1:114.

Sterling Still, az apostolok asszisztense magyarázta el ezt egy kicsit érthetőbben: „Ádám elbukott, de a jó irányba bukott. A cél felé történt a bukása. Ádám elbukott, de „fölfelé bukott el”.⁵²

Ádám törvényszegése nem folytatódott az emberi fajban. Minden ember a saját bűneiért felelős: „Ádám bukása nem öröklődött az emberekben tovább. Hisszük, hogy minden embernek a saját bűneiért kell felelnie, nem pedig Ádám bukásáért.”⁵³

Az ember földön eltöltött időszaka pedig próbaidőszak a megistenülés felé vezető úton. Az emberiség végső célja tehát az, hogy ők is tökéletes istenek legyenek.

Joseph Fielding Smith magyarázta el ezt: Az Atya megígérte nekünk, hogy hűségünk által megáldatunk az istenség teljességével. Más szavakkal szólva olyanok lehetünk, mint ő. Ahhoz pedig, hogy ezt elérjük, minden erőnknek meg kell ahhoz lenni, hogy isteniekké legyünk. Így aztán, amikor az ember és a felesége megdicsőül, nekik is lesznek spirituális gyermekei, akik végül egy ehhez hasonló földre fognak menni, ugyanazokat meg fogják tapasztalni, mint mi, és ha ők is hűségesek lesznek, akkor ők is megkapják a teljes megdicsőülést és annak minden áldását. Ennek a folyamatnak nincsen vége, örökké tart ez a körforgás.⁵⁴

A mormon tanítások alátámasztására használt igék⁵⁵

2Móz 7,1 – „Az ÚR azt mondta Mózesnek: *Lásd, olyanná teszlek a fáraó előtt, mintha isten volnál. Testvéred, Aron pedig a prófétád lesz.*”

Az Úr azt mondta, hogy Mózes istenné tette a fáraónak.

Zsolt 82,1.6 – „Isten ott áll az isteni közösségben, ítéletet tart az istenek fölött; „Azt mondtam ugyan, istenek vagytok, a Felséges fiai mindnyájan,”

Ezek a versek azt mondják, hogy minden ember Isten leszármazottja, és így olyanok, mint maga Isten.

Préd 12,7 – „A por visszatér a földbe, olyan lesz, mint volt, a lélek pedig visszatér Istenhez, aki adta.”

Mivel a lélek visszatér Istenhez, aki adta azokat, azt jelenti, hogy az emberek már földi létük előtt Istennel voltak, és vissza is térnek hozzá.

Jer 1,5 – „Mielőtt megformáltalak az anyaméhben, már ismertelek, és mielőtt a világra jöttél, megszenteltelek, népek prófétájává tettelek.”

Mivel Isten ismerte Jeremiást már születése előtt, ezért ő biztos, hogy létezett előtte a mennyben, mielőtt megszületett volna.

Máté 5,48 – „Ti azért legyetek tökéletesek, mint ahogy mennyei Atyátok tökéletes.”

Isten elvárja tőlünk, hogy olyanok legyünk, mint ő, tehát istenek, ez pedig a tökéletesség felé vezető út.

⁵² Deseret News, 1965. július 31. Church Section, 7.

⁵³ SMITH, Joseph: Pearl of Great Price, 2.

⁵⁴ SMITH, Joseph Fielding: Doctrines of Salvation, 2:48.

⁵⁵ GORDEN, VAN: i.m. 57.

Jn 10,34 – „Jézus így válaszolt: „Nincs-e megírva a ti törvényetekben: *Én mondtam: istenek vagytok?*”

Jézus kijelentette, hogy az emberek is válhatnak istenné, amikor ezt mondta a zsidóknak.

Róm 8,16-17 – „Maga a Lélek tesz bizonyosságot a mi lelkünkkel együtt arról, hogy valóban Isten gyermekei vagyunk. Ha pedig gyermekek, akkor örökösök is: örökösei Istennek és örökös-társai Krisztusnak, ha vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk.”

Az Isten fiai lévén az ő örökösei vagyunk Krisztussal, tehát olyanok lesznek az emberek, mint Isten.

Jel 1,6; 5,10 – „aki országa népévé tett minket, papokká az Isten, az ő Atyja előtt: övé a dicsőség és a hatalom örökkön-örökké. Amen.”; „és királysággá és papokká tetted őket a mi Istenünknek, és uralkodni fognak a földön.”

Ezek a versek királyokról és papokról szólnak, ami azt jelenti, hogy a megdicsőüléskor az emberek istenek lesznek.

*B. A mormon tanok cáfolata, helyreigazítása*⁵⁶

Az emberiség preegzisztenciája nem logikus és nem is biblikus. Amikor azt állítja Brigham Young, hogy az embernek először a lelki tartománya létezett, s csak aztán a természeti tartománya, akkor tökéletesen ellentmond Pál apostolnak, aki az 1Kor 15,46-ban a következőket írja: „De nem a lelki az első, hanem a földi, azután a lelki.”

A mormon tanításba foglalt álláspont az emberek kialakult fajelméletéről bibliailag tarthatatlan. Mivel az emberiség nem preegzisztens, ezért nem létezhetett egy olyan átok, melyet a feketék azért kaptak, mert kevésbé voltak bátrak. A Biblia pedig egyértelműen kimondja, hogy egy ilyen átok teljesen idegen Isten gondolkodásától.

Apcsel 10,34-35 – „Erre Péter beszélni kezdett, és ezt mondta: „Most kezdem igazán megérteni, hogy nem személyválogató az Isten, hanem minden nép között kedves előtte, aki féli őt, és igazságot cselekszik.”

Gal 2,6 – „A azok pedig, akik tekintélyeseknek számítanak – hogy a múltban mik voltak, az-
zal nem törődöm; Isten nem nézi az ember személyét –, azok a tekintélyes személyek engem
sem mire sem köteleztek.”

Gal 3,28 – „Krisztusban tehát nincs zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad, nincs férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok a Krisztus Jézusban.”

A mormonok rosszul értelmezik és használják a Bibliát, amikor az emberiségről alkotott véleményüket alátámasztják.

Az 2Móz 7,1 nem mondja, hogy Mózes Isten lenne, vagy Isten lehetne. Természetesen nem volt méltó arra, hogy leborulva imádják, ő csak Isten eszköze volt a fáraó előtt.

⁵⁶ Ua. 58-60.

A Zsolt 82,1.6 Izraelnek azon bírairól ír, akik nem ítétek helyesen. A zsoltáros itt felhasználja az *'eLObiIM* szó különböző jelentéseit, mely emberek esetében hatalommal felruházott embert jelent. Az is világos, hogy nem voltak jó bírák, és maguk is ítélet alá estek. Ugyanúgy emberek voltak, és azok is maradtak, (7 vers), erre a legjobb bizonyíték a közelgő haláluk. A különbség az egy igaz Isten és azok között a bírák között, akiket isteneknek hívnak, nyíltan látszik az első versben, miszerint ők ugyanúgy az Istennek tartoznak elszámolással, tehát ők maguk egyáltalán nem istenek.

A Prédikátor 12,7 nem arról beszél, hogy az emberek már születésük előtt léteznek Istennel. Ahhoz, hogy jól értsük ennek az igének a jelentését, két aspektusból kell látnunk az embert. Por és lélek. A port képletesen használja a testre, (1Móz 2,7; 3,19; Zsolt 104,29), a lélek pedig az emberi lélekre vonatkozik (Jakab 2,26) A szó visszatér, a lélekre is és a testre is vonatkozik. Azt mutatja, hogy az ember anyagi része visszatér a földre, a porba, az immateriális része pedig Istenhez kerül. Az, hogy visszatérésről van szó, arra utal, hogy a lélek visszatér Istenhez, hogy várja az ítéletet, nem pedig arra, hogy visszatér oda, ahonnan leszállt a földre. A visszatérés szó inkább arra utal, hogy Isten adta az emberiségnek a lelket.

A Jeremiás 1,5 arról beszél, hogy Istennek előre szándéka volt Jeremiással, nem pedig arról, hogy Jeremiás előre létezett. A hangsúly azon van, amit Isten tudott, nem azon, hogy Jeremiás mikor létezett. A Zsoltárok könyve 139. része, 16. verse szintén arra mutat rá, hogy rendezti Isten annak az életét, aki még nem létezik.

A Máté 5,48 nem azt parancsolja, hogy az emberek Istenek legyenek. Fontos az ige kontextusa, a 43-47. versek arról beszélnek, hogy még az ellenségeinket is szeretni kell. A szeretet mértékéről és alkalmazásáról szól ez az igerész. Ehhez kapcsolódik az ige a „ti azért” szavakkal. Ez a szó mutatja a kapcsolódást, hogy a tökéletességre való felhívás a tökéletes szeretetre való felhívással egyenlő. Olyan tökéletesen szeress, mint a te mennyei Atyád.

A János 10,34 a Zsolt 82,4-et idézi. Az *'eLObiIM* szó helyes fordítása ebben az esetben is hatalommal felruházott emberek (ld. fentebb).

Lehet, hogy a Róm 8,16-17-ben arról olvasunk, hogy Jézussal Isten gyermekei vagyunk és örökösársai, de ez nem azt jelenti, amit a mormonok mondanak, miszerint mi magunk is istenekké válunk, hanem azt, hogy befogadtatunk, úgymond örökbe fogad minket Isten, az ő egyszülött Fia által (Róm 8,23; 9,4; Ef 1,5).

C. *A Biblia az emberről*

Az egész emberiség Isten teremtése Ádámmal és Évával kezdve. A férfi és a nő is Isten képmására teremtettek (1Móz 1,27). A hasonlóság lelki-szellemi alapú, és mindkét nemre ugyanúgy igaz. Az ember nemi megkülönböztetése egyértelműen kifejezi, hogy hasonlóságunk Istenhez nem fizikai eredetű. A bűneset után az istenképesség pedig mint elvesztett tulajdonság feladattá válik az ember számára.

Isten a férfinak és a nőnek ész szerinti gondolkodást, tudatosságot, és morális szabadságot adott. Ádám és Éva úgy döntöttek, hogy megszegik az Isten parancsolatát, így tört be először a bűn a világba (1Móz 3).

Ádámön keresztül, minden ember eredendően bűnös. Minden ember születésétől fogva bűnös (Róm 5,12; Zsolt 51,5). Természet szerint minden ember a méreg fia (Ef 2,3) minden remény nélkül arra, hogy magát megváltsa (Ef 2,12). Az

embernek pedig semmiféle kifogása nincs és nem lehet Isten előtt (Róm 1,18-20), hamisan és bűnösen áll Isten elé (Róm 3,19; Gal 3,22). A bűn következménye a halál (Ez 18,20; Róm 6,23).

Az emberi természet anyagi és nem anyagi is. Test és lélek. A halál után a test elválik a lélektől (Préd 12,1-7). A lélek pedig egyedül a feltámasztott testtel.⁵⁷

Jézus Krisztus engesztelő áldozata és a megváltás

A. A mormon egyház Jézus Krisztus engesztelő áldozatáról és a megváltásról

A mormonok szerint Krisztus engesztelésének két eredménye van. Egyrészt az egész emberiség feltámaszásáért történt, másrészt lehetőséget teremt az üdvösségre az egyén számára. Így a mormon teológiában kettős üdvösségértelmezésről beszélhetünk. Egy általános és egy különleges üdvösségről:

Általános üdvösség – Joseph Fielding Smith írja le nekünk: Minden lélek, aki ennek a földnek a színein született előjön a feltámasztásban, akár igaz, akár nem igaz az illető. A feltámasztás tehát univerzális lesz a Jézus Krisztus nagy engesztelése árán.⁵⁸

A különleges üdvösség – McConike szavaival élve: Mivel volt egy ilyen engesztelés, az embernek lehet hite, véghezviheti a megigazulás (igazság) cselekedeteit, végig tartva pedig kimunkálhatja a saját üdvösségét félelemmel és rettegéssel (Fil 2,12).⁵⁹

A mormonok szerint az engesztelés Krisztus vezeklése által a Getsemáné kertjében ment végbe, ahol és amikor vért izzadt.

McConike szavaival: Krisztus engesztelése a Getsemáné kertjében lett teljessé. És ott van Getsemáné kertje, az Olajfák hegyén. Ott teljesedett be a Krisztus engesztelése, amikor vért verejtékezett. Olyan nagy volt a szenvedése és kínja, hogy minden ember bűnét magára vette a bűnbánat feltételével.⁶⁰

Ez az engesztelés pedig Ádám bukása miatt történt. Ahogyan LeGrand Richards, a mormon egyház apostola fogalmazott: „Jézus Krisztus megváltott minket a bukásból; kifizette az árat; váltságdíjül ajánlotta magát; Ádám bűnéért szerzett engesztelést, hogy nekünk csak a saját bűneinkért kelljen felelnünk.⁶¹

Az Articles of Faith-ben ezt olvassuk: „Hisszük, hogy az ember csak a saját bűneiért lesz megbüntetve, Ádám bukásáért pedig nem.”⁶²

Éppen ezért vannak olyan bűnök, amiket nem töröl el Krisztus áldozata, az embereknek ezekért maguknak kell vezekelniük. Brigham Young tanított erről: „Nincs sem férfi, sem asszony a földön, aki nem felelne maga az Istennel való szövetség megszegéséért. Krisztus vére sosem mossa el ezeket, mindenkinek a saját vére kell, hogy hulljon érte, hamarabb vagy később, de mindenkinek vezekelnie kell a szövetségsgzegésért.”⁶³

⁵⁷ Ua. 60-61.

⁵⁸ SMITH, Joseph Fielding: Doctrines of Salvation, 1:160.

⁵⁹ MCCONKIE: A New Witness for the Articles of Faith, 150.

⁶⁰ MCCONKIE: The Mortal Messiah, 4:229.

⁶¹ RICHARDS: i.m. 98.

⁶² TALMAGE: i.m. 2.

⁶³ YOUNG: Journal of Discourses, 3:247.

Ezért, ha az egyén mégis üdvözülni akar, akkor ehhez az üdvösség cselekedeteire van szüksége. Más szavakkal az individuális üdvösség az engeszteléssel kezdődik, de emberi munkálkodással teljesebbé válik.

A Doctrines and Covenants írja le:

Az individuális üdvösség szükségessé teszi az ember munkálkodását is Krisztus engesztelése mellett... Azok, akik 8 éves koruk előtt halnak meg, kivételt képeznek, nem szükségesek emberi cselekedetek, hanem automatikusan öröklik a mennyei országot.⁶⁴

Az üdvösséghez vezető út tehát a következő lépésekből áll össze: Az első: hit az Úr Jézus Krisztusban; a második: bűnbánat; a harmadik: alámerítkezés megkeresztelkedés a bűnök bocsánatára; negyedik: a Szentlélek ajándékának kézrátétellel való vétele. Ehhez pedig jönnek a szükséges emberi munkálkodások, amik a következők lehetnek: templomi munka, missziói munka, egyházi tisztség betöltése, tized adása, vagy pedig a szövetség igéi, amit Joseph Smith így foglalt össze:

A szövetség igéi a következők, akik megtartják, azok megtisztulnak minden bűntől és gonoszságtól, az igazságot munkálják az életükben, tartózkodnak minden káros dologtól, a mindenféle erős szeszes ital fogyasztásától, a cigarettazástól, minden hitvány dologtól, és az életnek minden szélsőséges dologától, nem mondják ki az Isten nevét hiába, nem tanúskodnak hamisan a felebarátjuk ellen, úgy igyekeznek szeretni felebarátjukat mint magukat, hogy beteljesítsék az Úr arany szabályát, úgy cselekedj másokkal, ahogy te is szeretnéd, hogy veled cselekedjenek.⁶⁵

Látjuk tehát, hogy a keresztség egy szükséges emberi cselekedet, amely tan tovább fejlődött, és lehet gyakorolni meghatalmazással a halottakért is. A tan kifejlődése állítólag szintén Smith személyes életéhez kötődik. Amikor Alvin, Smith bátyja meghalt, Joseph nem tudta feldolgozni a gyászt és azt, hogy testvére nem mormonként hunyt el. Mi lehetne a megoldás? Hogy lehetne Alvinnak még egy lehetőséget adni? Úgy, ha az elhunytért egy valaki élő megkeresztelkedik. 1823 körül, az egyház alapítása előtt nem sokkal kapott tehát Smith indítást arra, hogy a mormonok halottakért keresztelkedjenek.⁶⁶

Ezek után nagy gyakorlata lett a halottakért való keresztségnek, s a mormon prófétáknak már csak az a feladatuk maradt, hogy megfelelő teológiai alapot gyártanak a különös tannak. A gyakorlat azonban virágzott: Wilford Woodruff egyik emlékezésében örökítette meg, hogyan mentettek meg régen kihalt civilizációk közül embereket:

Két héttel, mielőtt St. George-t elhagytam volna, a halottak lelkei körém gyülekeztek, azt akarták tudni, hogy miért nem váltottuk meg őket. Aztán rájöttem, hogy ők a Függetlenségi Nyilatkozat aláírói, és már két napja és két éjszaka vártak rám... Egyenesen a keresztelõmedencéhez siettem, és segítségül hívtam McCallister testvéremet, hogy kereszteljen meg a Függetlenségi Nyilatkozat aláíróiért, és további

⁶⁴ SMITH, Joseph Jr.: Doctrine and Covenants, 137:10.

⁶⁵ SMITH, Joseph F.: Gospel Doctrine, 107.

⁶⁶ HANSEN: i.m. 76-77.

ötven kiváló, összesen 100 emberért, köztük John Wesleyért, Columbusért és másokért. Aztán én kereszteltem meg őt az Egyesült Államok minden addigi elnökéért, kivéve hármat.⁶⁷

Legendák keringnek továbbá egy tehetős amerikai asszonyról, aki a keleti partokon élt, de szüntelenül Salt Lake City-be utazott azért, hogy halottakért keresztelkedjen meg. Így volt neki több mint 3000 keresztsége, különböző rokonokért, barátokért és idegenért is, olyanokért, mint pl. Nagy Sándor, Nebukadonozor, Julius Cézár stb. Egy mormon vezető később azt mondta róla, hogy egymaga több embert váltott meg, mint maga Jézus.⁶⁸

A Doctrine and Covenants 103:9 mondja: „Mert a világ fényevé tétettetek és az emberek megváltóivá”. A halottakért való keresztséggel emberek megváltóivá lesznek a mormonok. Ahogy Joseph Fielding Smith mondta: Ezáltal mi is megváltókká leszünk a Sion hegyén, és ezáltal nemzetségek sokaságát menthetjük meg.⁶⁹

Ez magyarázza meg a mormonok különleges érdeklődését a családfák iránt. Brigham Young hívta fel arra a figyelmet, hogy milliók éltek le az életüket anélkül, hogy ismerték volna az evangéliumot, ők már megtették, ami rájuk tartozott, és most alszanak. A mi feladatunk megtenni, ami ránk bízott, és Sion hegyének megmentőiként meg kell adni nekik a lehetőséget, hogy örököljék az örök életet.⁷⁰

Továbbá nincs üdvösség anélkül, hogy Joseph Smith-t ne fogadnánk el prófétának. Brogham Young hirdette ezt, hogy aki azt hiszi a szívében és megvallja a szájával, hogy Jézus a Krisztus és Joseph Sdmith az ő prófétája az Istentől van. Aki pedig nem hiszi és vallja meg ezeket, az nem Istentől van, és Anti-Krisztusnak nevezetük.⁷¹

Szintén Brigham Young mondja el, hogy akik a pokolba kerülnek, felemelik a tekinteteiket, de kínzásban lesznek mindaddig, amíg a legutolsóig megfizetnek és teljesen le nem vezekeltek bűneikért.⁷²

Az üdvösség megszerzése még nem minden, hiszen a mennynek is 3 fokozata van: távoli, evilági (földi), mennyei. Az emberek attól függően, hogy hogyan munkálkodtak, mennek egyik vagy másik szintre.⁷³

A mennyország három szintje

a. A távoli (testial) ország. McConike szerint a legtöbb ember Ádámtól kezdve napjainkig ide fog kerülni, mert maguk is (testial) távoli törvények szerint éltek. Ők a Leghatalmasabb szolgái lesznek, de oda, ahol Isten és Krisztus lakozik, sohasem tehetik be a lábukat.⁷⁴

b. A földi ország. A földi királyságba kerülnek a következők: 1. Felelősségre vonható emberek, akik törvény nélkül halnak meg. 2. Azok, akik ebben az életben vissza-

⁶⁷ YOUNG: Journal of Discourses, vol 19:229.

⁶⁸ TUCKER: i.m. 80.

⁶⁹ SMITH, Joseph Fielding: Doctrines of Salvation, 1:268.

⁷⁰ YOUNG: Journal of Discourses, 18:213.

⁷¹ Ua. 9:312

⁷² Ua. 11:268.

⁷³ GORDEN, VAN: i.m. 61.

⁷⁴ MCCONKIE: Mormon Doctrine, 778.

utasítják az evangéliumot, de a szellemvilágban megváltozik a véleményük és elfogadják. 3. Becsületes emberek, akik az emberiség gonoszságától vakítottak meg, és nem fogadták el az evangélium törvényét. 4. Azok a mormon egyháztagok, akik Krisztusról bizonyoságtévők, de a mormon munkában kevésbé buzgók, inkább langymelegek.⁷⁵

c. A mennyei (celestial) királyságba azok kerülnek, akik tökéletesen engedelmeskednek az evangéliumnak, vagyis a mennyei törvénynek.⁷⁶ A bűnbánat és a keresztség kapuján belépve az ember a mennyei királysághoz vezető keskeny, de egyenes úton találja magát. Odaszánással, hűséggel és a végsőig való tartó kitartással az igazság és az engedelmesség mellett ezen az úton lehetőség van a mennyei örökség elnyerésére.⁷⁷

A templomi esküvő is szükségeltetik ahhoz, hogy a legmagasabb üdvösségben legyen részünk⁷⁸

A mormon tanítások alátámasztására használt igék⁷⁹

Abdiás 21 – ez a vers az emberekről mint megváltókról beszél: „*És a Sion hegyére szabadtók mennek fel, hogy megújíljék az Ézsau hegyét; és az Úr lesz a királyság.*”

Márk 16,16 – „*Aki hisz, és megkeresztelkedik, üdvözül...*” ez mutatja, hogy a keresztség elengedhetetlen az üdvösséghez.

Jn 3,5 – „*Jézus így felelt: „Bizony, bizony, mondom néked, ha valaki nem születik víztől és Lélektől, nem mehet be az Isten országába.”*”

Amikor Jézus a víztől születésről beszél, a keresztelezésről szól, ami mutatja, hogy az elengedhetetlen az üdvösséghez.

1Kor 15,29 – „*Különbözik-e mi értelme van annak, hogy a halottakért megkeresztelkednek? Ha a halottak egyáltalán nem támadnak fel, miért keresztelkednek meg értük?*”

1Kor 15,40-41 – „*Vannak mennyei testek, és vannak földi testek, de más a mennyiek fényessége, és más a földieké. Más a nap fényessége, más a hold fényessége, és más a csillagok fényessége: mert egyik csillag fényességben különbözik a másik csillagtól.*”

A menny különböző fokozatainak megerősítése áll itt.

2Kor 12,2 – „*Ismerek egy embert a Krisztusban: tizennégy évvel ezelőtt – hogy testen-e, vagy testen kívül-e, nem tudom, csak az Isten tudja –, elragadtatott a harmadik égig.*”

A harmadik mennyország kifejezés szintén a mormonokat erősíti.

⁷⁵ SMITH, Joseph Jr.: Doctrine and Covenants, 76:71-80

⁷⁶ Ua. 88:16-32

⁷⁷ 2Nefi 31:17-21

⁷⁸ SMITH, Joseph Jr.: Doctrine and Covenants, 131:1-4; 132.

⁷⁹ GORDEN, VAN: i.m. 65-66.

Fil 2,12 – „Ezért tehát, szerettem, abogyan mindenkor engedelmeskedtetek, nem csupán jelenlétben, hanem sokékal inkább most, távollétben is, félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket,”

Az, hogy „félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket”, azt mutatja, hogy az ember cselekedetei elengedhetetlenek az üdvösséghez.

Jak 2,26 – „Mert abogyan a test halott a lélek nélkül, ugyanúgy a hit is halott cselekedetek nélkül.”

A cselekedetek nélkül a hit halott.

1Pét 3,19 – „Így ment el a börtönben levő lelkebe is, és prédikált azoknak,”

Krisztus is prédikált a halottaknak.

1Pét 4,6 – „Mert a haltaknak is azért hirdettetett az evangélium, hogy testben, emberi mértékek szerint ítéltesse meg, de éljenek Isten szerint lélekben.”

Krisztus is felkínálta az üdvösség útját a halottaknak.

B. *A mormon tanok cáfolata, helyreigazítása*⁸⁰

A 8 éven aluliak állítólagos büntelensége problémás. Ha a bűn és a bűnösség nem Ádám által jött és terjedt tovább az emberiségben, és a 8 éven aluli gyermek teljesen ártatlan, akkor ez a gyermek bűn nélküli tiszta. Miért keresztelnek akkor a mormonok 8 éven aluli gyermekeket a bűnök bocsánatára, ha nincs is miért megkeresztelni? Ha a keresztelendő eleve tiszta, akkor a keresztelésnek semmi haszna, hiszen nem javít az ő állapotán semmit. Ezért a keresztelés semmit nem ér, mivel nincs mit megbocsátani neki.

A keresztyénségben a cselekedetek nem az üdvösséget munkálják, hanem a megtérés után Isten Lelke munkálja a cselekedeteket.

Jakab 2,26 – Igaz, hogy Jakab azt mondta, a hit cselekedetek nélkül halott, de sosem olyan értelemben mondja ezt, hogy a cselekedetek az üdvösség útja lenne. Jakab azt mondja, hogy a hit, az út, és a cselekedetek a bizonyosága a megmentő hitnek.

Titus 2,5 – „...és józanok, tiszták, háziasak, jók, férjük iránt engedelmesek legyenek, nehogy miattuk érje gyalázat Isten igéjét.”

Amikor a hit és a cselekedetek szóba jönnek a keresztyén élettel kapcsolatban, a hit mindig a cselekedetek előtt van, a cselekedetek pedig mindig a hitnek bizonyítékai.

Efézus 2,8-10 – „Hiszen kegyelemből van üdvösségetek a hit által, és ez nem tőletek van: Isten ajándéka ez; nem cselekedetekért, hogy senki se dicsekedjék. Mert az ő alkotása vagyunk, akiket Krisztus Jézusban jó cselekedetekre teremtett, amelyeket előre elkészített Isten, hogy azok szerint éljünk.”

A cselekedetek sem nem teremhetnek hitet, sem nem segíthetik azt, de a külvilág számára bizonyoságok a hit eredetiségéről.

⁸⁰ Ua. 66-68.

A mormon keresztelkedés a halottakért problémákat okoz, hogy miként alkalmazzuk azokat a halottakra. Ha valaki megkeresztelkedik egy halottért, akkor semmi bizonyíték nincs arra, hogy az az illető a szellemvilágban meghallotta az evangéliumot. Ha pedig egy halottért valaki megkeresztelkedik, és mégis meghallja az evangéliumot, még mindig visszautasíthatja azt a szellemvilágban, ami hiábavalóvá teszi az őerte tett keresztséget.

Továbbá lehetetlen minden egykor élő személyért megkeresztelkedni. Nemzetek, civilizációk haltak meg és pusztultak el minden fennmaradó jel nélkül. Ha csak azért keresztelkedünk meg a halottakért, hogy egyenlőképpen mindenki részesülhessen az üdvösségben (amivel a mormonok sokszor érvelnek és támadják ezzel a keresztyénséget is), akkor láthatjuk, hogy ez korántsem hozza meg a várt esélyegyenlőséget, hiszen vannak népek, civilizációk, akikről nemhogy sokat nem tudunk, de azt végképp nem, hogy hányan voltak.

Az ige pedig elítéli a nemzetségtáblázatok túlzott tiszteletét is:

1Tim 1,4 – *„ne is foglalkozzanak mondákkal és vég nélküli nemzetségtáblázatokkal, amelyek inkább vitákra vezetnek, mint Isten üdvözítő tervének megismerésére hit által.”*

Titusz 3,9 – *„De kerülj az ostoba vitatkozásokat, a nemzetségtáblázatokkal kapcsolatos kérdéseket, a viszálykodásokat és a törvényeskedő harcokat, mert ezek haszontalanok és hiábavalók.”*

A mormon elképzelés a három mennyről egyáltalán nem biblikus. A mormonok teljesen félreértik a Bibliát, amikor a saját tanaik bizonyítására akarják felhozni a következő ígéket az engeszteléssel és az üdvösséggel kapcsolatban.

Az Abdiás 21-ben a szabadítót inkább közlőnek, átadónak kellene fordítani. A kontextus egyáltalán nem beszél arról, hogy emberek mentenék meg más emberek lelkét.

A Márk 16,16 valóban azt tanítja, hogy a megkeresztelkedett hívők üdvözülnek, de ez nem jelenti azt, hogy a nem megkeresztelkedett hívők nem fognak üdvözülni. A vers úgy folytatódik, hogy aki nem hisz, az elkárhozik, ami egyértelművé teszi, hogy nem a keresztség üdvözít, hanem a hit, sőt azt sem mondja az igever, hogy aki hisz és nem keresztelkedik meg, az elkárhozik.

A Jn 3,5-ben Jézus Nikodémussal beszélgetett az újjászületésről, a felülről születésről. Az üdvösség útja egyértelműen a hit Jézus Krisztusban, ez csodálatosan csúcsosodik ki a 15. és 16. versekben. A szöveggörnyezet pedig nem hagy kétséget afelől, hogy aki hisz, az üdvözül is. A víz nem mindig a keresztségnek a jele, és a víztől születés egyenes értelmezése a keresztségre megkérdőjelezhető. Ami megkérdőjelezhetetlen a történet alapján, hogy egyedül a hit vezet örök életre. Azonban azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy mindezek ellenére a keresztség továbbra is parancs marad.

Az 1Kor 15,29 nem mondja, hogy a halottakért való keresztség keresztyén szokás lett volna. Pál a halottakért való keresztséggel a feltámadást illusztrálta, nem pedig keresztyén életszabályt ad elénk. Továbbá a többes számú harmadik személyű rag is hasznos információ. Eléggé egyértelmű, hogy Pál nem keresztyénekről ír, mert akkor a levél címzettjeit szólította volna meg többes szám második személyben, és nem is magáról beszél, mert akkor egyes szám első személyt használt volna.

Pál figyelmeztetése, intése a Fil 2,12-ben, hogy „félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket” nem ugyanaz, mint a „félelemmel és rettegéssel szerezzétek meg üdvösségeteket”. Pál kitarásra akarta bátorítani a filippieket, a 13. vers pedig egyértelművé teszi, hogy Isten az, aki a jót munkálja bennünk, nem pedig mi.

Jakab állítása pedig, hogy a hit cselekedetek nélkül halott, az egész könyv üzenetének fényében értendő, ami arról beszél, hogy az igazi hit cselekedetekben is megnyilvánul.

Az 1Pét 3,19-20 azt írja: Így ment el a börtönben levő lelkekhez is, és prédikált azoknak, akik egykor engedetlenek voltak, amikor az Isten türelmesen várakozott a Nóé napjaiban a bárka készítésekor. Ebben kevés, szám szerint nyolc lélek menekült meg a vízen át. Ez nem azt jelenti, hogy Krisztus az alvilágban is prédikálta a megváltást a halottaknak. Hogy megértsük ezt a verset, látnunk kell, hogy a vershez szorosan hozzátartozik a 18. vers vége, Lélek szerint. Lélek szerint ment el Krisztus prédikálni, a Szentlélek szólt Nóé által azokban a napokban, amikor Noé bárkát készített, és azok az emberek, akik hallgatták, még akkor éltek.

C. A Biblia Jézus Krisztus engesztelő áldozatáról és a megváltásról

A Biblia egyértelműen elmondja, hogy Krisztus áldozata helyettes áldozat volt a világ bűneiért. Jézus Krisztus Isten, aki ember képében eljött, hogy megbékítse a világot magával (2Kor 5,18-19; Fil 2,6-8) Ez a békítés Jézus Krisztus vére által teljesedett be (Róm 5,10). Krisztus engesztelő áldozata helyettesítő áldozat, a bűnösökért (Ézs 53,4-12; Máté 20,28; 1Jn 2,1-2). Krisztus a tökéletes áldozat, mert büntelen volt, és nem kellett megtisztulnia semmitől (2Kor 5,21; Zsid 4,15; 7,26). A mi vétkeink büntetését vette magára (Gal 3,13). Az engesztelés a kereszten teljesedett be, nem pedig a Getsemáné kertben, ahol Krisztus elhordozta a mi bűneinket (1Pét 2,24). Krisztusban az engesztelés egyszer és mindenkorra megtörtént (Zsid 7,27). Az engesztelésben áron megvettünk (1Kor 6,20; 7,23).

Az engesztelés a Jézus Krisztusba vetett hit által lehet a miénk (Róm 3,25; Zsid 9,14). Az ember hit által, kegyelemből igazul meg (Ef 2,8-10). Az ember nem a maga igazságáért vagy cselekedeteiért váltatik meg (Ef 2,8; Tit 3,5). Aki hisz Jézus Krisztusban, az üdvözülni fog (Jn 3,16; 20,31; ApCsel 16,31; Róm 3,22; 10,9-10; 1Jn 5,13).

Az üdvösség pedig Isten munkája, amiben megújítja az embert a Krisztus vére által (Tit 3,5):

- A bűneink megbocsáttatnak (1Jn 1,9).
- Megigazulunk Krisztus által (Róm 3,24; 5,1).
- Megújulunk, újjászületünk (Jn 3,3; 2Kor 5,17; Ef 2,8).
- Megszentelődünk, szentek leszünk és Istennek elkülönítettek (1Kor 1,2; 1Thessz 5,23).

A keresztyének a mennyországot öröklik:

- A halál után Isten színe elé kerülünk (Fil 1,23; 2Kor 5,6).
- Jézus helyet készített az övéinek (Jn 14,2).
- Egy életformát készített nekünk az Úr (2Kor 5,1).
- Ott leszünk örökké tartó örömben Krisztussal (Jel 21,1-7).⁸¹

⁸¹ Ua. 69-70.

A végidők

A. *A mormon egyház a végidőkről*

A mormonok tanítása szerint a végidők napjaiban Izrael összegyűjtetik egy helyre, és nagy szenvedések lesznek az egyház számára. Aztán Jézus Krisztus személyesen valóban visszajön a földre, majd felállít egy ezeréves uralmat. Krisztus megítéli az eleveneket és a holtakat, az igazak elnyerik a jutalmukat és öröklik az egyik mennyei országot, a bűnösök pedig a pokolban lesznek megbüntetve. Akik így a pokolba kerültek, bejuthatnak a mennybe, ha megtérnek és engedelmessé válnak Krisztusnak.⁸²

Több emberi gyülekezés is lesz abban az időben, egy a zsidóké, egy az efraimiak részéről, és egy az elveszett tíz törzs közül. Az egyház pedig nagy nyomorúságon fog keresztülmenni. Az Articles of Faith ír erről, miszerint a mormonok hiszik, hogy Izrael azokban a napokban összegyűjtetik, a tíz törzset visszaállítják, Sion (az új Jeruzsálem) az amerikai kontinensen fog felépülni, Krisztus személyesen fog uralkodni a földön, a föld pedig megújul, és visszakapja paradicsomi állapotát.⁸³

Jézus Krisztus ugyanúgy, ahogyan elhagyta ezt a földet az olajfák hegyéről ugyanabban a testben ugyanúgy fog visszatérni.⁸⁴

Amikor pedig Jézus visszajön, akkor felállítja az ezeréves uralmát a földön. „Az igazak feltámadása pedig Krisztus visszajövetelével fog bekövetkezni és az ezeréves uralom kezdetével.”⁸⁵

Miután pedig Krisztus megítéli az élőket és a holtakat, az igazak beléphetnek a mennyország három szintje közül valamelyikbe.

A gonoszok/bűnösök pedig a pokolba küldetnek. Azok, akik a mormon egyház ellen harcoltak, illetve akik gyilkoltak, mind a pokolra mennek. Akik pedig a mormonok ellen voltak, a kárhozat fiai. Habár tisztában voltak azzal, hogy Jézus az Úr, mégis Isten, Krisztus és a szent (mormon) evangélium ellen voltak, hiába támadnak fel, úgy maradnak, mintha nem lett volna megváltás.⁸⁶

Ezek pedig, akik a kárhozat fiainak neveztetnek, arra vannak kárhozatva, hogy az ördöggel és angyalaival legyenek örökké, ahol a nyomorúságuknak nem lesz vége, a tűz nem alszik ki, mindezek pedig az ő büntetésük lesznek.⁸⁷

Azoknak pedig, akik így a pokolban vannak, megvan a lehetőségük arra, hogy megtérjenek, és levezekeljék bűneik büntetését. Akik ily módon engedelmessé válnak Krisztusnak, megbánják bűneiket, bocsánatot nyernek. Elnyerik a feltámadást, és ha nem is a mennyei királyságba, de a távoli (testial) királyságba kerülnek.⁸⁸

A mormon tanítások alátámasztására használt igék⁸⁹

Jn 14,2 – „*Az én Atyám házában sok hajlék van; ha nem így volna, vajon mondtam volna-e nektek, hogy elmegyek helyet készíteni a számotokra?*”

⁸² Ua. 75.

⁸³ Uo.

⁸⁴ TALMAGE: Jesus the Christ, 679.

⁸⁵ MCCONKIE: Mormon Doctrine, 493.

⁸⁶ MCCONKIE: A New Witness for the Articles of Faith, 120.

⁸⁷ TALMAGE: Vitality of Mormonism, 288.

⁸⁸ MCCONKIE: Mormon Doctrine, 816.

⁸⁹ GORDEN, VAN: i.m. 77.

Az igeversben említett sok hajlék arra vonatkozik, hogy a mennynek több szintje van.

1Kor 15,40-41 – „*Vannak mennyei testek, és vannak földi testek, de más a mennyieiek fényessége, és más a földieké. Más a nap fényessége, más a hold fényessége, és más a csillagok fényessége: mert egyik csillag fényességben különbözik a másik csillagtól.*” – a menny különböző fokozatait írja le ez az igevers.

2Kor 12,2 – „*Ismerék egy embert a Krisztusban: tizennégy évvel ezelőtt - hogy testben-e, vagy testen kívül-e, nem tudom, csak az Isten tudja - elragadtatott a harmadik égig.*”

A harmadik ég a mennyi királyságot jelöli.

B. A mormon tanok cáfolata, helyreigazítása

A törzsek nem veszték el Izrael házáat még az Apostolok Cselekedeteiben is képviselték Jeruzsálemben (ApCsel 2,22.36). Amikor Péter Izrael férfiairól beszél, akkor az Izrael házáat képviselő emberekhez szól. Ahhoz, hogy Izrael háza képviseltesék, nem kell, hogy minden törzsből minden ember ott legyen.

Amikor Jakab levelét címezte, akkor azt a szétszórattatásban lévő 12 törzsnek írta, ami arra utal, hogy habár a törzsek szétszórattattak, nem vesztett el egyik sem közülük.⁹⁰

A mormonok félremagyarázzák a Szentírást, amikor saját tanaik bizonyítására használják az alábbi igéket:

Jn 14,2 – Amikor Jézus azt ígérte, hogy elmegy és helyet készít az Atyánál, akinek házában sok hely van, nem arra utalt, hogy háromféle mennyország van, hanem arra, hogy akinek megígérte, annak lesz helye, sőt Isten vár minden megtérő bűnöst, mert számukra is van még hely.⁹¹

1Kor 15,40-41 – Az ige nem arról beszél, hogy több mennyország lenne, hanem az egy királyságon belüli dicsőség különbségének érzékeltetésére használja a földi és mennyi dicsőség képét. Távoli (telestial) királyságról pedig szó sincs.

2Kor 12,2 – Habár Pál használja a harmadik mennyország kifejezést, ez semmiképpen nem a mormonok mennyországgépét igazolja. A zsidók osztották fel az eget a légkörre, a csillagokra és Isten tartózkodási helyére.⁹²

C. A Biblia a végidőkről⁹³

Mt 24,30 – „*És akkor feltűnik az Emberfiának jele az égen, akkor jajgat a föld minden népe, és meglátják az Emberfiát eljönni az ég felbőin nagy hatalommal és dicsőséggel.*”

Mt 26,64 – „*Jézus ekkor így felelt: „Te mondtad. Sőt azt mondom nektek: mostantól fogva meglátjátok az Emberfiát, amint a Hatalmas jobbján ül, és eljön az ég felbőin.”*”

Jézus Krisztus testben fog visszajönni az egyházáért.

⁹⁰ Uo.

⁹¹ Uo.

⁹² BARNES: Barnes' Notes on the New Testament, 1 vol., 902.

⁹³ GORDEN, VAN: i.m. 78.

ApCsel 1,9-11 – „Mintán ezt mondta, szemük láttára felemeltetett, és felbő takarta el őt a szemük elől. Amint távozása közben feszülten néztek az ég felé, íme, két férfi állt meg mellettük fehér ruhában, és ezt mondta: „Galileai férfiak, miért álltok itt az ég felé nézve? Ez a Jézus, aki felhíttetett tőletek a mennybe, úgy jön el, ahogyan láttátok őt felmenni a mennybe.”

Ugyanúgy fog visszajönni, ahogyan elment. Senki nem tudja, mikor fog ez bekövetkezni (Mt 24-42-44; Mk 13,32-36; Lk 12,35-40).

Mt 12,36 – „De mondom nektek, hogy minden haszontalan szóról, amelyet kimondanak az emberek, számot fognak adni az ítélet napján.”

Mt 25,32 – „Összegyűjtenek eléje minden népet, ő pedig elválasztja őket egymástól, ahogyan a pásztor elválasztja a juhokat a kecskéktől.”

Jézus meg fogja ítélni a népeket és az embereket.

Ézs 1,24-26 – „Azért így szól az Úr, a Seregek URA, Izráel erős Istene: Majd elégtételt veszek ellenfeleimen, bosszút állok ellenségeimen! Ellened fordítom kezemet, kiolvasztom salakodat, mint a lúg, eltávolítok belőled minden ónt. Megint olyan bírákat adok, mint régen, és olyan tanácsadókat, mint kezdetben. Akkor majd így neveznek: Igaz város, hűséges város!”

Meg fogja ítélni Izraelt.

Meg fogja ítélni a hívőket és a hitetleneket (Mt 25,31-46).

Jel 20,10 – „Az ördög pedig, aki megtévesztette őket, a tízes és kénes tóba vetetett, ahol a fenékvad és a bamis próféta is van, és gyötrődnek éjjel és nappal örökkön-örökké.”

Meg fogja ítélni a Sátánt és angyalait (Júd 5-6).

Jn 3,16 – „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.”

Akik Jézus Krisztusban hívőkké lesznek az életük során, azok örök életet kapnak vele (Mt 25,34; Jel 21,1-7.21-27). Akik pedig visszautasítják Jézust, mint az egyetlen üdvözítőt a pokolra jutnak (Mt 25,41.46; Jel 20,11-15).

A mormonok etikája

A mormonok büszkék arra, hogy vallásuk gyakorlati vallás, amelynek célja a megszentelődés. Erkölcsi életükben ezért sok érték van. Segíti ezt az is, hogy vallásuk a mindennapi élettel teljesen egybefonódott. Még báljait is imádsággal nyitják meg... Szerintük a haszontalan és henyé életet élő ember nem lehet „szent”. Ezért igen szorgalmasak.⁹⁴

Vallásuk mindennapi megélése nemcsak az erkölcs területén nyilvánul meg, hanem nagy súlyt fektetnek a káros dolgoktól való távolmaradásra is. Ezeket a szabályokat a Words of Wisdom tartalmazza, ami a Doctrine & Covenants 89. részén alapul. Az itt leírt mindennapi életre vonatkozó útmutatások többek között tiltják a bort, illetve más komoly alkoholtartalmú italokat, a dohányt és a rövid italokat is. Van olyan hívők, akik még a forró csokitól is tartózkodnak, sőt csokit egyáltalán

⁹⁴ A keresztyénség és világvallások, 109.

nem esznek. Ugyanígy van olyan, aki az üdítő italokat tartja távol magától, különös tekintettel a koffein tartalmúakra.⁹⁵

Nagyon komolyan veszik, különösen az 1930-as évek óta a szegények számára való ételgyűjtést is. A helyi gyülekezetek így sokszor szerveznek gyűjtést maguk között, az így összegyűlt ételekkel pedig a szegényebb egyháztagokat támogatják.

A mormonok életéhez szorosan hozzátartozik a tizedadás kötelessége.⁹⁶ A tradicionális mormon egyház azért rendelkezik hatalmas vagyonnal és sok befektetéssel, mert nagyon szigorúan értelmezik a tizedadást. A tradicionálisak a család teljes jövedelmének tíz százalékát adják oda, míg az újjászervezett mormon egyház (Reorganized Church of Latter Day Saints of Jesus Christ – kevésbé elterjedtebb ága a mormonoknak) tagjai csak a költségeik után megmaradt összegnek a tíz százalékát bízzák az egyházra.

Így egy hithű mormon, aki rendszeren fizeti a tizedet, az egyházkerületi fejkvótát, a szociális alapot és a missziós hozzájárulást, az teljes évi jövedelmének a 26%-át adja egyházának.⁹⁷

A fentiekből is látszik, de a társadalom is úgy tartja, hogy a mormonok komoly, szorgalmasan munkálkodó, erkölcsös, törvénytisztelő polgárok.⁹⁸ A 2002-es általános konferencián a következő beszéd hangzott el:

„Ígérjétek meg magatoknak és Istennek, hogy rászánjátok magatokat arra, hogy ettől a perctől fogva azon lesztek, hogy szíveteket, kezeteket és elméteket tisztán tartásotok, és semmilyen erkölcsi bűnnel nem szennyezitek be magatokat! Határozzátok el, hogy úgy fogjátok kerülni a pornográfiát, mint a legalattomosabb betegséget – mert ez pontosan azzal egyenlő! Határozzátok el, hogy teljesen elhatárolódtok a cigarettától, az alkoholtól és a kábítószerektől! Határozzátok el, hogy becsületesek lesztek! Határozzátok el, hogy jó állampolgárok lesztek, és hogy betartjátok országotok törvényeit! Határozzátok el, hogy ma estétől fogva soha nem szennyezitek be teteteiket, és nem beszéltek durván és papságviselőhöz nem illő módon!”⁹⁹

Általában kedvelik a nagy családokat, akár saját gyermeket vállalva, akár örökbe fogadva gyermekeket.¹⁰⁰

Keresztýén-e a mormon egyház?

E napjainkban zavaros és vitás kérdésre a fentiek alapján most már teljes bizonyossággal adhatjuk meg a választ! A történelmi keresztýénség szerint egy igaz élő Isten van, a mormon tanítások pedig ezzel összeférhetetlen többistenségben hisznek. Isten valaha ember volta is teljesen idegen a keresztýén tanoktól csakúgy, mint a Jézus Krisztusról alkotott kép, miszerint ő a mi test szerinti testvérünk, sőt nemcsak nekünk, hanem Lucifernek is. A Szentlélek Istenről alkotott hitük is merőben különbözik attól, amit keresztýénként a Biblia alapján hiszünk. A keresztýénségnek az a mormon tanítás is merőben ellentmond, hogy Ádám étke a tiltott gyümölcsből

⁹⁵ TUCKER: i.m. 77.

⁹⁶ SMITH, Joseph Jr: Doctrine and Covenants 119:4.

⁹⁷ SCOTT: The Mormon Mirage: A Former Mormon Tells Why She Left the Church, 221.

⁹⁸ GORDEN, VAN: i.m. 18.

⁹⁹ Liahona, 10.évf. 6.sz. 47.

¹⁰⁰ GORDEN, VAN: i.m. 18.

nem volt bűn, sőt az emberiség javára történt. A megváltás tanában is túl nagy az ellentét, a mormonok szerint Krisztus áldozata és feltámadása csak a feltámadáshoz és az örök élethez elég, az üdvösséghez nem. Továbbá míg keresztyén hitünk alapja az Istentől ihletett írás, a Biblia, addig a mormonok szerint ez nemhogy nem teljes, de az üdvösséghez sem elég. Azt hiszem, a fent olvasott mormon tézisek és eme rövid összefoglaló alapján bátran kijelenthetjük, hogy a mormon vallás nem keresztyén felekezet. Hitünk alappilléreiben komoly különbségek és ellentmondások vannak, melyek nem engedik az egy alapra való építkezést. A Galata levélben írottak szerint kell hozzájuk viszonyulnunk, mint akik más evangéliumot hirdetnek.

Ők úgy tekintenek ránk, mint akik az igaz hitet elhagyták, vagy nem ismerik. Kérdés akkor, hogy vajon miért akarják azt, hogy őket keresztyénként ismerje el a világ? Talán így hitelesebbek lehetnek az emberek előtt, vagy az önigazság hajtja őket. Tény, hogy a sok közös vonásra hivatkozva már több helyen keresztyénként ismerik el őket. Világosan kell azonban látnunk, hogy hiába a sok közös vonás, ha az evangélium és vallásuk alapja más, nem tekinthetjük őket keresztyéneknek.

A MORMONOK EGYHÁZI ÉLETE

Az egyház felépítése

A mormon egyház hierarchikus felépítése szigorú és jól kiépített. A legkisebb egység az ágazat, ami rendszerint egy 200-nál kevesebb főből álló helyi kis közösség. Ennek feje az ágazatelnök.

A következő szint a körzet, ami szintén helyi gyülekezet, de már 200 és 800 fő közé esik a létszáma. A körzetet már földrajzilag jegyzik, és ha egy ilyen adott földrajzi területen túl sokan lesznek egy körzetben, akkor két körzetre osztják fel azt. A körzet feje a püspök.

A kerület a következő szint. A kerületi központ 5-12 körzetnek a központja. Az egy kerületbe tartozó közösségek rendszerint ugyanazt az épületet használják különböző időpontokra beosztva. A kerületi elnök felelősséggel tartozik Salt Lake City felé a kerületben lévő közösségekért.

A kerületen felül a térségek állnak. Nagy földrajzi egységeket osztanak fel térségekre. Ezek a térségek foglalják magukba a kerületeket, a körzeteket és az ágazatokat is. Egy térséget három megbízott ember felügyel a 70-ek tanácsából.

A vezetőség hierarchikus felépítése

A mormon egyház feje a legfelsőbb elnökség. Ebben is a próféta a legmagasabb pozíciójú az egyházban. Mellette van két tanácsadó, ők hárman alkotják a legfelsőbb elnökséget. Ők Isten akaratát megtestesítő hatalommal bírnak.

Az apostolok 12-es tanácsa közvetlen a legfelsőbb elnökség alatt van, a 12-es kör vezetője lesz általában a következő próféta.

Két 70-ek tanácsa (kvóruma) van. A 70-ek tanácsa minden tagja felelős egy-egy földrajzi területért. 1989-ig csak egy 70-ek tanácsa volt, de az egyház rohamos növekedése miatt létre kellett hozni a másodikat is. Az első tanácsból hét tagot választanak meg, hogy elnököljenek a két tanácsban.

Az elnöklők a püspökök, három olyan vezető, akik az egyház püspökeit irányítják.¹ Azt feltétlenül tudnunk kell, hogy „a mormon egyházban nincs hivatalos lelkesi kar, de bárkinek lehetőséget adnak ilyen szolgálatra. Kit-kit képességei szerint besorolnak az ároni vagy a Melkisédék-rendű papok közé (Zsid 5,10). A Melkisédék-rendűek a lelki, az ároniták a világi vonatkozású ügyeket intézik. Bármelyik értékes férfi püspökké lehet, vagy más papi tisztségre megválasztható határozatlan időre és bármilyen fizetés nélkül. Megélhetésüket ugyanis világi foglalkozásokkal kell biztosítaniuk.”²

Misszió

Az egyház terjedését nagyszabású missziói munka segíti elő. A mormon misszionáriusok általában kettesével járják missziói útjaikat. Mindenki lehetőséget kap arra, hogy misszionárius legyen, de az a szolgálat nem kötelező. Mégis sok fiatal jelent-

¹ GORDEN, VAN: i.m. 20.

² A keresztyénség és a világvallások, 108-109.

kezik önkéntes, két évig tartó missziós szolgálatra. A missziót két hónapos előképzés előzi meg, mely a célszág nyelvének elsajátítását és a mormon hittételek alapjainak megismerését foglalja magában. A misszionáriusok feladata, hogy hirdessék a mormon evangéliumot, s új tagokat kereszteljenek be az egyházba. Egy átlagos mormon misszionárius kétéves szolgálata alatt kb. 6 keresztelést hajt végre. Világszerte alapítanak így gyülekezeteket, építenek kápolnákat, melyekbe szívesen várnak mindenkit. Csupán a nyolc mormon templom nem nyilvános.³

Iratterjesztés

A mormonoknak jelenleg három magyar kiadványuk van.

A Mormon könyve, mely azon aranylemezek fordítása, melyek Joseph Smith-re bízottak. Hitük szerint ez is

...szentírás, Istennek Amerika őslakóival való dolgait írja le, és mint a Biblia, az örökkévaló evangélium teljességét is tartalmazza. A könyvet a prófétálás lelke és ki nyilatkoztatások által több régi próféta írta. Aranylemezekre írt szavaikat egy Mormon nevű próféta és történetíró idézte és lerövidítette. Az írás két nagy nemzetségrek a történetét írja le. Az egyik Kr. e. 600-ban Jeruzsálemből jött, és utána két nemzetségre oszlott, amelyek mint a nefiták és a lámániták lettek ismeretesek. A másik már sokkal hamarabb jött, amikor az Úr Babel tornyánál a nyelveket összezavarta. Ez a csoport, mint a járediták lettek ismeretesek. Évezredek múltával mind elpusztultak, kivéve a lámánitákat, akik az amerikai indiánok közvetlen ősei.⁴

Egy másik kiadványuk két könyvet foglal magában: a **Doctrine and Covenants**, azaz *Tanok és Szövetségek* és a **Pearl of Great Price**, azaz a *Nagy értékű gyöngy* könyveket. Mint kiderült, ez két fordítás egy kötetbe olvasztva.

Továbbá havi rendszerességgel jelentetnek meg egy **LIAHONA** nevű újságot, mely már a tizedik évfolyamát éli meg Magyarországon. Az újság az 1Nefi 16,28-ban szereplő iránytűről kapta a nevét. 48 nyelven jelenik meg rendszeresen, a megjelenés gyakorisága nyelvenként változik.

³ Ua. 109.

⁴ Mormon Könyve, Egy másik bizonyság Krisztusról, (bevezetés).

MORMONOK A XX-XXI. SZÁZADI TÁRSADALMUNKBAN

Dolgozatomnak ebben a részében szeretném görcső alá venni a Jézus Krisztus Utolsó Szentjei csoportjának hatásait, melyek beleszólnak a film világába, a politika, a jog kérdéseibe, és talán még a magánéletünkbe is. Természetesen a kis számú magyarországi jelenlét miatt mi ebből keveset tapasztalunk, így ez a rész inkább az Egyesült Államok mindennapi életére gyakorolt hatásokat tudja csak vizsgálni. Annak érdekében, hogy valamennyire rálássunk magyarországi tevékenységeikre is, személyesen kerestem fel a debreceni központjukat, s beszélgettem két misszionáriussal. Ennek a beszélgetésnek a tartalmát, tapasztalatait is szeretném megosztani ebben a részben.

A mormonok és a szabadkőművesek kapcsolata

Fontos tisztázni, hogy miért is került ide ez a téma, mikor inkább a történelmi részben kellene hogy helyet kapjon, különösen azért, mert ebben a részben inkább mai, XX. és a XXI. századi vonatkozásokat szeretnék vizsgálni. Döntésemet egyrészt azzal indoklom, hogy ez a rész szorosan nem tartozik a mormon egyház hivatalos történetéhez, melyet ezzel a kis kitérővel nem szívesen tennék zavarossá, másfelől az alábbi elméletnek akadnak elfogadói és elutasítói is, van, aki ennek történetiségét egyértelműen kétségbe vonja. Mégis úgy gondoltam, hogy érdemes foglalkozni vele, hiszen érdekes adaléka lehet a dolgozatnak ilyen összefüggésben is látni a mormonok életét.

Bár a cím sokat sejtet, a fent említett két szervezet nem állt sokáig kapcsolatban egymással, említésre azonban mindenképpen érdemes.

A mormon vallás hivatalos megalapítása után igen gyorsan terjedt, ami részben Smith karizmájának, részben a rövid időn belül elindított jelentős misszionárius tevékenységnek volt tulajdonítható. A gyors számbeli növekedés ellenére sem fogadta be az amerikai társadalom a vallás követőit, így az 1820-as, 30-as évek vándorlással teltek el.¹

Kirekesztettségük fő oka vallási dogmáik és az azokkal összekapcsolódó életmód voltak: szokatlan nézeteik, mint például a többistenhit, a halottak megkeresztelése vagy a többnejűségről alkotott nézetük, illetve annak gyakorlása, a néha már már erőszakosnak tűnő komoly hittérítő munka elfogadhatatlan volt a korabeli Egyesült Államok társadalmában. Bárhol is telepedtek le, néhány év múlva távoznuk kellett. 1844 azonban végső fordulatot hozott az egyház történetében. Joseph Smith és testvére, Hyrum börtönbe került Carthage városában, mivel feldúltak egy kiadót, amely egy őket kritizáló írást jelentetett meg. Június 27-én közel kétszáz fekete mázolt arcú ember tört be a börtönbe, hogy megöljék a Smith testvéreket. Céljukat könnyedén elérték, a két védtelen rab meghalt, a mormonok pedig elhagy-

¹ ANNUS: „A mormonok és a szabadkőművesek kapcsolata az Egyesült Államokban a 19. század közepén”, 41.

ták a várost. Joseph Smith-t az egyház tagjai mártírrá nyilvánították, és Jézushoz hasonlították, akit szintén prófétájuknak ismertek el. Ezzel a mormon egyház megtette az utolsó lépést legitimációja felé. Joseph Smith helyébe új vezetőként Brigham Young lépett, aki idővel a legmeghatározóbb jelentőségű elnöke lett a közösségnek.²

Több forrás utal arra, hogy Joseph Smith nagy érdeklődéssel fordult a szabadkőművesek felé: ő maga is ismerte a szabadkőművesek irodalmát, és követői közül számosan szabadkőművesek voltak, sőt 1842-ben Nauvooban ő is csatlakozott a helyi páholyhoz. Joggal merül fel a kérdés: miért érezte Smith szükségét annak, hogy vallásalapítóként ehhez a szervezethez csatlakozzon? Maga Smith azt a magyarázatot adta, hogy meg akarta tudni, mennyire távolodtak el a szabadkőművesek az ősi keresztény rituáléktól, amelyeket a mormon vallás eredeti formáiban őrzött meg. E. Cecil McGavin szerint a szabadkőműves tagság egyfajta társadalmi rangot, elfogadottságot és így az asszimiláció első lépését jelentette a „szentek” számára, ami a fiatal vallási csoport egyházasodásának egyik legfontosabb feltétele és jele volt. Ezen kívül ez a közösség presztízst, védelmet, hatalmat, kapcsolatokat és szövetséget is jelentett, amire akkoriban nagy szüksége volt a vándorló vagy inkább menekülő mormon közösségnek. A szabadkőműves szervezetek népszerűsége olyan nagy volt a „szentek” körében, és már Nauvooban olyan sokan kívántak csatlakozni a mormonok közül, hogy külön páholyt kellett szervezni számukra. A kezdeti felhőtlen viszony a két csoport között azonban a mormonok részéről 1844-ben a próféta és testvéreinek halála után megomlott.³

Ennek konkrét oka a Smith testvérek meglincselése volt. Amikor a feldühödött csőcselék megtámadta a börtönt, ahol a két férfi raboskodott, Joseph Smith az ablakhoz ment, és többször leadta a titkos szabadkőműves vészjelet, de senki sem sietett megvédeni őt szabadkőműves testvérei közül, sőt ők is a támadók között voltak. A szabadkőművesek megszegették fogadalmukat, nem siettek életveszélyben lévő társuk segítségére, mi több, ők maguk is részt vettek megölésében - ez olyan bűn volt, amit a mormonok soha sem felejtettek el, de amitől a szabadkőművesek mindig is elhatárolták magukat. De miért akarták volna a szabadkőművesek megölni két társukat? Miért akartak hirtelen megszakítani minden kapcsolatot a mormonokkal? Ezekre a kérdésekre két, egymáshoz nem közvetlenül kapcsolódó jelenségben találhatjuk meg a választ.⁴

Az egyik ok világi jellegű volt: a politikai és gazdasági hatalmi harc. 1840 és 1844 között közel tízezer mormon lakos költözött Nauvooba és a város környékére, és ez alatt a néhány év alatt sikerült megszerezniük a gazdasági hatalmat, amelyhez egyre jelentősebb politikai és társadalmi szerep társult. A mormonok birtokába tartozott többek között: szálloda, számos malom, szerszámgyár, porcelángyár; különféle szervezeteik működtek, és hozzákezdtek egy egyetem megszervezéséhez is.⁵ 1842 és 1844 között több mint ötszáz új tag csatlakozott a nauvooi és környékbeli szabadkőműves-páholyokhoz – mindannyian mormonok. A Nagypáholy nem nézte jó szemmel ezt a hirtelen és jelentős változást; attól tartott, hogy a mormonok politikailag és vallás tekintetében is uralni fogják nemcsak a környezetet, hanem a

² Ua. 42.

³ MCGAVIN: *Mormonism and Masonry*, 8.

⁴ Uo.

⁵ ARRINGTON – BITTON: *The Mormon Experience: A History of the Latter-Day Saints*, 68.

helyi páholyokat is. Így tehát Smith likvidálása és a „szentek” kizárása mellett döntöttek 1844-ben.⁶

A másik ok a titkos, belső szövetségi étellel kapcsolatos. A mormonok különféle titkos jelszavakat, szimbólumokat és rituálékat kezdtek el használni, amelyek közül számos hasonlított vagy megegyezett a szabadkőművesek által immár évszázadok óta alkalmazott elemekkel. A „szentek” kijelentették, hogy az övék az eredeti, teljes ősi keresztény rendszer, ami a szabadkőműveseknél hiányosan, részeiben van csak jelen. A szabadkőművesek nézete szerint viszont ezeket a mormonok tulajdonították el tőlük, ezzel megszegve a titoktartási fogadalmat, ezért ki kell zárni őket a páholyokból.⁷

Nos nehéz lenne a fentiek történeti hitelességét egy ilyen dolgozatban megvizsgálni, akár igazolni, akár megcáfolni. Az mindenképpen érdekes, hogy milyen közös vonásokra találunk, ha megnézzük a két szervezet belső felépítését vagy gazdasági kötődéseiket. Lehetséges, hogy ha nem is a fenti mértékben, de valamilyen összefonódás létezhetett a két szervezet között.

Mormon elnök az Egyesült Államokban?⁸

A mormon vallás legnagyobb sikerét az Egyesült Államokban érte el, s hittételeik, történetük alapján ez nem véletlen. Ezért is szokták amerikai evangéliumnak becézni a vallást. Érthető, hogy ha az amerikai társadalomban jelentős százalék veszi fel a vallást, annak előbb vagy utóbb politikai vonatkozásai is lesznek. Külön érdekességgel számolhatnak azok, akik figyelemmel kísérik ezt a jelenséget a 2008-as évben, hiszen az amerikai választások egyik nagy esélyese, név szerint Mitt Romney maga is mormon.

Ha valaki nem szavazna meg egy nőt vagy egy asszonyt elnöknek, csak azért mert nő, az szexista. Aki sosem szavazna egy fekete bőrrűre, az rasszista. Vajon fanatikus protestáns vagy-e akkor, ha nem szavazol egy hitű mormonra?

A kérdés a massachusettsi kormányzó kapcsán kerül terítékre, aki bár még nem hivatalosan de jelölt lesz a 2008-as elnök-szavazáson a republikánusok oldalán. De Romney nem az első tagja a Jézus Krisztus Utolsó Szentjeinek Egyháza tagjai közül, aki a nemzet legmagasabb tisztségére pályázott. Előtte járt Orrin Hatch (2000), Mo Udall (1976), Mitt Romney apja, George Romney (1968), és végül de nem utolsósorban maga a vallásalapító Joseph Smith, aki 1844-ben mint a „teodemokrácia” vezetőjeként szeretett volna az ország első embere lenni. A Nauvoo-i próbaszavazáson elért szép eredményei ellenére nemzet szinten nem ért el komoly eredményeket csakúgy, mint Hatch sem, és ezért meg kellett elégedniük a mormonok közötti győzteseknek a majdani Mennyeik Országával.

Üzletemberként elért sikereinek köszönhetően, egy Olimpia sikeres megszervezése után, és mint jelenleg is kormányzónak, Romney-nak komolyabb esélyei vannak, de szembe kell még néznie egy nagy vallási akadállyal. Egy, a Rasmussen által végzett felmérés szerint az amerikaiaknak mintegy 38 százaléka lenne hajlandó mormon vallású elnökre szavazni. Bár az elemzők nagy része azt mondja, hogy az egyháztagság nem egy legyőzhetetlen akadály a választásig. Egyre több evangéliumi

⁶ WHALEN: The Latter-day Saints in the Modern Day World, 198-201.

⁷ ANNUS: i.m. 45.

⁸ WEISBERG: „A mormon for president?”, 4.

közösség állítja be a mormonokat mint eretnek, nem keresztyén, néha sátáni közösségnek. De mivel elég konzervatívan gondolkoznak bizonyos szociális kérdésekben, sok ilyen evangéliumi közösség vezetője, elöljárója kezd nyitott lenni afelé, hogy támogassa Romney-t. Különösen is azért, mert ha teológiailag nem is mindenben egyeznek a mormonok és a keresztyén közösségek, de talán emberileg sokkal több közös jellemzőjük van egymással, mint azokkal a világi amerikai elemekkel, akik kizárólag az HBO *Big Love* (*Hármastársaké*) műsorából tudnak róluk. A maradék kétségeskedés a szélsőbal oldalon pedig inkább tulajdonítható annak, hogy vajon Romney tényleg véglegesen és igazándiból elásta-e a korábbi mérsékelt nézőpontját az abortusszal és a melegekkel kapcsolatban.

Azonban ha a jelölésen jól szerepel, Romney vallása mindenképpen kérdés lesz a mérsékelt és a világi szavazók körében. Valakivel szemben kétségeket támasztani a hitéért, nem ugyanaz, mint a vallásos öröksége, a faji hovatartozása, vagy a nemi miatti előítélet.

Szekták varázsa⁹

A New York állambeli Palmyra egy kisváros az Erie kanális mellett, Rochestertől 20 mérföldre, északra. Nem sokban különbözik az állam nyugati részében lévő kisvárosoktól, a történelem egy apró véletlenjétől eltekintve. 1823-ban egy Moroni nevű angyal elvileg meglátogatott egy 17 éves farmerfiút, név szerint Joseph Smith-t, akit az angyal egy Palmyrától délre fekvő hegyhez irányított, ahol később megtalálhatta az aranylemezekre írt Mormon könyvét. Mintegy 200 évvel később a vallás, melyet Joseph Smith az előzőek alapján alapított, a Jézus Krisztus Utolsó Szentjeinek Egyháza, közismertebb nevükön a mormonok, már több mint ötmillió taggal büszkélkedhet szerte az amerikai kontinensen, és több mint tizenegy millióval világviszonylatban. Minden júliusban egy hétre több ezrük utazik Palmyrába, hogy megnézzék a Cumorah Hegyi Látványosságot, egy showműsort, ami hősi harcokról, vészjósól profétákról, és a hitük alapító pillanatairól szól.

A bemutató, ami alkonyatkor kezdődik, mintegy 600 mormon önkéntest szerepeltet majd, olyan bonyolult szereposztásban, hogy minden színésznek külön kódszámot adnak, hogy meg tudják őket, a jelmezeiket és próbáik időpontjait különböztetni. A színészek rezgő tunikákban, gyöngyözött fejdíszekben, fényes, csillogó dárdákkal, kardokkal és kellékekkel felszerelve lépnek színpadra, hogy hitelesen ábrázolják az ókori közép-amerikai embereket, akik a Mormon könyvében szerepelnek, s hogy óriási hömpölygő, mozgó színpadot alkossanak a hegyen. A mozgószínpad Lehi kivonulásával kezdődik, aki a mormonok Izraelita leszármazottja, aki az Új Világba emigrált, hogy Joseph Smith tudomására hozza a helyreállított evangélium kijelentését. Speciális effektek teszik nyomatékosá, látványossá az egyes jeleneteket, tíz láb magas lángok nyelik el a mormon mártírokat, és teremtenek titokzatos, narancssárga fényeket a környező fákon, dörgő vízzuhatok piros fényekkel megvilágítva hátulról szimbolizálják a lecsurgó lávát, és más isteni büntetéseket. A közönséget teljesen lenyűgözi, amikor Jézus felülről berepül, kötőfékbe fogva, mintegy szó szerinti *deus ex machina*. Az évi rendszeres előadásokat állandó keresztyén tiltakozások kísérik, talán érthető miatt.

⁹ WORTHEN: „Sects Appeal”, 21-25.

Újra divatban¹⁰

Az 1890-es nyilatkozat szerint a többnejűség egyértelműen nem fér meg a mormon egyházon belül, ám nem mindenki fogadta el a korábbi kinyilatkoztatáshoz képest ezt a fordulatot. Éppen ezért ma is csoportosulnak a mormon egyház köré olyan fundamentalista és magukat a Jézus Krisztus Utolsó Szentjei Egyházába sorolók, akik még a Josph Smith és a Brigham Young által kapott kijelentéseket tartják az egyház hivatalos dogmájának, legfőképpen a többnejűség kérdésében. Egy ilyen csoportosulás egyik hírhedtté vált főszereplője, vezetője Warren Jeff, mely kapcsán kirobbant Amerika-szerte a Jeff úgyként emlegetett botrány.

2001-ben Warren Jeff tartotta azt az istentiszteletet, amelyen egy 14 éves lány esküdött meg a 19 éves unokatestvérével. Ez volt az első esküvője a menyasszonynak, de a vőlegénynek csak az első lett volna a további házasságainak sorában. Jeff úr annak a Jézus Krisztus Utolsó Szentjei Egyháznak a lelkésze, mely szigorúan fundamentalistának tartja magát. Körülbelül 10 ezer tagjával ez a legnagyobb többnejűséget támogató szekta, mely a mormonokból nőtte ki magát több mint 100 éve. November 21-én Utah állam ügyészei abban egyeztek meg, hogy Jeff urat kétfélebeli nemi erőszakkal vádolják, mint bűnrészeset.

Az eset újra ráirányította a figyelmet a többnejűséget vallókra Amerikában. Maga a gyakorlat illegális, és széles körben megvetett. Egy 2006-os Gallup közvélemény-kutatás eredményei azt mutatják, hogy az amerikaiak 93%-a nem tartja erkölcsösnek ennek gyakorlását. A vádak és az üldözések általában elég elrettentőek voltak ahhoz, hogy a gyakorlat ritka legyen. De az utóbbi időben már egyre bátrabbak a többnejűség hívei. Egy dolog miatt a gúny, a megvetés kölcsönös lett. Egy többnejűségben élő fiatalember a következőket mondta egy televíziós riport alkalmával: „Talán könnyebb lenne, ha hazudnék, csalnék, lopnék, mint ahogyan ti élték. De nekem éppen az egynejűség ellen vannak ellenérzéseim.” Emellett a meleg házasságának kérdése is széles körben újragondolásra készítette a hagyományos erkölcsi alapelveket. Korábban ebben az évben az HBO televíziós csatorna sugárzott egy sorozatot egy többnejűségben élő családról. „Nagy szerelem” címmel ment a műsor, és igen tiszteletre méltó nézettséggel bírt, úgy mutatta be a többnejűséget, mint amire inkább szükség van, nem pedig deviáns.

Mormon fundamentalisták úgy gondolják, hogy a többnejűség-ellenes törvények a végtelen vallásos liberalizmusnak tudhatók be. Utah állam Amerikai Polgári Szabadság Szövetsége is azt vallja, hogy semmi sem indokolja, hogy büntethető legyen „egy privát, közös megegyezésen alapuló, felnőtt kapcsolat, ami őszintének mondott, vallásos hit által motivált.”

Az elmélet, hogy a kormányzatnak nincs beleszólása felnőtt emberek megegyezésen alapuló kapcsolataiba, természetesen egy nagyon erős pillére a meleg házasságért mozgalomnak. A meleg házasságok ellenzői szerint az ilyen kapcsolatok intézményesítése Amerikában olyan folyamatokat indítana el, mely utat engedne a többnejűségnek, a vérfertőzésnek stb. De a mormon fundamentalisták nem akarnak „egy ágyba bújni” olyan bűnösökkel, mint a homoszexuálisok. Ugyanúgy a meleg kapcsolatok törvényességéért küzdők is elhatárolják magukat a többnejűségtől. Szerintük a szexualitás belső ügy, míg a többnejűség súlyos szociális problémákhoz vezethet.

¹⁰ „Polygamy Back in Fashion”, 34-36.

Eddig tehát a többnejűség problémáira való reagálás inkább gyakorlati és nem filozófiai alapokon nyugodott. Utah államban, ahol köztudottan nagy számú a mormon fundamentalista lakosság, az a hivatalos eljárás, hogy nem kell foglalkozni a többnejűség problémájával, hacsak nem társul a probléma vérfertőzéssel, szélhámossággal vagy zaklatással. A Kanadai Igazságügyi Osztály hasonló irányú lépéseket tett ebben az évben, amikor azt javasolta, hogy ne tekintsek büntettnek a gyakorlatot.

Ahogy a Jeff ügy is mutatja, a többnejűség mellett küzdők nehéz küzdelmet folytatnak a közvéleménnyel szemben. A zaklatás és az erőszakosság csak a legnyilvánvalóbb veszélyei a többnejűségnek. Az elmúlt évben a Phoenix New Times arról számolt be, hogy a belterjesség a mormonok között olyan generációkat hoz létre, akik között egyre több a szellemileg visszamaradott vagy torzszülött gyermek. A mormonok fundamentalista ága emellett több mint 400 fiatalembert száműzött közösségéből. Ezeknek a fiataloknak azért kellett elhagyni a közösséget, mert morális vétkeket követtek el, mint például állami iskolába akartak járni. Egyesek szerint ebben az is szerepet játszott, hogy nem kívánatos versenytársakat láttak bennük a leendő feleségek körében.

Még egy hátráltató tény a többnejűséget vallók számára az, hogy a számok nem állnak mellettük. Amerikaiak milliói vallják magukat melegnek, és millióknak vannak meleg ismerőseik, rokonaik. A többnejűséget vallókba még belebotlani is nehéz, hacsak a gyakorlat nem lesz rohamosan „gyümölcsöző”. Hivatalos hangok, azaz többnejűséget vallók számítása szerint is csak mintegy 37 ezer ilyen mormon fundamentalista van az Egyesült Államokban.

„Többfeleséges családban nőttem fel”¹¹

Az alábbiakban bepillantást nyerhetünk egy nem mindennapi vallomás keretein belül abba, hogy hogyan nevelkedtek, nevelkednek azon család gyermekei, akik a többnejűség intézményét továbbra is vallják. Megdöbbentő beszámoló ez, melyből látszik, hogy élet-meghatározó sérüléseket szerzett a vallomás írója, hála Istennek nem gyógyíthatatlanul.

Egyike voltam annak a 13 gyerekeknek, akiket apánk és három anyánk nevelt fel egy többnejűséget támogató közösségben, Utah-ban. Fundamentalista mormonok voltunk, akik az eredeti mormon tanokat gyakorolták, azokat, melyeket az alapító hagyott ránk: Joseph Smith. Ez magában foglalta azt is, hogy meg kell tartanunk a vezéreket is, mely azt is tartalmazta, hogy az embereknek többnejűségben kell élniük, legalább 3 feleséggel, ahhoz, hogy a mennybe kerüljenek.

Annak ellenére, hogy tudtam ki az igazi anyám, arra kellett törekednünk, hogy mind a három anyánkkal egyformán viselkedjünk. Kijelé a családnak nagyon békésnek és csendesnek látszott, de a felszín alatt féltékenységek és rengeteg fájdalom lakozott. Sosem ismertük el ezeket az érzéseket, mert azt tanultuk, hogy az érzéseinket fel kell áldoznunk. Még a nevetést és a félelmet is beleértve.

Arra buzdítottak bennünket, hogy mindig maradjunk bájosan szelídek, és arra, hogy a tökéletes engedmesség tökéletes hitet eredményez. Ezek mögött a kedves szövegnek mögött az a teljesíthetetlen feladat állt, hogy tökéletes engedmességben kellett élnünk a próféta felé.

¹¹ BROWN: „I grew up in a polygamist family”, 64–69.

Hitem elvesztése

A fundamentalista Jézus Krisztus Utolsó Napi Szentjei-ben a próféta a földi vezető és közvetítő Isten és ember között. A nők azért vannak a földön, hogy szolgálják a férjeiket, és engedelmeskedjenek a prófétának. Ha egy nő ezt hűségesen csinálja, akkor a férje meghívja őt a mennyországba. Az asszonyok örök élete attól függött, hogy megtartják-e ezt a vezérelvet.

A próféta egyik felelőssége volt, hogy a fiatal lányokat házasságba vezesse. Az, hogy milyen lesz a vezetés, attól függött, hogy mennyire viselte magát szelíden. Én nagyon próbálkoztam, hogy engedelmesen éljek. 14 éves koromban elkezdtem varrni az esküvői ruhámat, mert már nagyon vártam, hogy házasságba vezetnek. Azt reméltem, hogy nagyon fogom szeretni a leendő férjemet, de féltem attól, hogy olyan sorsom lesz, mint azoké, akik sosem tapasztaltak szerelmet. Amikor gyerek voltam Leroy Johnson volt a próféta. Roy bácsinak hívtuk. Beteges, törekeny öregember volt, aki arról prófétált, hogy sohasem fog meghalni, s hogy újra fiatal lesz, és úgy emeltetik fel majd a mennybe. Ha szelíd leszek, akkor és is mehetek majd vele. Mindig erre a dicsőséges napra vártam reménységgel és félelemmel. Vajon felemeltetem majd vagy itt maradok?

A világ teljesen összeomlott bennem, amikor Roy bácsi egészségügyi okok miatt meghalt 1986-ban. 93 éves volt akkor. Én 15. A televízió is felvett, ahogyan ott sírok a többi gyászolóval együtt. Habár én nem Roy bácsi halála miatt sírtam, a saját bitem balála miatt. Rá kellett jönnöm, hogy a prófétának nem volt igaza. Ha pedig nem bízhattam már a próféta szavában, akkor miért kellene szelídnek maradnom?

Szabályok és lázadás

Irtóztam attól, hogy higgyek az új prófétának, Rulon Jeffnek. Pedig a dolgok drasztikusan megváltoztak az ő irányítása alatt. Megfiltott mindenféle táncot, sportokat és minden komolytalan cselekvést. Mindig hosszú újjában kellett járnunk, és hosszú alsóneműben még a legmelegebb nyári hónapokban is. Warren Jeff, Rulon fia volt az Alra Akadémia (mormon iskola) igazgatója, ahoá én is jártam. Szigorúan betartatta apja szabályait, s még az egyszerű tökéletes engedelmeségből is elviselhetetlen súlyt korávcolt. Mindannyian féltünk tőle. A fiukat verte, és azzal érte el az engedelmisséget, hogy megalázott bennünket. Egyszer előráncigált egy másodikat az osztály elé, megragadta a bokáinál fogva, és le s fel rázta, miközben azt mondta, hogy most rázza ki belőle a gonoszt. Minden reggeli ábitát alkalmával elmormolta Jeff: Maradjatok szelídek. A tökéletes engedelmisség tökéletes hitet fog szerezni nektek. Azután adott egy listát az új szabályokról, aminek engedelmeskedni kellett. Ezek ilyenek és ehhez hasonlók voltak: nem lehet csíkosat vagy pirosat hordani. Voltak olyan napok, amikor nem volt szabad ennünk. Naponta változtatta a szabályokat, hogy folyamatosan félelemben tartson minket. Az egyik rendíthetetlen szabály az volt, hogy a lányok nem beszélhettek a fiúkkal. Ha valamelyikre ránéztem, vagy rámosolyogtam, akkor te voltál Jezabel, a megvetett nő. Mivel én mindig nézelődtem és mosolyogtam, állandóan bajba kerültem.

Néha Jeff a hátam mögé sompolygott, megragadta a nyakamat, és úgy súgta a fülembé: Ugye alázatosan viselkedsz? Ez mindig borzongást váltott ki belőlem. Tudta, hogy elvesztettem a bitemet? Amikor tizedikes voltam, Katie és én kis vízicsatát kezdeményeztünk egy pár fiúval az ivókútnál. Valaki elmondta a viselkedésünket, és úgy tűnt, megbocsáthatatlan bűnt követtünk el. Katie hirtelen el is tűnt. Azt pletykálták róla, hogy megkapta a vezérést a házasságba, 15 éves volt ekkor. Egy öregemberhez adták feleségül, akit addig soha nem is látott. Engem a továbbiakban kizártak, mint egy megvetettet, de nem foglalkoztam vele. Továbbra is megpróbáltam szelíd maradni.

A kitörés

Dolgozni kezdtem a kásvárosi gyárban. Habár a kapcsolatok továbbra is tiltottak voltak, Warren Jeffitől most már távol, könnyebb volt építeni őket. Beleestem egy fiúba a gyárból, habár tudtam, hogy egyszerre több lánnyal is randizgat. A „törvény” embereinek meg volt engedve, hogy egynél több asszonyuk is legyen. Úgy tűnt, hogy fel kell áldoznom az érzéseimet, és meg kell osztanom majd másokkal ezen a férfin. Egyértelmű volt, hogy ez a kapcsolat is csak oda vezethet, amit a vezérelv tanít. Minél többet gondoltam a rendezendő esküvőre, annál jobban elítéltem azt.

Teljesen kiábrándultam, amikor találkoztam Matt-tel. Bár a családja a prominens hívők közé tartozott, Matt sokszor megkérdőjelezte a törvényt. Összekötöttek minket a közös lázadásaink. Amikor 18 éves lettem, elhatároztuk, hogy összeházasodunk a próféta hozzájárulása nélkül. Így csendesen házasodtunk össze, csendes békeességben, családi jelenlét nélkül. Emlékszem rá, hogy azt éreztem, most valami nagyon gonosz dolgot cselekszem. Mindent otthagytunk, és Californiába költöztünk. Annak ellenére, hogy szabadságot szerzettünk magunknak, nagyon sok problémánk volt.

Klinikai eredmények bizonyítják, hogy korábbi szektatagoknak érzelmi problémáik lesznek, maradnak, és gyakran szenvednek döntésképtelenségben, depresszióban, magányosság érzésében, büntudatban és állandó félelemben. Mi ezeket mind megtapasztaltuk, sőt még többet is. Képtelen voltam még a legkisebb dologban is döntéseket hozni. Büñösnek éreztem magam amiatt, hogy elhagytam a családomat. Segíteni szerettem volna nekik, de attól is féltem, hogy egyszer eljönnek majd értem.

Szégyltem magam amiatt, hogy többnejűséget gyakorló családban nőtem fel. Mindig aggódtam, hogy az emberek rájönnek a múltamra, így elkezdtem mértéktelenül inni, dohányozni és drogozni, csak azért, hogy eviláginak nézsek ki. A gondolataimban állandóan magamat gúnyoltam. Nem vagy normális, hogy elszöktél! Nem maradtál szelíd, és nem engedelmeskedtél a prófétának! A pokolba fogsz kerülni!

Kerestem különböző terápiákat, de nem tudtam megnyitni. Iszonyatosan akartam hinni Istenben, annak ellenére, hogy nem tudtam megmondani, mit tett értem. Próbáltam olvasni a Mormon könyvét, de már nem hittem annak sem.

Matt-nek is voltak problémái. Gyerekkori zaklatási problémáktól szenvedett, és alkoholista lett. Sokat veszekedtünk, és egyre inkább eltávolodtunk egymástól. Matt beiratkozott egy 30 napos gyógyterápiára, én pedig abehett, hogy segítettem volna őt, elhagytam. 20 éves koromban ott álltam egyedül, elháltan egy olyan világban, amivel még nem voltam kész szembesülni. Annak ellenére, hogy ateistának vallottam magam, gyakran imádkoztam: Istenem segíts megtalálnom az igazságot!

Igazi szabadság

Néhány évvel később kapcsolatot kezdtem egy munkatársammal, egy katolikus emberrel, neve Tim. Rendszeresen jártunk gyönni és különleges alkalmakkor templomba. A katolikus miséken találkoztam valakivel, akivel azelőtt még soba: Jézus Krisztussal. A mormonoknál a próféta volt a mi közbenjárónk Isten előtt, nem pedig Jézus Krisztus. A katolikus egyházban megtanultam, hogy Jézust keresztre feszítették azért, hogy megfizessen a bűneimért. Ez nagyon felkeltette az érdeklődésemet, de nem jártam elegendő templomba ahhoz, hogy megtudjam, mit is jelent ez igazán.

Nagyon megörültünk, mikor megtudtuk, hogy áldott állapotban vagyok. Kislányunk született, és egy darabig annyira jól éreztem magam, olyan volt, mintha sírre került volna az életem. Azután Tim meghalt egy fertőzés következtében, amit nem kezeltemtett rendszeren. Arra gondoltam, hogy Isten valóban létezik, és nagyon haragszik rám. Ez a büntetésem azért, mert nem maradtam szelíd.

Depressziós lettem, és egyedül voltam egy gyerekkel. Megint elkezdtem Istenhez kiáltani: Ha igaz vagy, mutasd meg nekem az igazságot! Nem sokkal később találkoztam Brian-nel. A munkahelyemen dolgozott. Kiemelkedett a kollégáim közül. Nem bulizott, és rendszeresen temp-lomba járt. Beszélt nekem egy gyerekekklubról az ő gyülekezetében, amit Awana-nak hívnak, arra gondoltam, hogy jót tenne a fiannak. Elkezdtünk ebbe a gyülekezetbe járni, és egyre több időt töltöttünk Brian-nel. Volt célja az életének, és megvolt benne az a nyugalom és biztonság, amire nekem is szükségem volt. Amikor elmondtam neki az életem történetét, elmagyarázta nekem, miben különbözik a mormon tanítás a Biblia tanításától. Elkezdtünk együtt imádkozni, és Istent valóságosnak és teljesen másnak éreztem, mint azelőtt.

Egyik nap Brian édesanyja valamiféle keresztségről beszélt nekem. Mivel összezavart egy kiscsit, sok dolgot kérdeztem tőle: Mit kell tennie azért valakinek, hogy meg lehessen keresztfelni? Kell-e valamiféle fogadalmat tenni? Mennyibe kerül? Biztosított róla, hogy a megkeresztelkedés ingyen van, és arról, hogy ez egy külső bizonyossága egy belső elkötelezettségnek Krisztus felé. Nem voltam benne biztos, hogy akarom ezt az elkötelezettséget. Honnan kaptam ezt a hitet? Mindvégig szelídnek és feltétlen engedelmesnek kell lennem ezután? Aztán elmagyarázta, hogy a jócselekedetek nem váltanak meg bennünket. A mormonok azt tanítják, hogy sokat kell azért munkálkodni, hogy a mennybe „munkáljuk” magunkat. A Biblia viszont arról beszél, hogy a Jézus Krisztus bevégzett munkájában való hit vált meg bennünket. Teljesen lenyűgözött a Krisztus evangéliumának egyszerűsége. Sírtam, mikor rájöttem, hogy úgy jöhetek Krisztushoz, ahogy vagyok. Nem igényel tőlem tökéletességet. Ott ültem Brian mamájával, és miután ezekről beszélgettünk, imádkoztam, hogy elfogadjam Krisztust megváltómnak. Pár héttel később, miután még beszélgettem a lelkésszel arról, hogy mit is jelent igazán, megértettem és megkeresztelkedtem.

Szép befejezés

Már öt éve annak, hogy Brian és én összeházasodtunk, és van egy közös gyermekünk is. Az édesanyám és a kisebbik öcsém szintén kiléptek, és velünk élnek. Imádkozunk az apámért és a többi testvéremért is, akik még mindig a mormon csapdjában vannak.

Warren Jeff, a volt igazgatóm lett a következő próféta. Két évvel ezelőtt bujdosni kényszerült számtalan FBI ügy miatt, mint például fiatalkorú szexuális felrevezetése. Ez év májusában felkerült az FBI tíz legjobban körözött embere listára, és augusztusban végre elfogták. Örökké hála vagyok, hogy Jézus megmentett, és örök életet adott nekem. A mormonoknál csak a vezérelv szerint élhettem, szelídnek kellett maradnom, és a próféta iránti feltétlen engedmességnek kellett élnem. Krisztusban élvezem a szabadságot, az életet, amit az ő szeretete édesít meg számomra. Istennek hála már nem a vezérelv asszonya, hanem a hit asszonya vagyok.

Mormonok és a nők jogai az Európai Unióban¹²

A mormon felekezet emellett, hogy sokszor rossz hírével negatív elbírálásban részesül a közvélemény részéről, erkölcsi normái, melyeket nyíltan vállalnak, egyes esetekben pozitív befolyással bírnak a közéletre, a politikai, gazdasági életre. Az alábbi cikk is egy ilyen esetet taglal, melyben a mormonoknak az Európai Unió a nők egyenjogúságára tett javaslatait kommentálta, s kritizálta, melyben több ponton felhívják a figyelmet az elvilágiasodott, és a Szentírástól távol eső, már-már liberális jellemvonásokra. Erről olvashatunk itt egy rövidebb összefoglalót.

¹² GARRARD: „Mormons and Women’s Rights at the UN”, 20.

Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza, akiket sokszor egyszerűen csak mormonoknak hívunk, most újra a világ színpadára lépnek. Legutóbb 2002 februárjában hallhatott róluk világszerte mindenki, amikor a téli olimpia házigazdái voltak az Utah-i Salt Lake City-ben. Mostani szerepük talán sokkal nagyobb jelentőségű vallási szempontból, befolyásolni szeretnék az Európai Unió nőkre és a velük való bánásmódra vonatkozó hivatalos irányelveket.

Szinte már 26 éve egyfolytában több EU-s csoport dolgozza ki aprólékosan azt az irányelv rendszert, mely megállapodás kíván lenni a nőkkel szembeni bármilyen megkülönböztetés felszámolására (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Woman, továbbiakban CEDAW). De mit tartalmaz nagy vonalakban a CEDAW?

A célja az, hogy megváltoztassa a férfival és a nővel szemben tanúsított szociális és kulturális sablonokat, hogy minden előítéletet, szokást és gyakorlatot eltöröljön, ami azon az elven alapszik, hogy bármelyik alá vagy fölrendeltje lehet a másiknak, vagy bármilyen sztereotípiával illethet bármelyik nemet. Továbbá azt tűzte ki célul, hogy biztosítsa a családon belüli nevelésben az anyaság helyes értelmezését mint szociális funkciót, és hangsúlyozza, hogy mind a nőnek, mind a férfinak közös felelőssége a közös gyermekeik helyes módon való felnevelése.

Komoly hangsúlyt helyez a dokumentum végén arra, hogy minden módszert meg kell ragadni annak érdekében, a törvényhozást is beleértve, hogy a nőkkel való kereskedelem és a prostitúció gyakorlata megszűnhessen.

A megállapodás dokumentuma egy preambulumból és harminc fejezetből áll össze. Az első 16 fejezet a megállapodás céljait, a fennmaradó részek pedig a célok elérése érdekében megteendő lépéseket taglalja, többek között egy bizottság létrehozását is, mely ellenőrzi a folyamat menetét, értékeli és javaslatokat tesz a további lépésekre...

...A CEDAW 170 országban került aláírásra. Érdekes, hogy a mormon egyház elnökségétől nem érkezett semmilyen értékelés vagy tiltakozás a dokumentum ellen, egyes, nagy megbecsülésnek és elismerésnek örvendő mormon „tekintély”-től és aktivistától igen.

A családról...

A CEDAW állítja, hogy a nőnek ugyanolyan joga kell legyen ahhoz, hogy belépjen egy házasságba, mint a férfinak, de nem jelöli meg a család fogalmát. A mormonok szeretnék tisztába tenni, hogy a férfi és a nő között történő házassági kapcsolat Istentől rendelt dolog, és hogy Isten azt parancsolta, hogy ez a tereméstől fogva rendelt szent kapcsolat csakis férfi és nő között gyakorolható, törvényesen csak ők lehetnek férj és feleség.

Családtervezési jogok

A CEDAW azt hangsúlyozza, hogy a férfi és a nő egyenlőségére alapozva biztosítani kell a nők számára minden egészségügyi szolgáltatást, mely a családtervezést szolgálja. A mormon aktivisták számára ez a nyelvezet igen gyanús: Működésükben családelenes társadalmi szervezetek szoktak ilyen nyelvezetet használni, melyben gyakran előjönnek ilyen kifejezések, mint: szaporodással kapcsolatos egészségügyi szolgáltatások (abortusz), eltérő családformák (homoszexuális családok), és az,

hogy a hagyományos családi formát úgy állítják be, mintha annak káros hatása lenne a gyermekekre nézve, és attól óvni kellene őket.

A mormon kiáltvány taglalja, hogy a halandó élet úgy teremtett, hogy azt Isten szabja meg az embernek. Ennek ellenére nem bántjuk azokat, akiken abortuszt követnek el indokoltan, azaz nemi erőszak esetén, vérfertőzéskor vagy pedig az anya életének megmentése érdekében.

Homoszexualitással kapcsolatban

Külön kifogásként említik meg a mormon kritikusok, hogy a CEDAW nem említi a homoszexualitást, és úgy tűnik, annak semmilyen formája ellen nem próbál küzdeni.

Egy modern próféta világméretűvé válása¹³

Amikor dolgozatommal 2002-ben és előtte szemináriumi dolgozatok kapcsán foglalkozni kezdtem, egyik motivációm az volt, hogy a mormonok dinamikusnak mondott fejlődésük miatt potenciálisan Magyarországon is komoly létszámmra számíthattak. Az azóta eltelt évek azonban ezt nem támasztják alá, hiszen ahogyan dolgozatom elején is összevettem a korábbi statisztikai adatokat a legutóbbiakkal, az derült ki, hogy számuk nemhogy nőtt vagy stagnált volna, hanem úgy tűnik, csökkent. Mégis mindig úgy emlegetik a mormonokat, mint az egyik világvallást, s hogy óriási világszervezetük mindig egyre nagyobb és nagyobb lesz. Az alábbiakban ismertetett tanulmány azt vizsgálja, hogy a statisztikai adatok fényében valóban világméretű vallásról beszélhetünk-e a mormonok kapcsán?

Mint minden más vallás, Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza mindig is félőn én gyöngéden szeretni fogja azokat a helyeket, melyek a vallás létrejöttéhez kötődnek. Most nemcsak a New York állambeli helyekről beszélek, ahol a próféta Joseph Smith elmondása szerint látomásban részesült (1820-ban), s aztán egy teljesen új írásos kijelentést kapott, vagy nemcsak a hitük leglátványosabb helyére, mely Utah államban a mai vezetőségnek is helyet ad, ahol a mormon úttörők menedéket találtak. Ugyanúgy kedves a mormon hívőknek Anglia északi és középső része is, ahol miután részesült a látomásokban, a vallás sok új megtérten gazdagodott.

Azokban a korai napokban azok a fiatal britek, akik befogadták a mormon tanításokat, azt az útmutatást kapták, hogy hajózzanak nyugatra, és csatlakozzanak az egyre növekvő „szentek” csapatához, akik Jézus második eljövételére készültek, ami nem sokkal azután volt várható az új ígéret földjén, az Egyesült Államokban.

Most azonban, a fényes gyarapodás időszakának után a mormon mozgalom más irányt vesz: mialatt továbbra is a központból, Salt Lake Cityből irányítanak mindent, a vallás szinte minden országban megvetette már a lábát, és így a különleges amerikai egyháztagság már elvesztette varázsát. Például Anglia észak-nyugati részén élő mormonok azt akarják, hogy az újonnan betértek maradjanak, és az ottani saját új építésű templomukat használhassák, sőt a lelkes fiatal misszionáriusaiuk ugyanolyan szívesen maradnak angolok, dánok, mint lennének amerikaiak. És szinte nincs olyan hely, ahová ma már nem érnek el a hittérítőik (még akár Mongóliába is).

¹³ „A Modern Prophet Goes Global”, 37-38.

Rodney Stark, amerikai szociológus 20 éve azt a kijelentést tette, hogy a mormon hit jó úton jár afelé, hogy az első világvallás legyen, melyet Mohamed óta alapítottak. Úgy számította, hogy a tagok létszáma a XXI. század második felére eléri majd a 260 milliót.

Azóta azonban a növekedés mértéke alábbhagyott, mindazonáltal még mindig jelentősnek mondható egy-két keresztyén felekezethez hasonlítva. A kérdés pedig, hogy világvallásnak tekinthető-e vagy csak egy amerikai vallásnak sok országon kívüli hívővel, még mindig vita tárgya. A brit Durham Egyetem professzora, Douglas Davies állítása szerint a mormonok túlságosan központosítottak ahhoz, hogy világvallásnak nevezhessük őket. Talán ha különböző kontinensek és kultúrák saját profillal rendelkező vallásgyakorlással rendelkezhetnének, akkor talán lehetne világméretű vallásnak nevezni, úgy, mint a buddhizmust vagy az iszlámot.

Egyelőre azonban a mormonok így olyan paradox helyzetben vannak, hogy sok nemzetközi névjegyet hord magukon a vallás, de ezalatt a totális középpontja mégis Amerikában található sok-sok taggal a világ minden táján. Például, mikor a mormonok az évente kétszer megrendezésre kerülő világkonferenciájukat tartják Salt Lake Cityben, akkor a 21 ezer fős tömeg nagy része amerikai nemzetiségű, habár a szervezők mindig büszkén jelentik ki, hogy az eseményeket 86 nyelvre fordítják le, és közvetítik világszerte. A Mormon könyve pedig, amit Joseph Smith fordított, legálábbis részeiben, 105 nyelvre van már lefordítva.

A legismertebb hívei a vallásnak, Mitt Romney, a massachusettsi kormányzó, és legközelebbi esélyes elnök, illetve Brandon Flowers, a Killer rockegyüttes híres énekese, mind-mind amerikaiak. A 12 apostol köréből, akik a vallás legbelsőbb vezetői, csak egyvalaki született az Egyesült Államokon kívül, és legtöbbjük Utah államból származik. De figyelemre méltó az a tendencia, hogy főleg a spanyol és portugál nyelvet beszélő országokból egyre többen kapaszkodnak felfelé a ranglétrán. Egy a vének 70-es tanácsából pedig japán, egy másik pedig brit származású.

Akárhová is fejlődik ez a vallás, a közép-nyugati ízet mindig meg fogja tartani, csakúgy, mint a különleges keverékét a konzervativizmusnak, filantrópiának, továbbá a világ felé gyanakvását, és határok nélküli elkötelezettségét egy nagy csomó hiedelemnek. A mozgalom elnöke, aki hivatalból próféta, egy tévedhetetlen amerikai figura, a 96 éves Gordon Hickley. Elutazott már a világ minden szegletére, és irányította már a mormon templomok nagyszámú építkezését, olyan épületeket teremtve ezzel, ahol a szentségeiket csakúgy, mint a házasságot és a másokért való keresztséget gyakorolhatják.

A hit leggyorsabb fejlődése Latin-Amerikában ment végbe, ahol a bennszülött amerikaiak örömmel fogadták az új tanítást, miszerint Izráel elveszett törzsének lezármazottai. A római katolikus egyház pedig túlságosan nagy ahhoz, hogy az ilyenről álmodozó juhait dédelgesse. A világ mintegy 12,7 millió mormonjából Brazíliában és Mexikóban is egyaránt 1-1 millió található. A volt szovjet államokban szintén nagyon népszerű az előző vallások rossz szervezettsége miatt. Bár a gyakorlat egyelőre még nem igazolja a várt eredményeket, hiszen 19 ezer hívő van Oroszországban és 10 ezer Ukrajnában.

Vajon miért vonzanak a mormonok olyan sok embert, más vallások meg miért nem? Talán az amerikai gazdagság, fényűzés az oka, az egészség, józanság, ami ijesztően hiányzik egy afrikai vagy mexikói nyomornegyedből? Mr. Davies szerint a

legellenállhatatlanabb dolog az a bizonyosság, hogy a halál már legyőzött, és a hívők már teljes bizonyossággal tekinthetnek az örök élet felé (a házastársaikkal együtt), a halottakért való keresztséggel pedig már elvesztett szeretteiket is megmenthetik. Margaret Barker, methodista tudós szerint pedig az nagyon vonzó, hogy a prófécia és az isteni kijelentés nemcsak egyszer történt meg, hanem az isteni iránítás a napokban is zajlik.

Annak ellenére, hogy a világ vezetőivel jó kapcsolatot ápolnak, a mormonok növekedése nem mindig öröndetes esemény a világ szemében. Alexander Lebed, egy orosz politikus korábban azt nyilatkozta, hogy be kellene tiltani őket. Az iszlám országokban pedig a mormonok is ugyanolyan kellemetlenségekkel szembesülnek, mint más nem muszlim vallások. De érdekes módon ennek a két vallásnak mégis vannak közös vonásai. A mormonok is hiszik az Ábrahámmal kötött szövetséget, és a Názáreti Jézus üzenetét, melyet későbbi nemzedékek meghamisítottak, és csak a saját prófétájuk tette helyre azokat. A mormonok is mind prédikátorai lesznek az eljövendő harmadik millenniumnak.

Mormonok és protestánsok, akik marják egymást a filmek és a politika miatt¹⁴

Nálunk Magyarországon még nem, de az Egyesült Államokban már állandó a mormonok és a keresztyén felekezetek vagy protestánsok ellentéte. Ez a feszültség jelen van a politikában, közéletben, de még a szórakoztatóiparban is, ezzel foglalkozik az alábbi rész.

A Da Vinci Kód nem az egyetlen film volt, mely felborzolta a protestánsok és vallásosok kedélyeit ezen a tavaszon. Néhány moziba járót szintén meglepett a *States of Grace*, mely filmről azt állítják, hogy mérföldkő a keresztyén mozigyártás életében. A film zenéjét a híres gospel művész, Kirk Franklin szállította. Később kiderült az is, hogy a film a „2000” című film folytatása, ami egy mormon filmgyártótól származik, név szerint Richard Dutchertől, akinek a nevéhez fűződik még a *God's Army*. Mindkét utóbbi film a mormon misszionáriusokról szól.

A moziba járók San Diegoban különösen is meglepődtek, mikor egy jegyárus megkérdezte tőlük: „Önök keresztyének?”. Miután igennel válaszoltak, elmondta, hogy fontos tudniuk, a *State's of Grace*-t sokan keresztyén filmnek mondják, de valójában mormonokról szól.

A felháborodott „Szentek” a kontinens nyugati feléről megrohanták a mozikat, készen arra, hogy ilyen transzparensekkel tiltakozzanak: „A mormonok is ♥ (szeretik) Jézust”, vagy „A mormonok is keresztyének”. A vetítés szervezői persze csak az utolsó pillanatokban vonultak ki, hogy megnyugtassák a protestálókat.

„Nagyon ideges voltam”, nyilatkozta Steven Greenstreet, egy másik mormon filmkészítő, aki segített a tiltakozás megszervezésében. „Nem biztos, hogy a legkeresztyénibb módon kezeltük a problémát. Utólag úgy látjuk, jobb lett volna, ha a másik orcánkat is odatartjuk”.

A mormonoknak több okuk is van, hogy felháborodjanak. Az HBO-n nézhető dráma-sorozat, a *Big Love (Hármastársak)*, ami egy többnejűségben élő családról szól, és egyik epizódja azt mutatja be, hogyan kerítették kézre a hírherdtté vált

¹⁴ OLSEN: „Latter-Day Complaints”, 50.

poligámista Warren Jeffet. A sorozat szélsőségesen fundamentalistának ábrázolja a mormon egyházát. Mindezek a mormon felekezet médiaszakembereit arra készíteték, hogy elkeseredett küzdelmet folytassanak egyházuk jó híréért, s hogy a világ médiumait emlékeztessék arra, hogy a mormonok maguk is elítélik a többnejűséget az 1890-es nyilatkozat óta.

Ez azonban nem hat meg olyanokat, mint Andrew Napolitano a Fox News-ból, aki bár mint Utah-i államügyész leplezte le Jeffet, ő mégis annak mormon köztödeit hangsúlyozza. Vagy nem hatja meg a CNN-t, hogy olyan összemontírozott képen mutassák be Jeffet, ahol a háttérben a Salt Lake City-i Templom áll.

A mormon illetékesek szüntelen kérdezgetésére pedig elmondták, hogy „nincs miért kommentálnunk egy olyan törvényes eljárást, mely egy olyan csoport ellen történt, amihez az egyházunknak semmilyen szinten nincs köze”.

További kellemetlen kérdéseket várhatnak a mormonok, különösen azért, mert a massachusettsi kormányzó, Mitt Romney indulni szándékozik az elnöki posztért. Emlékezve arra, hogy a mormonok egészen 1978-ig nem engedtek feketéket a pap-ságukba, egy kritikus ezt jegyezte meg: „Nos, kíváncsi lennék, hogy Mr. Romney hogyan is áll az emberi faj egyenlőségére vonatkozó kérdéssel, különösen az 1978 előtti esztendő fényében, vagy más hasonló kérdésekkel.”

Ez a bizonyos kritikus Ted Kennedy volt, és a kérdést Romney 1994-es szenátusi kampányának időszakában szögezte a leendő kormányzónak. Miután Romney megtalálta a közös hangot John F. Kennedy-vel az 1960-as elnökválasztás kapcsán, a Kennedy-ek megnyugodtak.

De a protestánsok nem maradnak vesztég, nyilatkozta Robert Novak újságíró, aki szerint elszántak lesznek, mondván, hogy nem lehetséges az, hogy Romney bármilyen szinten is megnyerje őket. Névtelen, de prominens körökből származó protestáns keresztyéneket idézett, akik szerint hitük több milliós követői megnyerhetetlenek Romney számára, és nem fognak rá szavazni, kizárólag azért, mert Romney a Jézus Krisztus Utolsó Szentjei Egyházának a tagja.

A protestánsok nemzeti szövetségétől (National Association of Evangelicals) Richard Cizik nyilatkozta a The Washington Monthly újságnak: A legtöbb protestáns még mindig úgy tekint a mormonokra mint egy szektára.

Egy személyes találkozás tanulságai

Dolgozatom első részében nem szerepelt, de mai vonatkozásként most mégis fontosnak tartom leírni egy személyes találkozás benyomásait. A találkozóra 2003-ban került sor Debrecenben. Az utcán magam szólítottam meg őket, mondván, szeretnék többet megtudni róluk, nem titkolva, hogy reformátusként ezzel a témával foglalkozom szakdolgozat szinten. Ketten voltak, mint általában a mormon misszionáriusok. Érdekesnek találtam, hogy rövid kapcsolattartásunk ideje alatt ez csöppet sem zavarta őket, hanem „ártalmatlannak” nem mondható szándékom ellenére is végig missziós területként kezelték. Telefonszámcsere után ők ajánlották, hogy keresni fognak, nem baj, ha nem érnek utol, majd újra és újra próbálkoznak. Így is történt, s mire létrejött a találkozó, több időpont variáción is átestünk. Meg kell jegyeznem a hihetetlen rugalmasságot és türelmességet részükről, melyet tapasztaltam. Belvárosi találkozás után a debreceni központjukba kísérték el, utazásunkra pedig a tömegközlekedést vettük igénybe, és amerikai származásuk ellenére, nem

hatalmas luxusautóval vártak. Megszégyenítő volt az a gondosság és vendégszeretet, amivel végigvezettek a központon, s bemutattak minden kollégájuknak. A központ nem nagy, egy-két irodából, szálláshelyből és tantermekből áll. A tantermek is missziós célt szolgálnak, ingyenes nyelviskolát hirdetnek meg bennük, ahol maguk a misszionáriusok gyakorolnak a diákokkal, remélve, hogy közösségükben „ragad” valaki. Jellemző egyébként, hogy az oktatás tananyagában sok a keresztyén vonás, ének és erkölcsi érték.

Beszélgetésünkben sok kérdést tettem fel a legfurcsább mormon dogmákról (többnejűség, Isten nőneműsége, négerek stb.), melyekre folyamatosan azt a választ kaptam, hogy ezek régi dogmák, de nem jelennek meg a mindennapi vallásgyakorlatban. Ami a lényeges, az benne van a Mormon könyvében és a Bibliában. Kaptam tőlük Mormon könyvét is, s felajánlották, hogy segítenek annak tanulmányozásában, ha kérdésem lenne, keressem fel őket nyugodtan. Elmondták, hogy a könyv olvasása ne úgy történjen, mint egy regénynél, csak úgy van értelme, ha tényleg meg akarom érteni, ezért előtte és utána is próbáljak meg imádkozni, hogy Isten nyissa fel az értelmemet, hogy megértem azt, amit olvasok. Kérdeztem őket a munkájukról. Általában kettesével dolgoznak, és két évre érkeznek egy-egy idegen országba. Itt-tartózkodásukat vagy a család vagy ők maguk finanszírozzák meg úgy, hogy előtte dolgoznak érte. A kettes csoport úgy épül fel, hogy van egy „senior”, akinek van már itt töltött tapasztalata, általában egy éve tartózkodik az országban. A másik tulajdonképpen egy évig tanulgat a senior mellett, ő szinte alig szólt a beszélgetésekben is. A következő évben, amikor a senior hazamegy, a másik lesz egy újonnan érkezettnek a seniora.

Idéerkezésüket hosszas, minimum 3 hónapos felkészülés előzi meg, amikor az adott ország nyelvét sajátítják el, melyet meglepően jól beszélnek. Többször ajánlottam, hogy beszélgethetünk angolul is, de ők ragaszkodtak a saját anyanyelvemhez. A felkészülési időszakban tanulmányozzák a célország történelmét, gazdasági helyzetét, politikai struktúráját is. Az „én misszionáriusaim” például meglepően jól tájékozottak voltak az átkos 40 év által okozott társadalmi problémákról. Őket például egy Magyarországról elszármazott készítette fel. Beszélgetésünk végén felajánlották, hogy imádkoznak értem, és megkérdezték, hogy kereshetnek-e majd telefonon, s ha igen milyen napokon, vagy milyen időpontokban nem zavarnának. Rövid kapcsolatunk ideje alatt egyáltalán nem éreztem a „jehovás” tolakodást és rámenősséget, s mikor a tantételeink különbözősége került terítékre, hangsúlyozták, hogy Jézus Krisztus áldozata és ismerete a lényeg. Sok pontján a beszélgetésnek megdőlni láttam dolgozatom azon megállapítását, mely szerint a mormonok nem keresztyén felekezet, azonban óvatosabb megállapításra kell jutnunk, hiszen tantételeik alapján egyértelműen nem sorolhatjuk őket a keresztyén felekezetek közé. Álláspontomat tehát továbbra is fenntartom, azonban nyitottnak kell lenni a közöttük jelentkező pozitív változások meglátására. Dolgozatom és értékelésem alapja az Írás: *„Mert más állapot senki sem vehet a meglevőn kívül, amely a Jézus Krisztus. Azt pedig, hogy ki mit épít erre az alapra:...az a nap fogja világossá tenni, mivel tűzben jelenik meg, és akkor mindenkinek a munkája nyilvánvalóvá lesz; és hogy kinek mit ér a munkája, azt a tűz fogja kipróbálni.”* (1Kor 3,11-13).

BEFEJEZÉS

Most már látjuk és tudjuk, kit takar egy-egy elegáns öltöny egy kis fekete névtáblával ellátva. Történetüket olvasva, hittételeiket tanulmányozva az ember nehezen tudja elképzelni a mormonok ma fenntartott óriási világ-szervezetét. A tények és a számok azonban ezt bizonyítják, s ezt kétségtelenül a buzgóságuknak, elhivatottságuknak, missziói lelkületüknek köszönhetik. Dolgozatom alapvető célja a megismertetés volt, mely akkor éri el igazán a célját, ha ebből a megismerésből tovább tudunk lépni a tanulás szintjére. A megvizsgálás után a jó megtartása a feladatunk. Vegyünk példát tehát az önzetlen misszióról, a példaértékű adakozókedvről, a különösen magas és határozott etikai normákról. Tanuljuk meg, hogy ismernünk kell hitünket, melynek alapja a Biblia. Szilárd alapokat szerezve pedig tudjunk nemcsak bátran szembenézni, hanem válaszolni is a mormonok tanítására éppúgy, mint minden olyan felekezet tanítására, mely másokat tévútra terelhet. Feladatunk és küldetésünk az elveszett bárányok után is menni, ehhez még alaposabb ismeretre van szükségünk a saját hitünk terén, de a tévútra terelők háza táján is biztonsággal kell, hogy mozogjunk.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A keresztyénség és világvallások. Kiadja a Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1991

„A Modern Prophet Goes Global,” *Economist*; 1/6/2007, Vol. 382. Issue 8510. 37-38.

Annus Irén: „A mormonok és a szabadkőművesek kapcsolata az Egyesült Államokban a 19. század közepén”, *AETAS történettudományi folyóirat*, Kiadja az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület, Szeged, 1996/1: 75-86.

Arrington, Leonard J. – Bitton, Davis: *The Mormon Experience: A History of the Latter-Day Saints.* New York, 1979

Barnes, Albert: *Barnes' Notes on the New Testament.* 1.vol. Grand Rapids, Kregel Publications, 1962

Bellinger, Gerhard J.: *Nagy valláskaulaz.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1993

Benson, Ezra Taft: *Teachings of the Prophet Ezra Taft Benson.* Salt Lake City, Bookcraft, 1988

Brodie, Fawn M.: *No Man Knows My History: The Life of Joseph Smith the Mormon Prophet.* Alfred A. Knopf, New York, 1945

Brown, Jan: „I grew up in a polygamist family.” *Today's Christian Woman*, Nov/Dec 2006, Vol. 28 Issue 6: 64-69.

Cannon, Eliane A.: „Mother in Heaven” in: Ludlow, Daniel H. (szerk.): *Encyclopedia of Mormonism.* vol.4. Macmillan, 1992, 961.

Deseret News, 1965. július 31. Church Section, 7.

Edward L. Kimball: *Teachings of the prophet Spencer W. Kimball.* Salt Lake City, Bookcraft, 1983

Foster, Lawrence: *Religion and Sexuality: The Shakers, the Mormons, and the Oneida Community.* University of Illinois Press, Chicago, 1984

Garrard, Richard A.: „Mormons and women's rights at the UN”, *Humanist* Jan/Feb 2003, 63.évf. 1: 20.

- Gibbons, Francis M.: *Joseph Smith: Martyr, Prophet of God*. Deseret Book Co., Salt Lake City, 1977
- Gottlieb Robert – Wiley Peter: *America's Saints: The Rise of Mormon Power*. Harcourt Brace Jovanovich, New York, 1986
- Hansen, Klaus J.: *Mormonism and the American Experience*. University of Chicago Press, Chicago, 1981
- Hill, Donna: *Joseph Smith: The First Mormon*. Doubleday Press, Garden City, 1977
- Hirshon, Stanley P.: *The Lion of the Lord: A Biography of Brigham Young*. Alfred A. Knopf, New York, 1985
- Hunter Milton: *Pearl of Great Price Commentary*. Salt Lake City, Bookcraft, 1951
- Joseph Smith's Testimony*. Published by The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, Deseret Press, USA, é.n.
- Liabona*, 2002. november 10. évfolyam 6. szám. Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza magyar nyelvű hivatalos kiadványa.
- Ludlow, Daniel H. szerk.): *Encyclopedia of Mormonism*, 5 vols. Madison, Macmillan, 1992
- McConkie, Bruce R.: *A New Witness for the Articles of Faith*. Salt Lake City: Deseret Book Co., 1985
- McConkie, Bruce R.: *The Mortal Messiah*. Salt Lake City: Deseret Book Co., 1979
- McConkie, Bruce R.: *The Promised Messiah*. Salt Lake City, Bookcraft, 1978
- McConkie, Bruce R.: *Mormon Doctrine*, 2.ed. Salt Lake City, Bookcraft, 1966
- McGavin, E. Cecil: *Mormonism and Masonry*. Salt Lake City, 1956
- Molnár László Miklós: *A Civil Háború és a mormonok*. Budapest, Pont Kiadó, 2004
- Mormon Könyve, Egy másik bizonyosság Krisztusról*. Kiadja az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza, Intellectual Reserve, 1991
- Newell, Linda King – Avery, Valeen Tippetts: *Mormon Engima*. Doubleday Press, Garden City, 1984

- Nyisztor Zoltán: *Szeketák Magyarországon*. Szent István Társulat, Az Apostoli Szent-
szék Könyvkiadója, Budapest 1926
- Olsen, Ted: „Latter-Day Complaints”, *Christianity Today*; Jul 2006, 50.évf. 7: 50.
„Polygamy Back in Fashion”, *Economist* 12/2/2006, 381.évf. 8506: 34-36.
- Richards, LeGrand: *A Marvelous Work and a Wonder*. Salt Lake City, Desert Book
Co., 1973
- Scott, Latayne Colvett: *The Mormon Mirage: A Former Mormon Tells Why She Left the
Church*. Zondervan Publishing Co., Grand Rapids, 1979
- Smith, Joseph F.: *Gospel Doctrine*. Salt Lake City, Deseret Book Co., 1977
- Smith, Joseph F.: *Improvement Era*. Salt Lake City, The Church of Jesus Christ of
Latter-day Saints, é.n.
- Smith, Joseph Fielding: *Doctrines of Salvation*, 3 vols. Salt Lake City, Bookcraft, 1956
- Smith, Joseph Fielding: *Teachings of the Prophet Joseph Smith*. Salt Lake City, Desert
Book Co., 1976
- Smith, Joseph Fielding: *The Way to Perfection*. Salt Lake City, Desert Book co., 1975
- Smith, Joseph Jr.: *Doctrine and Covenants*. Salt Lake City, Corporation of the Church
of Jesus Christ of Latter-day Saints, 1981
- Smith, Joseph Jr.: *History of the Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints*. Desert
News, Salt Lake City, 1902
- Smith, Joseph: *Lectures of Faith*. Salt lake City: N.B. Lundwall, é.n.
- Smith, Joseph: *Pearl of Great Price*. Salt Lake City, The Church of Jesus Christ of
Latter-day Saints, 1982
- Talmage, James: *Articles of Faith*. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of
Latter-day Saints, 1974
- Talmage, James: *Jesus the Christ*. Salt Lake City, Desert Book Co., 1962
- Talmage, James: *Vitality of Mormonism*. Boston, Richard G. Badger, 1919
- Tucker A., Ruth: *Another Gospel*. Zondervan Publishing House, Grand Rapids,
Michigan, 1989

Van Gorden, Kurt: *Mormonism*. Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, 1995

Vos, Geerhaus: *Biblical Teology: Old and New Testaments*. Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co., 1948

Weisberg, Jacob: „A mormon for president?“, *Humanist*; Mar/Apr 2007, 67.évf. 2: 4.

Whalen, William: *The Latter-Day Saints in the Modern Day World*. Notre Dame, IN, 1967

Worthen, Molly: „Sects Appeal“, *New Republic*; 11/20/2006, 235.sz.

Young Brigham: *Journal of Discourses*, 26 vols. Liverpool, The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 1854-86

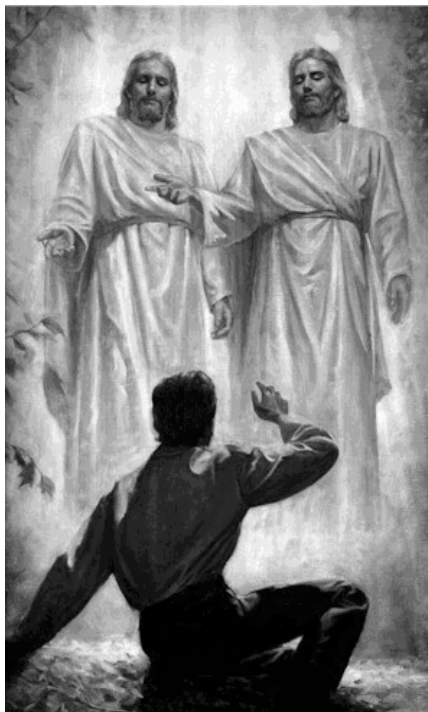
<http://www.extra.hu/mormon/>

<http://www.wikipedia.org>

FÜGGELÉK¹

1. ábra: Joseph Smith Jr.

2. ábra: Joseph Smith első látomása

3. ábra: Moroni elrejtí az aranylemezeket

4. ábra: Joseph Smith választási plakátja

¹ A képek forrása az Internet: <http://www.extra.hu/mormon/>

5. ábra: Brigham Young

6. ábra: Wilford Woodruff

7. ábra: Joseph F. Smith

8. ábra: Joseph Fielding Smith

9. ábra: Spencer W. Kimball

10. ábra: Ezra Taft Benson

11. ábra: Gordon B. Hinckley